

ความยั่งยืนของกระบวนการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่
กรณีศึกษา 3 โครงการ จังหวัดพัทลุง

Sustainability of Development Process for Healthy Community Projects:
A Case Study in Three Projects, Phatthalung Province

สุทธิลักษณ์ แก้วบัณฑิต
Suttiluk Kaewbundit

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Degree of Master of Science in Health System Management
Prince of Songkla University

2561

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ความยั่งยืนของกระบวนการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่
กรณีศึกษา 3 โครงการ จังหวัดพัทลุง

Sustainability of Development Process for Healthy Community Projects:
A Case Study in Three Projects, Phatthalung Province

สุทธิลักษณ์ แก้วบัณฑิต
Suttiluk Kaewbundit

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Degree of Master of Science in Health System Management
Prince of Songkla University

2561

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์	ความยั่งยืนของกระบวนการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ กรณีศึกษา 3 โครงการ จังหวัดพัทลุง
ผู้เขียน	นางสุทธิลักษณ์ แก้วบัณฑิตย์
สาขาวิชา	การจัดการระบบสุขภาพ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	คณะกรรมการสอบ
..... (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงศ์เทพ สุธีรัฐติ)	.....ประธานกรรมการ (นายแพทย์อมร รอดคล้าย)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	.....กรรมการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงศ์เทพ สุธีรัฐติ)
..... (ดร. ซอพียะห์ นิมะ)	.....กรรมการ (ดร. ซอพียะห์ นิมะ)
	.....กรรมการ (รองศาสตราจารย์ ดร. ปุณณพัฒน์ ไชยเมล์)
	.....กรรมการ (ดร. เพ็ญ สุขมาก)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการระบบ
สุขภาพ

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.ดำรงศักดิ์ ฟ้ารุ่งแสง)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงศ์เทพ สุธีรวุฒิมิ)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลงชื่อ.....

(ดร. ซอพิยะห์ นิมะ)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ลงชื่อ.....

(นางสุทธิลักษณ์ แก้วบัณฑิตย์)

นักศึกษา

(4)

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน และ
ไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นางสุทธิลักษณ์ แก้วบัณฑิตย์)

นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์	ความยั่งยืนของกระบวนการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ กรณีศึกษา 3 โครงการ จังหวัดพัทลุง
ผู้เขียน	นางสุทธิลักษณ์ แก้วบัณฑิตย์
สาขาวิชา	การจัดการระบบสุขภาพ
ปีการศึกษา	2560

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงพรรณานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความยั่งยืนของกระบวนการพัฒนาและปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างความยั่งยืนของโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ ในจังหวัดพัทลุง เก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์กลุ่ม IOC=0.99 และการสนทนากลุ่ม IOC=1 ช่วงเดือนกันยายน 2560 ถึง พฤษภาคม 2561 ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย หัวหน้าโครงการ คณะทำงาน ผู้เข้าร่วมโครงการ พี่เลี้ยงโครงการ และเจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานโครงการ จำนวนทั้งสิ้น 42 คน

ผลการศึกษา พบว่า ความยั่งยืนของโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ คือการรักษาไว้ให้คงอยู่ และการพัฒนาต่อเนื่องใน 3 เรื่อง คือการจัดการระบบข้อมูล การจัดทำแผน และระบบบริหารจัดการของชุมชน ความยั่งยืนของทั้ง 3 โครงการ พบว่า ชุมชนมีการจัดการระบบข้อมูล โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และถอดบทเรียน หลังจากการทำเวทีประชาคม การประชุมหมู่บ้าน ในส่วนของการจัดทำแผน ชุมชนได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ตั้งเป็นเทศบัญญัติรายจ่ายประจำปี และการสนับสนุนงบประมาณจากภาคีเครือข่าย และในเรื่องการจัดการระบบบริหารจัดการของชุมชน ชุมชนเกิดการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนคือ กระบวนการที่พี่เลี้ยง และสถาบันการจัดการระบบสุขภาพ (สจร.ส.ม.อ.) ลงไปหนุนเสริมให้ชุมชนเข้าใจแนวคิดเรื่องชุมชนน่าอยู่ ช่วยพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้สามารถจัดการข้อมูล นำข้อมูลประกอบการทำแผนชุมชน สามารถพัฒนาโครงการที่สอดคล้องกับแผน และเมื่อโครงการได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินการก็มีการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการโครงการทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินโครงการตลอดจนพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการติดตามประเมินผล มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ถอดบทเรียน อย่างไรก็ตามพบว่า กระบวนการพัฒนาศักยภาพของชุมชน ยังขึ้นกับบริบทของแต่ละชุมชนและกลไกที่อยู่ในชุมชน ข้อเสนอแนะ ต่อการทำโครงการให้เกิดความยั่งยืน ควรต้องคำนึงถึงบริบทชุมชน และ การสร้างความตระหนัก สร้างแรงบันดาลใจให้ชุมชนเกิดความมุ่งมั่นที่จะเป็นชุมชนน่าอยู่ และในกระบวนการพัฒนาศักยภาพชุมชน โดยเฉพาะผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้เข้าร่วมโครงการ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ถอดบทเรียน ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบตลอดการดำเนินงานของโครงการ ทำให้ชุมชนสามารถทบทวนปรับปรุงการดำเนินงาน เพื่อการแก้ปัญหาของชุมชนรวมถึงการพัฒนาชุมชนในประเด็นต่างๆต่อไป

Thesis Title	Sustainability of Development Process for Healthy Community Projects: A Case Study in Three Projects, Phatthalung Province
Author	Mrs Suttikul Kaewbundit
Major Program	Health System Management
Academic year	2017

Abstract

This descriptive research had the purpose to study the sustainability of the development process and the factors that contributed to the sustainability of the project in Phatthalung Province. Data were collected using IOC = 0.99 and IOC = 1 from September 2017 to May 2018, and the informants were Project Leader, Working Group, Project Participants, Project Mentors, and project coordinator, a total of 42 people.

The results presented that the sustainability of the development process for Healthy Community Projects was to preserve and continue the development of three issues which were the data management systems, planning, and community management system. For the sustainability of the three projects, it was found that the community managed the information system by analyzing and synthesizing data as well as learning from the community stage. For the village meeting, during the planning element, the community received financial support from local government, which equated to the annual expenditure and budget support for network partners. For the management of community management, the community continuously obtained knowledge and the involvement of network partners. Factors that affected sustainability were the processes that mentors and the Health Systems Management Institute (HSMI) supported the community in order to understand the concept of a healthy community, they helped to develop the ability of the community to manage information, conveyed information to support the community plan, and helped develop projects in line with the plan. Once the project was championed, the community's potential for project management was developed, resulting in a learning process, community participation in project implementation, as well as community development for monitoring and evaluating. There were lessons of synthesis analyses as well. However, it was found that the community's capacity for development depended on the context of each community and the mechanisms in that community. Recommendations for sustainable projects were to take account of the community in context and their

awareness, as well as their inspiration to help motivate the community to be a healthy community. In the community development process, especially the person responsible for the project, the project participants should focus on the development of the potential to analysis, synthesis, categorization, output, outcomes, and impacts throughout the project. The community can review the improvement of operations to solve the problems of the community, as well as community development on other issues in the future.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถ และให้การช่วยเหลืออย่างดียิ่ง จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์เทพ สุธีรัฐภูมิ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ ดร.ชอพียะห์ นิมะ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่กรุณาชี้แนะแนวทางอันเป็นประโยชน์ จุดประกายความคิด อันทรงคุณค่ารวมถึงคอยสนับสนุนสร้างแรงจูงใจและให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและประทับใจในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์ ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แสงอรุณ อิศระมาลัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์เทพ สุธีรัฐภูมิ ดร.ชอพียะห์ นิมะ และ รองศาสตราจารย์ ดร.บุญญพัฒน์ ไชยเมล์

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ ได้แก่ นายแพทย์อมร รอดคล้าย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์เทพ สุธีรัฐภูมิ ดร.ชอพียะห์ นิมะ รองศาสตราจารย์ ดร.บุญญพัฒน์ ไชยเมล์ และ ดร.เพ็ญ สุขมาก ที่ได้ให้คำแนะนำ เสนอแนวคิด ข้อเสนอแนะ แนวทางปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่องต่อการทำวิทยานิพนธ์ ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.จิรเนาว์ ทศศรี รองศาสตราจารย์ ดร.บุญญพัฒน์ ไชยเมล์ และอาจารย์กำไล สมรักษ์ ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์

ขอขอบพระคุณ สถาบันการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่สนับสนุนทุนการทำวิทยานิพนธ์ หัวข้อโครงการร่วมสร้างชุมชนอายุ 2560

ขอขอบพระคุณ คุณสุวภาคย์ เบญจธนวัฒน์ และเจ้าหน้าที่สถาบันการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ทุกท่านที่คอยให้ความช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกทั้ง การเรียน และการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณ คุณอำมร สุขวิน คุณสวาท จันทมาส คุณถาวร คงศรี คุณสมนึก นุ่นดวง และผู้ให้ข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ทุกท่าน

ขอขอบพระคุณ เพื่อนร่วมงาน พี่ ๆ น้อง ๆ หลักสูตรการจัดการระบบสุขภาพ ที่คอยให้กำลังใจ และช่วยเหลือตลอดการศึกษา

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ บิดา มารดา พี่ๆ สามี และบุตรอันเป็นที่รัก ที่คอยกระตุ้นสร้างแรงจูงใจ และให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ จนประสบความสำเร็จ

สุทธิลักษณ์ แก้วบัณฑิตย์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	5
Abstract.....	6
กิตติกรรมประกาศ.....	8
สารบัญ.....	9
รายการตาราง	11
รายการภาพประกอบ	12
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
คำถามวิจัย	2
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
ขอบเขตการวิจัย.....	3
ประโยชน์ของการวิจัย	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดการสร้างความยั่งยืน	6
แนวคิดการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่.....	8
ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสร้างความยั่งยืน	12
กระบวนการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.....	13
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	20
พื้นที่และโครงการที่ถูกเลือกในการศึกษา	20
ผู้ให้ข้อมูล.....	21
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	21
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	22
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	22
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	23
การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง	23
บทที่ 4 ผลการวิจัย	24
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล	24
ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาเรื่องความยั่งยืนและปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการจัดการข้อมูลชุมชน การจัดทำแผนชุมชน และระบบบริหารจัดการชุมชน	27
โครงการที่ 1 โครงการลดมลพิษผลิตข้าวปลอดภัย หมู่ที่ 5 บ้านท่าช้าง ตำบลพนาสูง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง	27

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
โครงการที่ 2 โครงการชุมชนปลอดภัยที่บ้านบ่อโพธิ์ หมู่ที่ 2 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง.....	34
โครงการที่ 3 โครงการสวนผักชุมชนคนหุยาน บ้านน่ายู่ สู่สุขภาวะ ตำบลนาท่อม อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง.....	40
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	45
สรุป และอภิปรายผลการวิจัย.....	45
ข้อเสนอแนะ	47
บรรณานุกรม.....	49
ภาคผนวก.....	51
ภาคผนวก ก การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล	52
ภาคผนวก ข เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล	53
ภาคผนวก ค แนวคำถามการสัมภาษณ์กลุ่ม	54
ภาคผนวก ง แนวคำถามการสนทนากลุ่ม	59
ภาคผนวก จ การจัดกลุ่มคำและให้ความหมายของคำ.....	61
ภาคผนวก ฉ การสัมภาษณ์กลุ่ม	75
ภาคผนวก ช การสนทนากลุ่ม	76
ภาคผนวก ซ ภาพกิจกรรมของกลุ่ม	77
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	78
ประวัติผู้วิจัย.....	79

รายการตาราง

ตารางที่ 1	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่ม สนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์เชิงลึก	26
ตารางที่ 2	ความยั่งยืนของกระบวนการจัดการข้อมูลชุมชน หมู่ที่ 5 บ้านท่าช้าง ตำบลพนาสูง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง	31
ตารางที่ 3	ความยั่งยืนของกระบวนการจัดทำแผนชุมชน หมู่ที่ 5 บ้านท่าช้าง ตำบลพนาสูง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง	32
ตารางที่ 4	ความยั่งยืนของระบบบริหารจัดการในชุมชน หมู่ที่ 5 บ้านท่าช้าง ตำบลพนาสูง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง	33
ตารางที่ 5	ความยั่งยืนของกระบวนการจัดการข้อมูลชุมชน หมู่ที่ 2 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง	37
ตารางที่ 6	ความยั่งยืนของกระบวนการจัดทำแผนชุมชน หมู่ที่ 2 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง	38
ตารางที่ 7	ความยั่งยืนของระบบบริหารจัดการในชุมชน หมู่ที่ 2 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง	39
ตารางที่ 8	ความยั่งยืนของกระบวนการจัดการข้อมูลชุมชน หมู่ที่ 8 บ้านหุยาน ตำบลนาท่อม อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง	42
ตารางที่ 9	ความยั่งยืนของกระบวนการจัดทำแผนชุมชน หมู่ที่ 8 บ้านหุยาน ตำบลนาท่อม อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง	43
ตารางที่ 10	ความยั่งยืนของระบบบริหารจัดการในชุมชน หมู่ที่ 8 บ้านหุยาน ตำบลนาท่อม อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง	44

รายการภาพประกอบ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
-------------------------------------	---

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสร้างชุมชนน่าอยู่เริ่มขึ้นจากแนวคิดเพื่อการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของคนบนหลักการมีสุขภาพดีถ้วนหน้า และการสร้างเสริมสุขภาพตามกฎบัตรอตตาวา (WHO; Health for all, 1977; Ottawa charter, 1986) ซึ่งได้กำหนดหลักสร้างเสริมสุขภาพ ดังนี้คือ 1) การสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ 2) การสร้างสรรคสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ 3) การเสริมสร้างการดำเนินการในชุมชนที่เข้มแข็ง 4) การพัฒนาทักษะส่วนบุคคล 5) การปรับเปลี่ยนระบบบริการสุขภาพ เพื่อให้ระบบบริการด้านสุขภาพไปสู่สภาวะที่ดี องค์การอนามัยโลกภาคพื้นยุโรป (WHO Europe, 1997) ได้เสนอแนวคิด และแนวทางการพัฒนาเมืองและชุมชนน่าอยู่ไว้ 11 ประการดังนี้ 1) สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยมั่นคงปลอดภัย 2) รักษาระบบนิเวศ 3) ชุมชนมีความเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ 4) เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ 5) ประชาชนได้รับการตอบสนองปัจจัยขั้นพื้นฐาน 6) ประชาชนมีโอกาสรับรู้ข่าวสาร 7) การพัฒนาเศรษฐกิจ 8) การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม 9) การพัฒนาศักยภาพ 10) ระบบเฝ้าระวังสุขภาพ ป้องกัน รักษา พิ้นฟู 11) มุ่งสู่การมีสุขภาพดี ปี ค.ศ. 2000 องค์การสหประชาชาติได้มีการประชุมสุดยอดแห่งสหประชาชาติ เพื่อพัฒนาทุกประเทศให้บรรลุเป้าหมายภายใน ปี ค.ศ.2015 ต่อด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 เป้าประสงค์ มีข้อที่ 11 ได้กล่าวถึงเมือง ถิ่นฐานมนุษย์ และความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวทางการพัฒนาเมืองและชุมชนน่าอยู่ ดังกล่าว ทำให้นานาประเทศหันมาให้ความสนใจ และนำมาใช้กับประเทศของตนเอง

ประเทศไทย ได้นำแนวคิดการพัฒนาเมืองและชุมชนน่าอยู่มาปรับใช้ในการพัฒนาชุมชนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7, 9, 10, 11 และ 12 เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนเมืองและชนบทให้มีความทัดเทียมกัน (สมชาย ศรีวิรัตน์, 2556; จิตติพัฒน์ จำเริญเจือ, 2557; พงศ์เทพ สุธีรัฐภูมิ, 2557; Ridini, S., Spong, S., & Foley, J. 2013; Krieger, J. 2014) จากแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ทรงเน้นเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินชีวิตภายใต้โมเดล 3 S ได้แก่ 1) Survive การอยู่รอด การให้ความสำคัญเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่การบริโภค แล้วค่อยปรับปรุงด้านอื่น ๆ 2) Sufficiency ความพอเพียง เน้นการพึ่งพาตัวเอง และการรวมกลุ่ม 3) Sustainability ความยั่งยืน เป็นความสามารถในการพัฒนาและรักษาไว้ให้คงอยู่ รัฐบาลได้นำแนวคิดดังกล่าวมากำหนดเป็นวาระแห่งชาติ เพื่อเป็นแนวทางการแก้ปัญหาพัฒนาประเทศให้บรรลุผลสำเร็จ โดยรัฐบาลมีการอนุมัติโครงการ และให้เงินทุนแก่ชุมชนผ่านกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ในแต่ละปีเป็นเงินจำนวนมาก มีบางโครงการที่มีการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องมีการพัฒนาต่อไปอย่างเข้มแข็งมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นสามารถพึ่งพาตนเองได้มาถึงปัจจุบัน แต่บางโครงการก็ต้องยุติลงหลังจากหมดงบประมาณ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ได้ดำเนินโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ (เฉพาะภาคใต้) ส่งเสริมให้ชุมชนมีการรวมกลุ่ม มีส่วนร่วมทางการคิด การปฏิบัติ

เพื่อแก้ปัญหาให้กับชุมชน ทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง โครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ (เฉพาะภาคใต้) ได้ริเริ่มดำเนินโครงการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 ถึง ปัจจุบันในพื้นที่ 14 จังหวัดภาคใต้ โดยมีสถาบันการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (สจรส.ม.อ.) เป็นผู้ประสานงานโครงการ และจัดกระบวนการพัฒนาศักยภาพสร้างความเข้าใจแก่แกนนำชุมชนในการขับเคลื่อนชุมชนสู่ชุมชนสุขภาวะ ด้วยกระบวนการทางสังคม มีการนำข้อมูลมาเขียนแผน และพัฒนาโครงการให้สามารถได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ตลอดจนติดตามให้คำแนะนำชุมชน ประเมินผลสรุปผลการดำเนินโครงการของชุมชนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ภายในช่วงเวลา และงบประมาณที่ได้รับ ทั้งนี้ผู้รับผิดชอบโครงการจะประกอบด้วยตัวแทนจากผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะทำงาน และภาคีเครือข่ายในชุมชน จากการทำโครงการตั้งแต่ปี พ.ศ.2553 ถึง ปี พ.ศ.2558 มีโครงการทั้งหมด 803 โครงการ (พงศเทพ สุธีรัฐฉิม, 2557; สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สำนัก 6, 2558)

จังหวัดพัทลุง ได้เข้าร่วมโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 ถึง พ.ศ.2558 มีการจัดทำโครงการต่าง ๆ ครบทั้ง 11 อำเภอ รวมทั้ง 104 โครงการ (คนใต้สร้างสุข, 2558; สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สำนัก 6, 2558) ที่ผ่านมาพบว่า มีโครงการที่ถูกยุติก่อนแม้ว่ายังไม่เสร็จสิ้นโครงการ และพบว่ามีหลายโครงการที่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง แม้ว่าโครงการจะเสร็จสิ้นไปแล้วก็ตาม แต่ขณะเดียวกันพบว่า มีหลายโครงการเช่นกันที่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและยกระดับการพัฒนามากขึ้นกว่าเดิม จึงน่าจะมีการศึกษาถึงสาเหตุและปัจจัย ที่มีผลทำให้โครงการดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เพื่อที่จะให้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ไปปรับวิธีการสนับสนุนโครงการชุมชนน่าอยู่ระดับพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความยั่งยืนของกระบวนการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ใน 3 ประเด็นคือ การจัดการข้อมูลชุมชน การจัดทำแผนชุมชน ระบบบริหารจัดการในชุมชน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสร้างความยั่งยืนของการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่

คำถามวิจัย

1. ความยั่งยืนของกระบวนการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ใน 3 ประเด็นคือ การจัดการข้อมูลชุมชน การจัดทำแผนชุมชน ระบบบริหารจัดการในชุมชน เป็นอย่างไร
2. ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการจัดการข้อมูลชุมชน การจัดทำแผนชุมชน ระบบบริหารจัดการในชุมชน มีอะไรบ้าง อย่างไร

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความยั่งยืนของกระบวนการพัฒนาโครงการ หมายถึง การที่ชุมชนยังคงสามารถดำเนินการจัดการข้อมูล ชุมชนสามารถจัดทำแผนชุมชน และชุมชนสามารถบริหารจัดการโครงการได้อย่างต่อเนื่องหลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ และรวมถึงการพัฒนาต่อยอดไปในทางที่ดีขึ้นจนถึงปัจจุบัน

ขอบเขตการวิจัย

1) ขอบเขตด้านเนื้อหา

ความยั่งยืนในการศึกษานี้จะศึกษาถึงการจัดการที่ยังคงมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องหลังจากที่ดำเนินโครงการเสร็จสิ้นแล้ว โดยศึกษาเฉพาะการจัดการของชุมชนใน 3 ประเด็นต่อไปนี้

1) การจัดการข้อมูลชุมชน ประกอบด้วย การค้นหาข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การสังเคราะห์ข้อมูล คลังข้อมูล และการนำข้อมูลไปใช้

2) การจัดทำแผนชุมชน ประกอบด้วย กระบวนการจัดทำแผน และการนำแผนไปปฏิบัติ

3) ระบบบริหารจัดการในชุมชน ประกอบด้วย กลไกทางสังคมที่ยังคงดำเนินการอยู่ในชุมชนได้แก่ กลุ่ม ภาศิเครือข่าย พี่เลี้ยง รวมถึง ระบบและกระบวนการต่างๆในชุมชน ได้แก่ ระบบสนับสนุน กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการมีส่วนร่วม

2) ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ศึกษาเฉพาะ ผู้มีส่วนร่วมหรือผู้เกี่ยวข้องในโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ ประกอบด้วย หัวหน้าโครงการ คณะทำงาน ผู้เข้าร่วมโครงการ พี่เลี้ยงโครงการ และผู้ประสานงานโครงการ จากสถาบันการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (สจรส.ม.อ.) การศึกษานี้ไม่ได้ศึกษาครอบคลุมถึงกลุ่มชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ

3) ขอบเขตด้านเวลา

ศึกษาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ เฉพาะโครงการที่ดำเนินการระหว่างปี พ.ศ. 2553-2554 และเสร็จสิ้นเมื่อปี พ.ศ.2555 แต่การเก็บข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้อยู่ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ.2560 ถึง เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2561 ระยะเวลาห่างกันประมาณ 5 ปี ข้อดีคือหากมีการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องตลอด 5 ปี จะแสดงถึงความยั่งยืนที่ดีกว่าการเก็บข้อมูลหลังเสร็จสิ้นโครงการ ข้อจำกัดคือเป็นระยะเวลาที่นานทำให้ผู้ให้ข้อมูลอาจจะให้ข้อมูลในอดีตได้ไม่ชัดเจน

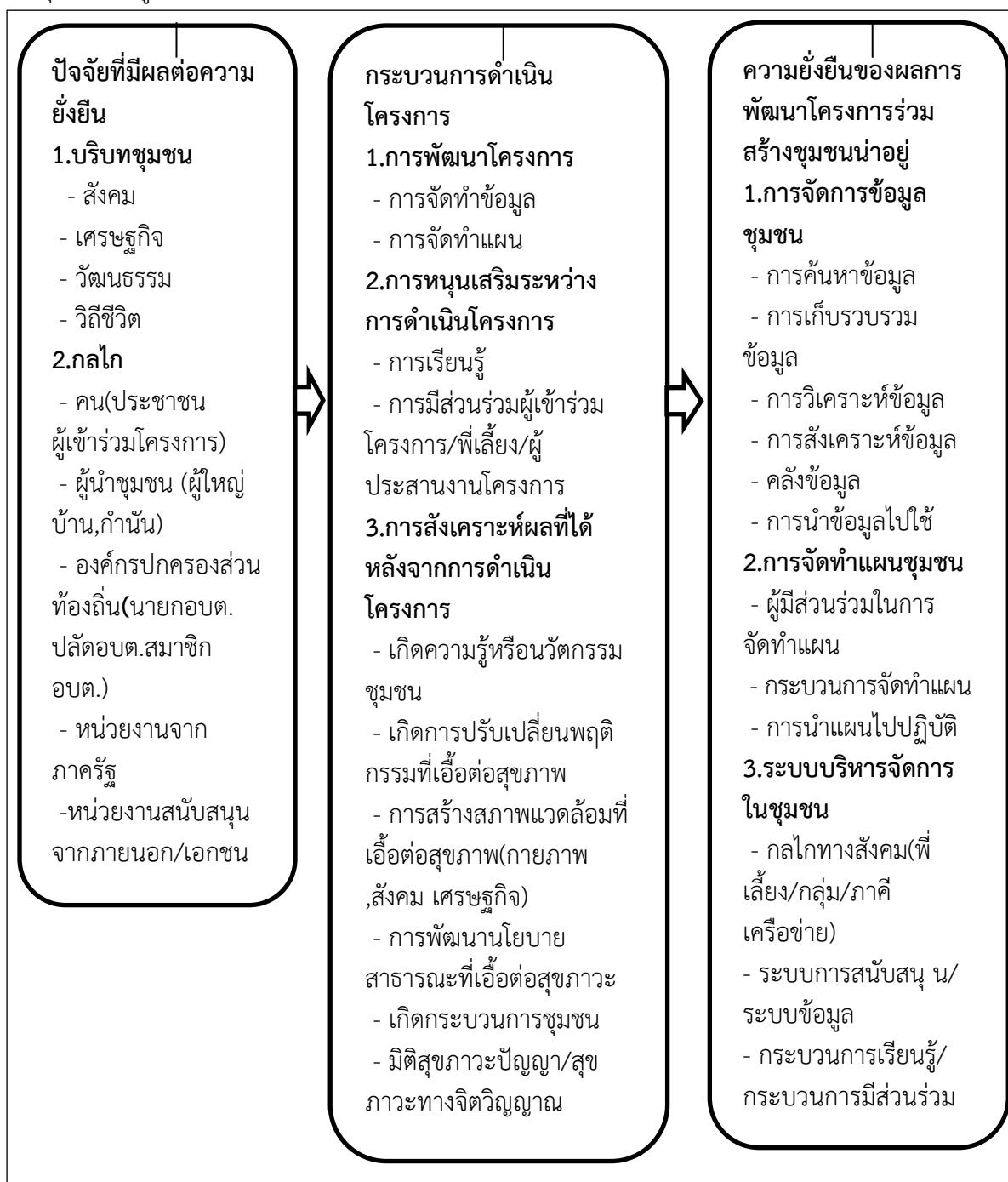
ประโยชน์ของการวิจัย

ผลการศึกษาจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

1. การคืนข้อมูลกลับไปยังสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ผู้สนับสนุนงบประมาณ และสถาบันการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (สจรส.ม.อ.) ผู้ประสานงานโครงการ ได้ทราบข้อเท็จจริง ถึงกระบวนการพัฒนาโครงการ และปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสร้างความยั่งยืน พร้อมทั้งนำแนวทางไปปรับการสนับสนุน หรือทบทวนวิธีการจัดการข้อมูล การจัดทำแผน และระบบบริหารจัดการในชุมชน
2. เป็นแนวทางในการพิจารณาโครงการ และแนวทางการสนับสนุนงบประมาณให้กับโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่เพิ่มเติม หรือสนับสนุนงบประมาณใหม่สำหรับพื้นที่ที่ดำเนินโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ที่เกิดความยั่งยืน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัยได้จากคู่มือการจัดทำโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ของ สสส. ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเชิงพรรณนา เพื่อศึกษาความยั่งยืนของกระบวนการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ รวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสร้างความยั่งยืนของการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ครั้งนี้ ได้มีการทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องครอบคลุม 5 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. แนวคิดการสร้างความยั่งยืน
2. แนวคิดร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่
3. ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสร้างความยั่งยืนของการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่
4. กระบวนการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ

แนวคิดการสร้างความยั่งยืน

แนวคิดการสร้างความยั่งยืนระดับสากล จุดเริ่มต้นเกิดขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ.2530 จากการประชุมของคณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (The World Commission on Environment and Development, 1987) สามารถอธิบายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainability Development) คือการพัฒนาที่คนรุ่นปัจจุบันสามารถรักษาไว้หรือส่งต่อความเจริญไปสู่คนรุ่นใหม่ต่อไป จากที่ประชุมของสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (Un Conference on Environment and Development: UNCED) มีผู้เข้าร่วมประชุม 178 ประเทศ รวมทั้งประเทศไทย ได้มีการลงนามรับรองในแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21)

การประชุมขององค์การสหประชาชาติ (Un General Assembly) ณ กรุงนิวยอร์ก เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2558 มีผู้เข้าร่วมประชุม 193 ประเทศ รับรองเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก (The Global Goals for Sustainable Development) ครอบคลุม 3 มิติ คือ 1) เศรษฐกิจ 2) สังคม และ 3) สิ่งแวดล้อม แบ่งออกได้ 17 เป้าประสงค์ ประกอบด้วย 1) จัดความยากจนทุกรูปแบบทุกสถานที่ 2) จัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร ส่งเสริมเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน 3) รับรองการมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของทุกคนในช่วงอายุ 4) รับรองการศึกษาที่เท่าเทียมและทั่วถึง ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกท่าน 5) บรรลุความเท่าเทียมทางเพศพัฒนาบทบาทสตรีและเด็กผู้หญิง 6) รับรองการมีน้ำใช้ การจัดการน้ำและสุขาภิบาลที่ยั่งยืน 7) รับรองการมีพลังงานที่ทุกคนเข้าถึงได้ เชื่อถือได้ ยั่งยืนทันสมัย 8) ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่องครอบคลุมและยั่งยืนการจ้างงานที่มีคุณค่า 9) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการปรับตัวให้เป็นอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืน ทั่วถึง และสนับสนุนนวัตกรรม 10) ลดความเหลื่อมล้ำทั้งภายในและระหว่างประเทศ 11) ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัยทั่วถึงพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างยั่งยืน 12) รับรองแผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน 13)

ดำเนินมาตรการเร่งด่วนเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบ 14) อนุรักษ์ และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเลเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน 15) ปกป้อง ป่าพู และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบกอย่างยั่งยืน 16) ส่งเสริมสังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยกเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน 17) สร้างพลังแห่งการเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระดับสากลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากแนวคิดการสร้างความยั่งยืนระดับสากลที่เกิดขึ้น พบว่า มีหลายประเทศได้นำแนวคิดดังกล่าว มาปรับใช้ในประเทศของตนเอง โดยเฉพาะประเทศไทยได้นำมาปรับและบรรจุลงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รายละเอียดดังนี้

แนวคิดการสร้างความยั่งยืนในประเทศไทย ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) โดยมุ่งพัฒนาสังคมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข (Green and Happiness Society) ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ 5 ด้าน ดังนี้คือ

1) ยุทธศาสตร์ว่าด้วยเรื่องของการพัฒนาคุณภาพชีวิตคน เน้นการมีคุณธรรมการพัฒนาสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้เพื่อให้คนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

2) ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เน้นการบริหารจัดการกระบวนการพัฒนาชุมชน สร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจและส่งเสริมศักยภาพของคนในชุมชนให้อยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

3) ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้มีความสมดุลและยั่งยืน ปรับโครงสร้างการผลิต สร้างภูมิคุ้มกันระบบเศรษฐกิจสนับสนุนให้เกิดการแข่งขันและการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม

4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความสมดุลของระบบนิเวศวิทยา สร้างสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พัฒนาความหลากหลายทางชีววิทยาและเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น

5) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศ เน้นการสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาชน ความมีประสิทธิภาพ และธรรมาภิบาลของภาครัฐ การกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น

ต่อมาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ได้มีการปรับและทบทวนแผน โดยเน้น 6 ยุทธศาสตร์ ดังต่อไปนี้

1) คนในสังคมได้รับความเป็นธรรม

2) สังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาอย่างยั่งยืน

3) การพัฒนาภาคการเกษตรส่งผลต่อความมั่นคงทางอาหาร

4) การพัฒนาระบบเศรษฐกิจให้มีคุณภาพและเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน

5) การเชื่อมความสัมพันธ์กับนานาประเทศเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

และสังคม

6) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ปัจจุบัน ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ซึ่งมุ่งพัฒนาประเทศไปสู่สังคมที่มีความสุข มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 มุ่งเน้น 10 ยุทธศาสตร์ ดังต่อไปนี้

- 1) การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์
- 2) การเสริมความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคม
- 3) การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน
- 4) การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- 5) ด้านความมั่นคง
- 6) การเพิ่มประสิทธิภาพและธรรมาภิบาลในภาครัฐ
- 7) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์
- 8) ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรม
- 9) การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ
- 10) การต่างประเทศ ประเทศเพื่อนบ้าน และภูมิภาค

เมื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่าง The Global Goals for Sustainable Development และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564) สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้ดังนี้คือ การพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย 3 มิติ คือ 1) มิติทางเศรษฐกิจ เป็นเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเอง เพื่อการบริโภค และเพื่อการจำหน่ายในส่วนที่เหลือ 2) มิติทางสังคม เป็นการรวมวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าด้วยกัน ส่งผลต่อการดำเนินวิถีชีวิตเพื่อให้มีการพัฒนาไปสู่การเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดสังคมที่เข้มแข็ง 3) มิติทางสภาพแวดล้อม เน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อรักษาระบบนิเวศให้เกิดความสมดุล ปัจจัยที่สำคัญที่จะบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ คือต้องทำให้ชุมชนเข้มแข็งสามารถจัดการตนเองได้ จึงเป็นที่มาของโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่

แนวทางการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่

ความหมายของชุมชนน่าอยู่

ชุมชนน่าอยู่ คือ ชุมชนที่อยู่อาศัยทั้งในเขตเมืองและชนบท มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีคุณภาพ สังคมเอื้ออาทร ชุมชนเข้มแข็ง สะดวกสบายปลอดภัยในชีวิต และทรัพยากรระบบเศรษฐกิจมั่นคง วัฒนธรรมและจิตวิญญาณที่เป็นเอกลักษณ์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2542)

ชุมชนน่าอยู่ เกิดจากคนในชุมชน มีวิถีชีวิตที่สมดุล มีคุณภาพชีวิตที่ดี เลี้ยงตัวเอง และพึ่งพาตัวเองได้ ทางด้านเศรษฐกิจมีสมรรถนะและศักยภาพพอเพียง ลดปัญหา เกื้อกูลกัน มีมิติมิตรภาพต่อกัน มุ่งผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก (ตระกูล ชำนาญ, 2553) ชุมชนน่าอยู่ ครอบคลุมมิติด้านสภาพแวดล้อม สังคมมีความเข้มแข็ง สงบ สะอาด สะอาด ปลอดภัย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ช่วยส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง มีการสืบทอดอนุรักษ์ และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ สามารถ

พัฒนาต่อยอดให้เกิดเทคโนโลยีที่เหมาะสม ให้เกิดประโยชน์กับการผลิต และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน เศรษฐกิจที่เข้มแข็ง เกิดความสมดุล เกิดภูมิคุ้มกัน สามารถเพิ่มอาชีพและรายได้จากการพัฒนาคุณภาพผลผลิตสู่ตลาดภายใน และนอกประเทศ ระบบบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ โปร่งใส เป็นธรรม ตรวจสอบได้ ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา(สมชาย ศรีวิรัตน์, 2556; อนันตชัย ยูรประถม, 2558)

แนวคิดการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ระดับสากล ปี พ.ศ.2521 WHO ได้มีการจัดประชุมว่าด้วยเรื่องสาธารณสุขมูลฐาน (Primary Health Care) ที่เมืองอัลมา อตา (Alma Ata) ได้มีการกำหนดเป้าหมายเพื่อให้บรรลุการมีสุขภาพดีถ้วนหน้าภายในปี พ.ศ.2543 (Health for all by the year, 2000) ต่อมาปี พ.ศ.2529 ได้มีการประชุมนานาชาติ ครั้งที่ 1 ว่าด้วยเรื่องการสร้างเสริมสุขภาพ ณ กรุงออตตาวา ได้เสนอ **กฎบัตรออตตาวา (Ottawa charter) หลักของการสร้างเสริมสุขภาพไว้ 5 ประการ ดังนี้**

1) การสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ เป็นการกำหนดนโยบายด้านการสร้างเสริมสุขภาพ เพื่อให้ตระหนักถึงผลกระทบทางสุขภาพ โดยมีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การออกกฎหมาย ใช้มาตรการทางการเงิน ใช้มาตรการทางภาษี และการปรับเปลี่ยนในองค์กร ด้วยวิธีการดำเนินการที่ผสมผสานกันสามารถนำไปสู่สุขภาพที่ดี ทำให้เกิดนโยบายทางสังคมที่มีความเสมอภาคปลอดภัยต่อสุขภาพ ระบบบริการสาธารณสุขที่เอื้อต่อสุขภาพ และมีสิ่งแวดล้อมที่สะอาดบริสุทธิ์ นอกจากนี้ยังมีนโยบายที่ไม่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ จึงควรเป็นการส่งเสริมเพื่อให้ผู้กำหนดนโยบายเลือกทางเลือกที่ส่งผลดีต่อสุขภาพได้ง่ายขึ้น

2) การสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ เกิดจากคนกับสิ่งแวดล้อมมีความเกี่ยวพันกันจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ พื้นฐานของสุขภาพจึงประกอบด้วยด้านสังคมและนิเวศวิทยา การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของโลกควรถือเป็นความรับผิดชอบของคนทุกคนบนโลก การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิต การทำงาน ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ รูปแบบการทำงานที่มีความปลอดภัย กระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้น เกิดความรู้สึกร่าเริงพอใจ และก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน การประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี การทำงาน การผลิตพลังงาน และการขยายตัวของชุมชนเมือง ต้องมีการติดตามอย่างสม่ำเสมอเพื่อเป็นหลักประกันของสุขภาพดี การปกป้องสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น ต้องใช้กลยุทธ์การสร้างเสริมสุขภาพเข้ามาช่วย

3) การเสริมสร้างการดำเนินการในชุมชนที่เข้มแข็ง การสร้างเสริมสุขภาพในชุมชนที่มีประสิทธิผล ต้องประกอบด้วย การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การตัดสินใจ การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ และการดำเนินการตามแผน เพื่อให้ชุมชนมีสุขภาพดี หัวใจสำคัญของกระบวนการทำงานในชุมชน คือการเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชน หมายถึงการทำให้ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ สามารถควบคุมการดำเนินการต่างๆ และสามารถกำหนดอนาคตของตนเองได้ การพัฒนาชุมชนเป็นการตั้งศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรทางด้านวัตถุที่มีอยู่ในชุมชน โดยพัฒนาความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง และสนับสนุนซึ่งกันและกัน นอกจากนี้เพื่อพัฒนา

ระบบที่มีความยืดหยุ่น เพิ่มการมีส่วนร่วม การพัฒนาระบบสุขภาพ โดยชุมชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสมบูรณ์และต่อเนื่อง มีแหล่งทุนสนับสนุนอย่างเหมาะสม

4) การพัฒนาทักษะส่วนบุคคล การสร้างเสริมสุขภาพสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาทั้งในตัวบุคคลและสังคม ด้วยการให้ข้อมูลการเสริมสร้างความรู้ด้านสุขภาพ และพัฒนาทักษะชีวิต การดำเนินการในลักษณะนี้ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีความสามารถในการควบคุมสุขภาพของตนเองและสิ่งแวดล้อม สามารถตัดสินใจเลือกสิ่งที่จะส่งผลดีต่อสุขภาพ การพัฒนาที่สำคัญของการสร้างเสริมสุขภาพ คือการเปิดโอกาสให้บุคคลได้เรียนรู้ตลอดชีวิต การเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลง ในทุกช่วงชีวิต เพื่อให้สามารถปรับตัวได้เมื่อเกิดการเจ็บป่วยเรื้อรังหรือเกิดการบาดเจ็บ การปรับเปลี่ยนระบบบริการสุขภาพควรมีการปรับตัวทั้งตัวบุคคล กลุ่มภายในชุมชน บุคลากรสุขภาพ หน่วยงานบริการสุขภาพ และหน่วยงานภาครัฐ การทำงานร่วมกันเพื่อให้ระบบบริการสุขภาพนำไปสู่สุขภาพ

5) การปรับเปลี่ยนระบบบริการสุขภาพ เป็นบทบาทของทุกภาคส่วน ทั้งตัวบุคคล กลุ่มภายในชุมชน บุคลากรสุขภาพ หน่วยงานบริการสุขภาพ และภาครัฐ ต้องทำงานร่วมกัน เพื่อให้ระบบบริการสุขภาพนำไปสู่สุขภาพดี ต้องมีการปรับเปลี่ยนทิศทางมาสู่การสร้างเสริมสุขภาพ ไม่ใช่การดูแลรักษาเท่านั้น บริการสุขภาพต้องตอบสนองต่อภารกิจและความต้องการทางวัฒนธรรมที่เพิ่มขึ้น ภารกิจควรสนับสนุนบุคคล และชุมชนที่ต้องการมีสุขภาพที่ดีขึ้น เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่ดูแลสุขภาพได้เชื่อมโยงกับภาคส่วนอื่นๆ ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

จากกฎบัตรรอตตาดาว่า จะเห็นได้ว่า การดำเนินการในชุมชนที่เข้มแข็ง (Strengthen community action) เป็นการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อให้ชุมชนมีสุขภาพดี สร้างพลังอำนาจโดยชุมชน เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การเรียนรู้ การพึ่งพาตนเอง การมีส่วนร่วม และการได้รับสนับสนุนเงินจากแหล่งทุนต่าง ๆ ทำให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็ง

แนวคิดการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ในประเทศไทย รัฐบาลได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ให้ทำเรื่องเมืองและชุมชนน่าอยู่ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชนเมืองและชนบท ให้มีความทัดเทียมกันในด้านความสะอาด สะอาด ถูกสุขลักษณะ ความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยบรรจุลงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529) เน้นการส่งเสริมชุมชนให้เข้มแข็ง ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) กระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานแรก ที่ได้นำแนวคิดการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนเข้ามารวมกับเมืองและชุมชนน่าอยู่ ซึ่งมีลักษณะสำคัญ 5 ด้าน คือ

1) ด้านสังคม ประชาชนต้องได้รับการศึกษา รู้เท่าทันข้อมูลข่าวสาร ระบบบริการสาธารณสุขที่สะดวก เพียงพอและปลอดภัย

2) ด้านเศรษฐกิจ ประชาชนมีการประกอบอาชีพ มีงานทำและมีรายได้เลี้ยงครอบครัว

3) ด้านสิ่งแวดล้อมมีการควบคุมมลภาวะในดิน น้ำ และอากาศ

4) ด้านกายภาพระบบการให้บริการของภาครัฐที่สะดวกรวดเร็วและปลอดภัย

5) ด้านการบริหารจัดการมีความโปร่งใส ยุติธรรม ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา

ปี พ.ศ.2537 ประเทศไทยได้นำแนวคิดเมืองน่าอยู่ในความหมายของ healthy cities เมืองสุขภาพดี มาจากองค์การอนามัยโลก นำมาสนับสนุนชุมชนเมือง 5 เมืองนำร่องได้แก่ พะเยา นครราชสีมา พนัสนิคม ยะลา และกรุงเทพมหานคร

ปี พ.ศ.2541 ประเทศไทยได้เปลี่ยนการใช้คำว่าส่งเสริมสุขภาพมาเป็นการสร้างเสริมสุขภาพ เพื่อเป็นการสร้างพลังอำนาจให้บุคคล ชุมชนให้มีการพัฒนาศักยภาพมากขึ้นในการสร้างสุขภาพที่ดี การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสร้างเสริมสุขภาพจึงเป็นการป้องกันการเกิดโรคโดยมีปัจจัยกำหนดสุขภาพ ที่เกี่ยวข้องกับปัจเจกบุคคล เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม เกี่ยวข้องกับระบบ และกลไกการดำเนินงานด้านสุขภาพของคนในชุมชน (พงศเทพ สุธีรัฐดี, 2557)

คณะรัฐมนตรี ได้มีการกำหนดเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่เป็นวาระแห่งชาติ เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ.2542

ปี พ.ศ. 2548 ประเทศไทยร่วมกับองค์การอนามัยโลก จัดประชุมการส่งเสริมสุขภาพโลก ครั้งที่ 6 เป็นที่มาของกฎบัตรกรุงเทพ เพื่อการส่งเสริมสุขภาพโลกยุคโลกาภิวัตน์ (Bangkok Charter for Health Promotion in a Globalized World)

นอกจากนี้ การพัฒนาชุมชนน่าอยู่ ควรเกิดจากกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย จากทุกภาคส่วน ควบคู่ไปกับการสร้างสภาพแวดล้อมให้ มีความน่าอยู่ตามศักยภาพ ความพร้อม การบริหารจัดการที่ดี การมีส่วนร่วม ในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ คุณลักษณะที่สำคัญของการพัฒนาชุมชนน่าอยู่ ควรมีลักษณะดังนี้

1) การพัฒนากระบวนการชุมชนเข้มแข็ง ให้เกิดพลังของคนในชุมชนได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบในการพัฒนา แก้ไขปัญหา สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ เพื่อความมั่นคงของสังคมต่อไป

2) การพัฒนาชุมชนน่าอยู่ตามศักยภาพ ความพร้อมของชุมชนเพื่อให้สอดคล้องกับ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และค่านิยม ตามความต้องการของคนในสังคม การขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนน่าอยู่ ให้เกิดผลได้นั้นจะต้องสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจ สร้างจิตสำนึก ความรับผิดชอบพร้อมกับการสร้างระบบการทำงานที่เป็นเครือข่ายโดยความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องให้เกิดการเรียนรู้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบอย่างแท้จริง สรุปแนวทางการพัฒนาและขับเคลื่อนชุมชนน่าอยู่ต้องอาศัยกระบวนการเตรียมความพร้อมเพื่อสร้างความเข้าใจ ร่วมกันสร้างเครือข่ายกระบวนการมีส่วนร่วม และดำเนินการพัฒนา ให้เกิดการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมดำเนินการ สนับสนุน ติดตามประเมินผล

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนควรสอดคล้องกับทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยโคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1981) ซึ่งแบ่งออกได้ 2 ด้านดังนี้ คือ

1) ด้านมิติ (Dimensions)

1.1) การมีส่วนร่วมในประเภทอะไร (What) แบ่งได้ 4 ประเภท ดังนี้

- 1.1.1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision-making)
- 1.1.2) การมีส่วนร่วมในการพัฒนา ลงมือปฏิบัติ
- 1.1.3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ (benefits)
- 1.1.4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ (evaluation)
- 1.2) ใครมีส่วนร่วม (Who) แบ่งได้ 4 ประเภท ดังนี้
  - 1.2.1) ประชาชนในชุมชน
  - 1.2.2) ผู้นำชุมชน
  - 1.2.3) ภาศึเครือข่าย
  - 1.2.4) องค์กรจากภายนอก ที่เข้ามาสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุ

อุปกรณ์

- 1.3) การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้อย่างไร (How) แบ่งได้ 7 ประเภท ดังนี้
  - 1.3.1) การเริ่มมีส่วนร่วม (initiative)
  - 1.3.2) เหตุจูงใจให้มีส่วนร่วม (inducements)
  - 1.3.3) โครงสร้างการมีส่วนร่วม (structure)
  - 1.3.4) ช่องทางการมีส่วนร่วม (channels)
  - 1.3.5) ระยะเวลาของการมีส่วนร่วม (duration)
  - 1.3.6) ขอบเขตของการมีส่วนร่วม (scope of participations)
  - 1.3.7) พลังอำนาจที่ได้รับในการมีส่วนร่วม (empowerment)

2) ด้านเนื้อหา (Contexts) ประกอบด้วย

2.1 ลักษณะของโครงการ มีผลต่อการมีส่วนร่วม

2.2 สภาพแวดล้อมของงาน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของการดำเนินโครงการ

สอดคล้องกับการวิจัยของ (ศักย์ศรณ์ มงคลอิทธิเวช, 2552; อุทัย ศรีพิณีจ, 2554) โดยชุมชนเกิดความตระหนักในการพัฒนา เกิดการรวมพลังภายในชุมชนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน องค์กรต่าง ๆ ภาศึเครือข่ายในชุมชน และการมีส่วนร่วมของชุมชน

ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสร้างความยั่งยืน

ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสร้างความยั่งยืนของการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านบริบทชุมชน และกลไกทางสังคม อธิบายได้ ดังนี้

1) บริบทชุมชน หมายถึง สภาพโดยทั่ว ๆ ไปของชุมชน ที่มีอยู่ในชุมชน ดังนี้

- 1.1 ข้อมูลด้านประวัติชุมชน ประวัติความเป็นมา ต้นกำเนิด การก่อตั้ง
- 1.2 พื้นที่อาณาเขต เขตติดต่อหรือบริเวณใกล้เคียงแต่ละทิศของหมู่บ้าน
- 1.3 ลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่เป็นที่ราบ ที่ลุ่ม ที่สูง ภูเขาหรือแม่น้ำ
- 1.4 ลักษณะภูมิอากาศ ร้อน ร้อนชื้น ฝนตกชุก หนาวหรือแห้งแล้ง
- 1.5 จำนวนประชากรในพื้นที่ ปริมาณประชากร ช่วงกลุ่มวัยต่างๆ เพื่อป้

บอกถึงสถานการณ์ ของชุมชนว่าอยู่ในช่วงวัยแรงงาน หรือ วัยพึ่งพิง

1.6 พื้นฐาน การคมนาคม ขนส่ง ติดต่อสื่อสาร ระบบไฟฟ้า ระบบประปา และระบบสาธารณสุขประเภทต่าง ๆ

1.7 ด้านเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ ปงบอกที่มาของรายได้ และความ เป็นอยู่ของครอบครัว

1.8 ด้านสังคม ผู้นำ กลุ่มหรือองค์กรต่าง ๆ ภาศึเครือข่าย

1.9 ประเพณี วัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา กฎกติกา ระเบียบข้อห้ามต่าง ๆ

1.10 ประชาญ์ชาวบ้าน

2) กลไกทางสังคม

2.1) ผู้นำชุมชน คือ บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้ง หรือเลือกตั้งให้ทำหน้าที่เป็น ผู้นำในชุมชนนั้น ๆ ลักษณะของผู้นำชุมชนต้องมีความเป็นผู้นำ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าตัดสินใจ และรับฟังการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก โดยยึดถือการทำงาน ของชุมชน ถือผลประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้

2.2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนในด้านงบประมาณการดูแลและการช่วยเหลือในชุมชน การจัดทำแผนเพื่อพัฒนาชุมชน

2.3) ภาศึเครือข่าย คือ หน่วยงานที่เข้ามาประสานงานหรือทำงานร่วมกัน มีความสัมพันธ์ระหว่างกันหลายด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและอื่น ๆ โดยมีการจัดรูปแบบ การจัดการให้เป็นกลไกขับเคลื่อนเชื่อมโยงโครงการ หรือกิจกรรมร่วมกัน และเห็นความสำคัญร่วมกัน ในเป้าหมาย และแผนงานที่จะทำ (สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ, 2547)

2.4) องค์กรจากภายนอก หมายถึง องค์กรที่เข้ามาสนับสนุนด้าน งบประมาณหรือการให้ความช่วยเหลือ สอดคล้องกับการศึกษาของ (เนาวรัตน์ ลินพิศาล, 2551) “ได้ ศึกษาการประเมินความยั่งยืน และปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนของชุมชนป่าเมียงในภาคเหนือของ ประเทศไทย” สรุปได้ดังนี้คือ จากการวิเคราะห์ความหลากหลายทางชีวภาพโดยใช้ตัวชี้วัดทาง เศรษฐกิจ สังคม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ การบริหารจัดการเปรียบเทียบความยั่งยืนในแต่ละด้าน ผลการศึกษาพบปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อความยั่งยืน คือมีผลมาจากการคมนาคมที่สะดวก การ บริการด้านสาธารณสุขที่ทั่วถึง ความรู้ทางด้านเทคโนโลยี การส่งเสริมอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับ ครอบครัว การรู้เท่าทันสภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองภายนอกและการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพมีความเท่าเทียมกัน

กระบวนการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริม สุขภาพ

สำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม (สำนัก 6) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มีภารกิจในการสร้างช่องทางการสนับสนุนทุนสำหรับภาศึระดับพื้นที่ เพื่อ ขยายโอกาสให้ชุมชนในพื้นที่ได้รับทุนโดยทัดเทียมกัน และได้ริเริ่มทำโครงการสร้างเสริมสุขภาพที่มี ความคิดสร้างสรรค์และมีประโยชน์กับชุมชนหลากหลายรูปแบบในแต่ละบริบทของชุมชน ซึ่งในการ สนับสนุนโครงการเหล่านี้ สสส. มิได้เน้นบทบาทหน้าที่ในการเป็นแหล่งทุน แต่มุ่งเน้นในการเป็น

หน่วยงานกระตุ้นและสนับสนุนให้เกิดการสร้างเสริมสุขภาพ โดยการสร้างระบบการทำงานที่ให้เกิดการพัฒนาโครงการและกิจกรรมที่จะก่อให้เกิดผลกระทบ และนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง ตลอดจนสร้างการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในทุกกระบวนการดำเนินงานโครงการ

สำนัก 6 ได้ริเริ่มโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ ตั้งแต่ปี 2553 โดยมีหลักคิด ดังนี้

1) แนวคิดหลักของโครงการ ”ร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่” เป็นไปเพื่อให้ชุมชน/ท้องถิ่นเข้มแข็ง สามารถจัดการตนเองได้ สอดคล้องกับทิศทางการปฏิรูปประเทศซึ่งมุ่งหวังให้ชุมชนท้องถิ่นมีศักยภาพในการจัดการตนเองจนนำไปสู่การมีอำนาจในการปกครองตนเอง

2) การพัฒนาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการตนเองนั้น ต้องอาศัยความรับผิดชอบ การเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ตลอดจนอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และข้อมูลทางวิชาการจากหน่วยงานในท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน ที่สำคัญที่สุดคือการปรับเปลี่ยนวิธีคิด ปรับพฤติกรรมการผลิต และการบริโภคโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รักษาสิ่งแวดล้อม เน้นการพึ่งตนเอง เป็นสังคมเอื้ออาทร และพึ่งพาอาศัยกันได้

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น นำมาสู่ขั้นตอนการพัฒนาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นดังต่อไปนี้

1. การทำความเข้าใจเรื่อง แนวคิดของชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ ให้กับชุมชนที่สนใจเข้าร่วมโครงการโดยมีสาระสำคัญเรื่อง

- หลักคิดในการสร้างชุมชนเป็นสุข
- บทเรียน และประสบการณ์จากบ้านหนองกลางดง, บ้านไม้เรียง การจัดการข้อมูลชุมชน การรวบรวม วิเคราะห์ การนำเสนอ และการนำข้อมูลไปใช้
- การจัดทำและการทบทวนแผนชุมชน แผนสุขภาวะ และแผนปฏิบัติการ
- ลักษณะโครงการที่พึงประสงค์
- ทิศทางและกระบวนการสนับสนุนของ สสส.

1) ชุมชนทดลองจัดการข้อมูลในชุมชน ทำแผนชุมชน และสร้างแนวคิดการจัดการโครงการเพื่อการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการ

2) การฝึกปฏิบัติการเพื่อทบทวนข้อมูลชุมชน แผนชุมชน และพัฒนากรอบแนวคิดโครงการ

3) การพัฒนาร่างโครงการให้สมบูรณ์โดยทีมพี่เลี้ยงในพื้นที่

4) การพัฒนาร่างโครงการและการพิจารณาโครงการโดยผู้ทรงคุณวุฒิและทีมพี่เลี้ยง

ที่ผ่านมา สำนัก 6 สสส. และ สจรส.ม.อ. ได้ร่วมกันพัฒนาระบบการดำเนินงานโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ จำแนกได้ดังนี้

1. ระบบการพัฒนาข้อเสนอโครงการของชุมชนให้มีความสมบูรณ์ตามกรอบทิศทางการสนับสนุนทุน และยกระดับคุณภาพโครงการ

2. ระบบการหนุนเสริม ติดตาม และประเมินผลโครงการของชุมชนเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จ

จากระบบการพัฒนาข้อเสนอโครงการของชุมชน และ ระบบการหนุนเสริม ติดตาม และประเมินผลโครงการ ดังกล่าว สสส.สำนัก 6 และ สจรส.มอ. ได้พยายามวางกลไกขับเคลื่อน ดังนี้

1. กลไกวิชาการ โดยพยายามให้ชักชวนนักวิชาการทั้งจากสถาบันการศึกษาและหน่วยงานวิชาการเข้ามาร่วมเพื่อเป็นฐานการทำงานวิชาการให้กับพื้นที่ ปัจจุบันมีเครือข่ายนักวิชาการมาจาก

- มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
- มหาวิทยาลัยทักษิณ
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

2. กลไกสนับสนุนปฏิบัติการชุมชนในพื้นที่ ซึ่งกระจายอยู่ทั้ง 14 จังหวัดของภาคใต้ จำแนกได้เป็น

- 1) ทีมพี่เลี้ยงพัฒนาโครงการ
- 2) ทีมพี่เลี้ยงติดตามประเมินผล

โดยทั้งสองทีมอาจจะเป็นคนเดียวกัน และอาจจะเป็นคนละคน ขึ้นอยู่กับแต่ละจังหวัด การที่มีพี่เลี้ยงอยู่ในพื้นที่ นอกจากจะทำให้การหนุนเสริมโครงการเป็นไปอย่างใกล้ชิดแล้ว ยังมีผลต่อการพัฒนาศักยภาพของคนในพื้นที่ที่ต่อเนื่องและมีความยั่งยืน

3. กลไกบริหารจัดการโครงการในชุมชน ในการดำเนินการโครงการต้องการคนในชุมชนที่มีทักษะในการบริหารจัดการโดยเฉพาะการเขียนบันทึก การรายงาน การเงิน และการสื่อสารผ่าน internet จึงมีความพยายามที่จะสร้างและพัฒนาศักยภาพคนในพื้นที่ โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ๆที่เป็นเยาวชนให้เข้ามาเรียนรู้หลักคิดและมีทักษะเพื่อจะเป็นตัวช่วยในชุมชนต่อไป

4. กลไกการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เป็นสื่อมวลชน นอกจากกลไกวิชาการแล้ว ยังมีความพยายามที่จะดึงสื่อมวลชนโดยเฉพาะทีมนักข่าวพลเมือง และทีมนักเขียนเข้ามาช่วยในการสังเคราะห์บทเรียนและคุณค่าดี ๆ ที่เกิดขึ้นในมุมมองที่เพิ่มเติมจากความเป็นวิชาการ ทั้งนี้จะทำให้คุณค่าดี ๆ ที่เกิดขึ้นได้ถูกถ่ายทอดไปสู่สาธารณะอย่างทั่วถึงและเข้าใจง่าย

จากการออกแบบการทำงานดังกล่าวข้างต้น การทำให้ชุมชนเข้มแข็งนำไปสู่ชุมชนน่าอยู่ จะเน้นกระบวนการจัดการที่สำคัญ 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. การจัดการข้อมูลชุมชน เป็นกระบวนการค้นหาข้อมูล เพื่อให้เข้าถึงแหล่งของข้อมูลตามสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และสังคมศาสตร์ การเก็บรวบรวมข้อมูลการนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ สังเคราะห์จัดเป็นหมวดหมู่ หรือเป็นชุดข้อมูลของชุมชน (คลังข้อมูล) การนำข้อมูลที่ไ้ไปใช้ประโยชน์ การจัดการข้อมูลที่ดีต้องมีทุนทางสังคมประกอบด้วยผู้นำชุมชน ประชาชน ผู้นำท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ และหน่วยงานอื่น ที่มีศักยภาพในการจัดการข้อมูล เพื่อให้เกิดความถูกต้องครบถ้วน แม่นยำ ทันสมัยตรงต่อความต้องการของชุมชน เป็นข้อเท็จจริงของชุมชนสอดคล้องกับการวิจัยของ (จุฑามาศ โชติบาง และคณะ, 2554) สามารถนำข้อมูลที่ไ้ไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการจัดทำแผน การเก็บข้อมูลต้องทำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเป็นปัจจุบัน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2547)

2. การจัดทำแผนชุมชน เป็นกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนให้รู้จักกระบวนการจัดทำแผนต้องอาศัยแนวคิดหลักการ ดังนี้

2.1) แนวคิดจากปรัชญาพัฒนาชุมชน บ่งบอกว่าคนมีศักยภาพมีความสามารถในการพัฒนาตนเองได้ ถ้าให้โอกาส สอดคล้องกับการวิจัยของ (สุภชัย ตรีเทศ, 2555) พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย โดยมีตัวแทนชุมชนเข้าร่วมกำหนดแผนพัฒนา ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนได้อย่างเสรี ภายใต้กรอบประชาธิปไตย

2.2) แนวคิดจากหลักการพัฒนาชุมชน คือ การมีส่วนร่วม การพึ่งพาตนเอง การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการรับผิดชอบของคนต่อชุมชนที่ตนอาศัย สอดคล้องกับการวิจัยของ (กิติพร โชษประการ และนริศรา แสงเทียน, 2550) พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนทำให้รับทราบข้อมูล การแสดงความคิดเห็น ความพึงพอใจ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ชุมชนสามารถจัดทำแผนได้โดยการใช้เวทีประชุมเชิงปฏิบัติการ

2.3) แนวคิดการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง คือ ชุมชนเข้าใจกระบวนการจัดการข้อมูล เรียนรู้การทำงานเป็นทีม สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ศิริพร เลิศยิ่งยศ, 2553) พบว่า การจัดทำแผนชุมชนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ต้องอาศัยกระบวนการจัดการ และกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชน ให้ร่วมคิด ร่วมค้นหา ร่วมเรียนรู้ ร่วมกำหนดกิจกรรมพร้อมทั้งดำเนินการตามแผนที่คิดขึ้นมา นำไปสู่การพัฒนาและการแก้ปัญหาของชุมชน

2.4) แนวคิดการสร้างชุมชนเข้มแข็ง คือการสร้างพลังอำนาจให้กับชุมชน ให้สามารถใช้พลังอำนาจในการพัฒนาชุมชน

2.5) แนวคิดการแก้ปัญหาชุมชนโดยชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนรู้ปัญหาของตนเองดีที่สุด การแก้ปัญหาชุมชนจึงเริ่มจากชุมชนสะท้อนปัญหาขึ้นไปสู่ภาครัฐ โดยวิธีการจัดทำแผน และการนำแผนมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชน หรือท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยโดยสามารถนำมาปรับปรุงหรือแก้ปัญหให้กับชุมชนโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม และการพึ่งพาตนเองคำนึงถึงศักยภาพของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติที่มีภายในชุมชน ประชาชนชาวบ้านที่อยู่ในชุมชน การขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภายนอก เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการหรือหน่วยงานเอกชน แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชน (สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน, 2553)

3. ระบบบริหารจัดการในชุมชน เน้นการสร้างกลไกในชุมชน คือคน หรือหน่วยงานที่เข้ามาทำงานร่วมกันไม่ว่าจะมาจากภาครัฐ เอกชน กลุ่ม องค์กรต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายก อบต. สมาชิก อบต. คณะทำงาน ภาคีเครือข่าย ประชาชนในชุมชนที่มีการรวมตัวกันเกิดกระบวนการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สามารถสังเกตได้จากพฤติกรรมที่ไม่เคยทำหลังจากมีการเรียนรู้แล้วสามารถทำสิ่งที่ไม่เคยทำได้ การเปลี่ยนแปลงลักษณะค่อยเป็นค่อยไปจนกระทั่งเป็นแบบถาวร

โดยสรุป การพัฒนาที่ยั่งยืนในโครงการร่วมสร้างชุมชนให้น่าอยู่ ในการศึกษาี้ควรมี 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ความสามารถในการรักษาไว้ หมายถึง การดำเนินโครงการในลักษณะที่สามารถรักษาโครงการไว้ให้มีการดำเนินการอยู่ ซึ่งหัวใจสำคัญของการรักษาไว้ ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) เริ่มจากการมีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจ การวางแผน ปฏิบัติงาน การบำรุงรักษา และการพึ่งพาตนเอง

2. มีการพัฒนาต่อเนื่อง หมายถึง การพัฒนาหรือต่อยอดโครงการให้สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าจะมีการยุติการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก ก็สามารถทำให้โครงการดำเนินการต่อไปได้ โดยชุมชนอาศัยการมีส่วนร่วม และการพึ่งพาตนเอง จนเกิดความเข้มแข็ง

โดยการศึกษาทั้งสองลักษณะนี้จะเน้นใน 3 เรื่อง คือ การจัดการข้อมูลชุมชน การจัดทำแผนชุมชน และระบบบริหารจัดการในชุมชน

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) นี้ ใช้การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์กลุ่ม (group interview) สันทนากลุ่ม (focus group) และสัมภาษณ์เชิงลึก (indepth interview) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความยั่งยืนของกระบวนการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ใน 3 ประเด็น ดังนี้ การจัดการข้อมูลชุมชน การจัดทำแผนชุมชน และระบบบริหารจัดการชุมชน และศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสร้างความยั่งยืนของการพัฒนา ใน 2 ประเด็น ได้แก่ ปัจจัยที่เป็นบริบทชุมชน รวมถึงกลไกทางสังคม และกระบวนการในการดำเนินโครงการ

พื้นที่และโครงการที่ถูกเลือกในการศึกษา

คัดเลือกจาก โครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ปี พ.ศ.2553-2554 ในจังหวัดพัทลุง 32 โครงการ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสุขภาพ สำนัก 6, 2558) โดยพบว่า

- 1) ปี พ.ศ.2553 มีโครงการทั้งหมดที่ได้รับการสนับสนุน จำนวน 18 โครงการ ครอบคลุม 8 อำเภอของจังหวัดพัทลุง
- 2) ปี พ.ศ.2554 มีโครงการทั้งหมดที่ได้รับการสนับสนุน จำนวน 14 โครงการ ครอบคลุม 4 อำเภอของจังหวัดพัทลุง

ใช้เกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้คือ

- 1) เป็นโครงการที่ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว
- 2) เป็นโครงการที่ถูกคัดเลือกเป็น best practices โดย สสส. และ สจรส. เป็นโครงการที่มีผลสำเร็จที่ดีในการดำเนินโครงการ
- 3) เป็นโครงการที่ชุมชนเข้มแข็งสามารถจัดการตนเอง พึ่งพาตนเองได้ มีการพัฒนาต่อยอด ต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน

ผลการคัดเลือกโครงการที่จะใช้เป็นพื้นที่ศึกษา ได้แก่

ปี พ.ศ.2553 มี 1 โครงการ คือ โครงการลดมลพิษผลิตข้าวปลอดภัย หมู่ที่ 5 บ้านท่าช้าง ตำบลพนาตุง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ปี พ.ศ.2554 มี 2 โครงการ คือ ชุมชนปลอดสารพิษที่บ้านบ่อโพธิ์ หมู่ที่ 2 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง และโครงการสวนผักชุมชนคนहुยาน บ้านน่าอยู่ สุขภาวะ ตำบลนาท่อม อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

- 1) หัวหน้าโครงการ เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ
  - 2) คณะทำงาน เป็นคณะกรรมการทำงานร่วมกับหัวหน้าโครงการ
  - 3) ผู้เข้าร่วมหรือสมาชิก เป็นสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการเป็นประจำต่อเนื่อง และมีบทบาทในโครงการนั้น ๆ
  - 4) พี่เลี้ยงโครงการ เป็นผู้มีหน้าที่ติดตาม ให้คำแนะนำในการดำเนินโครงการ
  - 5) ผู้ประสานงานโครงการ เป็นเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการของแต่ละจังหวัด
- จากสถาบันการจัดการระบบสุขภาพภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (สจรส.ม.อ.) มีหน้าที่ติดตาม ประเมินผลการดำเนินโครงการ ติดตามพี่เลี้ยงโครงการ กระตุ้นให้โครงการสามารถดำเนินการได้ตามวัตถุประสงค์ และทันเวลา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์กลุ่ม การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก

- 1) การสัมภาษณ์กลุ่ม 3 กลุ่ม ใช้แบบสัมภาษณ์กลุ่ม ในกลุ่ม หัวหน้าโครงการ คณะทำงาน ผู้เข้าร่วมโครงการ และพี่เลี้ยงของแต่ละโครงการ
- 2) การสนทนากลุ่ม 1 ครั้ง ใช้แบบสนทนากลุ่ม โดยคัดเลือกจากหัวหน้าโครงการ ผู้แทนคณะทำงาน ผู้แทนผู้เข้าร่วมโครงการ และพี่เลี้ยงของแต่ละโครงการ
- 3) การสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก หัวหน้าโครงการ พี่เลี้ยง และผู้ประสานงาน

เครื่องมือที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์กลุ่ม มีแนวคำถาม ดังนี้

แนวคำถามการสัมภาษณ์กลุ่ม ประกอบด้วย 4 ตอน ดังต่อไปนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลศักยภาพของชุมชนก่อนดำเนินโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่
- ตอนที่ 2 ข้อมูลศักยภาพของชุมชนโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ ณ ปัจจุบัน
- ตอนที่ 3 ข้อมูลศักยภาพของชุมชนระหว่างดำเนินโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่
- ตอนที่ 4 การดำเนินโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ให้เกิดความยั่งยืน

เครื่องมือที่ใช้สนทนากลุ่ม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้แนวคำถาม ดังนี้

ใช้แนวคำถามในประเด็นต่อไปนี้

- 1) การดำเนินโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ มีความต่อเนื่องและพัฒนามาถึงปัจจุบัน
- 2) ปัจจัยที่ทำให้โครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ ดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

- 3) ขั้นตอนการดำเนินโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ ที่ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จ
- 4) กระบวนการจัดการข้อมูล การจัดทำแผน และระบบบริหารจัดการก่อนการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่
- 5) กระบวนการจัดการข้อมูล การจัดทำแผน และระบบบริหารจัดการ หลังการดำเนินโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่
- 6) กลไกทางสังคมมีส่วนช่วยทำให้โครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ดำเนินการต่อเนื่อง
- 7) ภาครัฐเครือข่ายมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการข้อมูล การจัดทำแผน และระบบบริหารจัดการ
- 8) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนส่งผลต่อการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่
- 9) ชุมชนมีส่วนทำให้โครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ พัฒนาจนเกิดความยั่งยืน
- 10) หลังเสร็จสิ้นการดำเนินโครงการ ความรู้ นวัตกรรม การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การสร้างสภาพแวดล้อม การพัฒนานโยบายสาธารณะ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity)

1. สร้างแนวคำถามการสัมภาษณ์กลุ่ม และแนวคำถามการสนทนากลุ่ม ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของโคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1981) และวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยนำแนวคำถามที่ได้เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอคำแนะนำ และชี้แนะแนวทางการศึกษาที่ถูกต้อง
2. นำแนวคำถามการสัมภาษณ์กลุ่ม และแนวคำถามการสนทนากลุ่ม เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งได้พิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ด้านเนื้อหา การใช้ภาษา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง แนวคำถามการสัมภาษณ์กลุ่ม $IOC = 0.99$ แนวคำถามการสนทนากลุ่ม $IOC = 1$ นำมาพิจารณาปรับปรุงและแก้ไขตามคำแนะนำก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงพรรณนาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์กลุ่มสนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้เวลาในการเก็บข้อมูล 9 เดือน ระหว่างเดือนกันยายน 2560 ถึง พฤษภาคม 2561 โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ขอนหนังสือแนะนำตัวจาก สถาบันการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ถึงหัวหน้าโครงการ ทั้ง 3 โครงการ เพื่อขออนุญาตลงพื้นที่เก็บข้อมูล โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้ทราบก่อนเข้าร่วมวิจัย

2. นัดวันและเวลาที่ผู้เข้าร่วมวิจัยสะดวก ในการลงไปเก็บข้อมูล
3. เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย หัวหน้าโครงการ คณะกรรมการผู้เข้าร่วมโครงการ พี่เลี้ยงโครงการ และผู้ประสานงานโครงการจาก สถาบันการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (สจรส.ม.อ.)
  - 3.1) ผู้วิจัยแนะนำตัวเอง และผู้ช่วยผู้วิจัย ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและประโยชน์ที่จะได้รับ จากการวิจัย รวมทั้งขออนุญาตบันทึกภาพ และบันทึกเสียงตลอดการสัมภาษณ์
  - 3.2) เมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์กลุ่ม สนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมการวิจัย พร้อมแจกของที่ระลึกเพื่อเป็นการแสดงความขอบคุณ
  - 3.3) การถอดบทสัมภาษณ์ หลังสัมภาษณ์เสร็จในแต่ละครั้ง โดยการถอดเทปด้วยตัวเอง ทุกคำพูด คำต่อคำ บันทึกข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปวิเคราะห์ โดยแจกแจงความถี่ และร้อยละ
2. ข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่ม การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้มาถอดเทป จัดหมวดหมู่คำ กลุ่มคำ และสรุปเนื้อหา เพื่อนำไปสู่การสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูลที่ทำการศึกษา เพื่อป้องกันมิให้เกิดผลกระทบแก่กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ซึ่งได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรม จึงกำหนดแนวทางในการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1. เก็บข้อมูลโดยชี้แจงวัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่ได้รับ วิธีดำเนินการวิจัย สิทธิในการเข้าร่วม การถอนตัวออกจากวิจัย และการขอความยินยอมในการเข้าร่วมการวิจัย ทั้งนี้ใช้แบบฟอร์มเป็นเอกสารแสดงเจตนา ยินยอมเข้าร่วมการวิจัย
2. การเก็บความลับ เพื่อสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับข้อมูล ที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยให้มาจะนำไปใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น กรณีต้องการบันทึกเทปทั้งภาพและเสียง จะทำการขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลก่อน

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การศึกษา ความยั่งยืนของกระบวนการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่
กรณีศึกษา 3 โครงการในจังหวัดพัทลุง เก็บข้อมูล โดยวิธีการ 1) สัมภาษณ์กลุ่ม ผู้ให้ข้อมูล
ประกอบด้วย หัวหน้าโครงการ คณะทำงาน ผู้เข้าร่วมโครงการ และพี่เลี้ยงโครงการ 2) สันทนากลุ่ม
ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย หัวหน้าโครงการ ผู้เข้าร่วมโครงการ และพี่เลี้ยงโครงการ 3) สัมภาษณ์เชิงลึก
ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย หัวหน้าโครงการ พี่เลี้ยงโครงการ และผู้ประสานงานโครงการ

ผลการศึกษา ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาเรื่องความยั่งยืนและปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการ
จัดการข้อมูลชุมชน การจัดทำแผนชุมชน และระบบบริหารจัดการชุมชน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

สัมภาษณ์กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 41 คน แยกตามรายละเอียดพื้นที่
โครงการ ดังนี้

1. โครงการลดมลพิษผลิตข้าวปลอดภัย หมู่ที่ 5 บ้านท่าช้าง ตำบลนางตุง อำเภอ
ควนขนุน จังหวัดพัทลุง ทั้งหมด 15 คน ประกอบด้วย หัวหน้าโครงการ 1 คน คณะทำงาน 5 คน
ผู้เข้าร่วมโครงการ 9 คน

2. โครงการชุมชนปลอดสารพิษที่บ้านบ่อโพธิ์ หมู่ที่ 2 บ้านบ่อโพธิ์ ตำบลร่มเมือง
อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ทั้งหมด 9 คน ประกอบด้วย หัวหน้าโครงการ 1 คน คณะทำงาน 5 คน
ผู้เข้าร่วมโครงการ 3 คน

3. โครงการสวนผักชุมชนคนหุยาน บ้านนาอยู่ สู่สุขภาพ หมู่ที่ 8 บ้านหุยาน ตำบล
นาท่อม อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ทั้งหมด 17 คน ประกอบด้วย หัวหน้าโครงการ 1 คน คณะทำงาน
10 คน ผู้เข้าร่วมโครงการ 5 คน พี่เลี้ยงโครงการ 1 คน

สนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 10 คน แยกตามรายละเอียดพื้นที่
โครงการ ดังนี้

1. โครงการลดมลพิษผลิตข้าวปลอดภัย หมู่ที่ 5 บ้านท่าช้าง ตำบลนางตุง อำเภอ
ควนขนุน จังหวัดพัทลุง ทั้งหมด 3 คน ประกอบด้วย หัวหน้าโครงการ 1 คน คณะทำงาน 1 คน
ผู้เข้าร่วมโครงการ 1 คน

2. โครงการชุมชนปลอดสารพิษที่บ้านบ่อโพธิ์ หมู่ที่ 2 บ้านบ่อโพธิ์ ตำบลร่มเมือง
อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ทั้งหมด 3 คน ประกอบด้วย หัวหน้าโครงการ 1 คน คณะทำงาน 1 คน
ผู้เข้าร่วมโครงการ 1 คน

3. โครงการสวนผักชุมชนคนहुยาน บ้านนาอยู่ สู้สุขภาพ หมู่ที่ 8 บ้านहुยาน ตำบลนาท่อม อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ทั้งหมด 4 คน ประกอบด้วย หัวหน้าโครงการ 1 คน คณะทำงาน 1 คน ผู้เข้าร่วมโครงการ 1 คน พี่เลี้ยงโครงการ 1 คน

สัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 4 คน แยกตามรายละเอียดพื้นที่โครงการ ดังนี้

1. หัวหน้าโครงการลดมลพิษผลิตข้าวปลอดภัย หมู่ที่ 5 บ้านท่าช้าง ตำบลพนางตุง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง จำนวน 1 คน

2. หัวหน้าโครงการชุมชนปลอดสารพิษที่บ้านบ่อโพธิ์ หมู่ที่ 2 บ้านบ่อโพธิ์ ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง จำนวน 1 คน

3. หัวหน้าโครงการสวนผักชุมชนคนहुยาน บ้านนาอยู่ สู้สุขภาพ หมู่ที่ 8 บ้านहुยาน ตำบลนาท่อม อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง จำนวน 1 คน

4. ผู้ประสานงานโครงการ จากสถาบันการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (สจรส.ม.อ.) จำนวน 1 คน สามารถสรุปได้ดังตารางที่ (ตาราง 1)

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่ม สันทนาการกลุ่ม และสัมภาษณ์เชิงลึก (n=42)

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	14	33.33
หญิง	28	66.67
อายุ(ปี) (mean 51, min 24, max 78)		
21-40	4	9.53
41-60	26	61.90
61-80	12	28.57
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	23	54.76
มัธยมศึกษา	10	23.81
อนุปริญญา	4	9.53
ปริญญาตรี	2	4.76
ปริญญาโท	3	7.14
บทบาท/หน้าที่ในโครงการ		
หัวหน้าโครงการ	3	7.14
คณะทำงาน	20	47.62
ผู้เข้าร่วมโครงการ	17	40.48
พี่เลี้ยงโครงการ	1	2.38
ผู้ประสานงานโครงการ	1	2.38

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาเรื่องความยั่งยืนและปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการจัดการข้อมูลชุมชน การจัดทำแผนชุมชน และระบบบริหารจัดการชุมชน

โครงการที่ 1 โครงการลดมลพิษผลิตข้าวปลอดภัย หมู่ที่ 5 บ้านท่าช้าง ตำบลพนาตุง อำเภอกวนชน จังหวัดพัทลุง

ข้อมูลจาก 1) การสัมภาษณ์กลุ่ม 2) การสนทนากลุ่ม 3) การสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า

บริบทชุมชน

บ้านท่าช้าง หมู่ที่ 5 ตำบลพนาตุง อำเภอกวนชน จังหวัดพัทลุง ลักษณะภูมิประเทศพื้นที่ลุ่ม ริมคลองปากประเป็นคลองที่รับน้ำจากเทือกเขาบรรทัด ก่อนที่น้ำจะไหลลงสู่ทะเลน้อย สภาพพื้นที่เหมาะแก่การเพาะปลูก ประชาชนส่วนใหญ่หันมาปลูกข้าวเป็นอาชีพหลัก คิดเป็น 3 ใน 4 ของพื้นที่ทั้งหมด พันธุ์ข้าวที่นิยมปลูกเป็นข้าวพันธุ์พื้นเมือง 4 ชนิดคือ เลี้ยงพัทลุง หน่วยเชื้อ (วิตามินดีสูง) ข้าวเหนียวดำ ข้าวสังข์หยด เนื่องจากทนต่อสภาพแห้งแล้ง โรค แมลง และน้ำท่วม ได้ดี และมีการจัดตั้ง “วิชาลัยรวงข้าว” เพื่อเป็นแหล่งศึกษาทดลองเกี่ยวกับพันธุ์ข้าวพื้นเมือง ให้มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่

ลักษณะความพร้อมของชุมชน ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ความต้องการของคนในชุมชนเหมือนกัน ลักษณะความผูกพัน แบบพี่น้องเครือญาติ ทำให้ชุมชนมีการพึ่งพาอาศัยกัน การสร้างความเข้าใจ สร้างจิตสำนึก และความรับผิดชอบของคนในชุมชนด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การรักษาระบบนิเวศลำคลอง การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ ได้แก่การทำขวัญข้าว การกวนข้าวกระยาสารท และการกวนข้าวยาสูบ สภาพทางด้านเศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น และครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้น

กลไก

กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชนกับภาคีเครือข่าย ได้แก่ ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานจากภาครัฐ และหน่วยงานอื่นๆ ที่อยู่ในชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถจัดการตนเองได้ ทั้งด้านการจัดการข้อมูลชุมชน การจัดทำแผนชุมชน และระบบบริหารจัดการในชุมชน กระบวนการพัฒนาให้ชุมชนเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ ชุมชนต้องร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบในการพัฒนา และการแก้ปัญหา

การจัดการข้อมูลชุมชน

ก่อนเข้าร่วมโครงการ พบว่า ชุมชนมีชุดข้อมูลที่เกิดจากหน่วยงานที่อยู่ในพื้นที่มีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้ให้ข้อมูล แต่กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนไม่ได้ถูกเก็บรวบรวมไว้อย่างถูกต้องครบถ้วน ไม่ได้มีการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้ข้อมูลที่ได้อยู่กับหน่วยงานที่รับผิดชอบ หรือเฉพาะกลุ่มบางกลุ่มในชุมชนเท่านั้น

ผลจากการเข้าร่วมโครงการ พบว่า ชุมชนมีกระบวนการจัดการข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ภาครัฐเครือข่าย ได้แก่ ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และอื่นๆ มีส่วนร่วมในกระบวนการเก็บข้อมูลจากเวทีประชาคมหมู่บ้าน การถอดบทเรียนหลังจากประชุม และการคืนข้อมูล กลับให้กับชุมชน ชุมชนเห็นความสำคัญ โดยชุมชนสามารถค้นหาข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ การสังเคราะห์ และนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์

ความยั่งยืนในการรักษาไว้และพัฒนาต่อเนื่อง เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนกับภาครัฐเครือข่ายประกอบด้วยผู้นำชุมชน ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการข้อมูล เมื่อชุมชนเห็นความสำคัญของข้อมูล ทำให้ชุมชนอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาข้อมูล ซึ่งได้จากการเข้าร่วมประชุมหมู่บ้าน เข้าร่วมในเวทีประชาคมของหมู่บ้าน และการประชุมกลุ่มย่อย การถอดบทเรียนทุกครั้งหลังจากมีการประชุม แล้วนำข้อมูลจากการถอดบทเรียนมาคืนกลับให้ชุมชนได้รับรู้ข้อมูล ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดการข้อมูลมีการพัฒนาต่อเนื่องเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน และชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้

การจัดทำแผนชุมชน

ก่อนเข้าร่วมโครงการ กระบวนการจัดทำแผน ชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วม การจัดทำแผนเป็นเรื่องของผู้นำชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แผนออกมาจากข้างบนลงสู่ชุมชนโดยให้ชุมชนปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ผลจากการเข้าร่วมโครงการ ชุมชนได้รับความรู้คำแนะนำจากพี่เลี้ยงโครงการเกี่ยวกับกระบวนการจัดทำแผนซึ่งมีหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผน ได้แก่ภาครัฐเครือข่ายประกอบด้วย ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานอื่น กระบวนการจัดทำแผนของชุมชน ได้จากการนำเอาข้อมูลปัญหาของชุมชนที่ได้มาจากการถอดบทเรียนประชุมหมู่บ้าน เวทีประชาคม มาแก้ปัญหาของชุมชนโดยชุมชนสะท้อนปัญหา ภาครัฐเครือข่ายมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผน การนำแผนไปปฏิบัติ ขั้นตอนการเสนอแผนไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นๆ เพื่อขอสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และด้านข้อมูล

ความยั่งยืนในการรักษาไว้และพัฒนาต่อเนื่อง เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน และภาครัฐเครือข่าย กระบวนการจัดทำแผนโดยนำข้อมูลจากการถอดบทเรียนของชุมชนมาปรับปรุงการจัดทำแผนชุมชนขึ้นใหม่ โดยพัฒนาแผนชุมชนเดิมให้มีความทันสมัยเข้ากับสถานการณ์ ปัญหาปัจจุบัน จึงเป็นที่มาของการพัฒนาแผนอย่างต่อเนื่อง กระบวนการจัดทำแผนโดยชุมชนมีส่วนร่วมกับภาครัฐเครือข่าย ดำเนินการจัดทำแผนเองเพราะชุมชนรู้ที่มาของปัญหาดีกว่า การเสนอแผนชุมชนมีการนำเสนอแผนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นที่มาของการทำให้โครงการที่ชุมชนดำเนินการอยู่มีการพัฒนา และมีการต่อยอดเกิดกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนเพิ่มขึ้น จำนวนสมาชิกเข้าร่วมมากขึ้น ปัจจัยสำคัญที่ทำให้แผนมีการพัฒนาต่อเนื่องเกิดจากการเรียนรู้ของ

ชุมชน และการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายที่เข้ามาให้ความรู้ในการจัดทำแผน ได้แก่ พี่เลี้ยง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง

ระบบบริหารจัดการชุมชน

ก่อนเข้าร่วมโครงการ ระบบบริหารจัดการ ชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ แต่ในการบริหารจัดการยังไม่มีรูปแบบการบริหารจัดการที่ชัดเจนขาดการประสานงาน กลไกต่างๆในชุมชน

ผลจากการเข้าร่วมโครงการ ระบบบริหารจัดการในชุมชน ซึ่งเกิดจากกลไกทางสังคม ได้แก่ พี่เลี้ยงโครงการ กลุ่มต่างๆ ภาคีเครือข่ายจากหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานอื่นๆ มีส่วนร่วมทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้ภาคีเครือข่าย ให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการ และสนับสนุนงบประมาณ ดังต่อไปนี้

- 1) เกษตรจังหวัดพัทลุง สนับสนุนโครงการ 9101 ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ 170,000 บาท
- 2) พัฒนาชุมชน ปรับปรุงโรงสีข้าว 50,000 บาท โครงการสัมมาชีพ 16,000 บาท
- 3) สภาการเกษตร ขั้นตอนของงบประมาณ 1 ล้าน โรงผลิตน้ำมันรำข้าว
- 4) มูลนิธิป่าทะเลเพื่อชีวิต บริษัทหาดทิพย์ ปรับปรุงโรงสีข้าว 150,000 บาท
- 5) บริษัทประชารัฐร่วมกับบริษัทอัมรินทร์ทีวี ปรับปรุงโรงสี 100,000 บาท
- 6) ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนตามอัยาศัย ให้อุปกรณ์ในการทำปุ๋ย
- 7) ธนาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส) จัดอบรมศึกษาดูงานโรงน้ำ
- 8) เทศบาลตำบลนางตุง ให้เครื่องอัดเม็ดทำปุ๋ย 74,000 บาท
- 9) บริษัทกระทิงแดง จัดกิจกรรมให้กับเยาวชน 200,000 บาท
- 10) กรมการข้าว สนับสนุนเครื่องบีบน้ำมันรำข้าว เครื่องสีข้าว กล่องสับ ฤดูใส่ข้าว ขวดน้ำมัน ตลับ ฉลาก และสติ๊กเกอร์
- 11) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ยกระดับผลิตภัณฑ์ 64,000 บาท
- 12) พัฒนาชุมชนอำเภอควนขนุน มอบอุปกรณ์ในการทำข้าวกล่อง
- 13) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยศูนย์วิจัยข้าวร่วมกับ มหาวิทยาลัยทักษิณพัทลุง มอบเงิน 180,000 บาท

ความยั่งยืนในการรักษาไว้และพัฒนาต่อเนื่อง เกิดจากกลไกทางสังคมได้แก่พี่เลี้ยง ซึ่งเป็นคนในพื้นที่ การลงติดตามการดำเนินงาน และเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนทำให้สะดวกสามารถลงได้บ่อย ภาคีเครือข่ายที่เข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุนงบประมาณให้กับชุมชนมีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง กลุ่มมีการพัฒนาต่อยอด และเกิดกลุ่มใหม่ๆ ขึ้น

ปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการจัดการข้อมูลชุมชน การจัดทำแผนชุมชน และระบบบริหารจัดการชุมชน เป็นผลมาจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการคือ

1. ปัจจัยด้านบริบทของชุมชน ซึ่งมีความเข้มแข็งในการจัดการตนเองได้ระดับหนึ่ง การทำงานในหลายเรื่องที่ผ่านมามีการทำงานแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ทั้งผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานอื่น นอกจากนี้ การที่ชุมชนมีเศรษฐกิจดี ไม่มีปัญหาเรื่องความยากจน ตลอดจนการที่ชุมชนมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ มีการยอมรับนับถือของคนในชุมชนร่วมกัน ทำให้ชุมชนสามารถเข้ามาร่วมทำกิจกรรมส่วนรวมได้มากขึ้น

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุน หนุนเสริม โดยกระบวนการของโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ ที่มีกลไก สจรส. และกลไกพี่เลี้ยง ลงไปพัฒนาศักยภาพของชุมชนในเรื่องการให้แนวคิดเรื่องชุมชนน่าอยู่ การจัดการข้อมูล การทำแผนชุมชน การพัฒนาโครงการ การติดตาม การประเมินผลสังเคราะห์บทเรียน การฝึกชุมชนให้รู้จักการบริหารจัดการทั้งการวางแผนการดำเนินงาน การจัดทำระบบรายงานผลการดำเนินงาน การรายงานผลทางการเงิน ทำให้ชุมชนมีศักยภาพ ชุมชนเข้มแข็ง จัดการตนเอง พึ่งพาตนเองได้

ตารางที่ 2 ความยั่งยืนของกระบวนการจัดการข้อมูลชุมชน หมู่ที่ 5 บ้านท่าช้าง ตำบลพนาสูง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

กระบวนการ พัฒนาโครงการ	ผลการศึกษา		
	ก่อนเข้าร่วมโครงการ	ผลจากการเข้าร่วม โครงการ	ความยั่งยืนในการรักษาไว้ และพัฒนาต่อเนื่อง
1.การจัดการข้อมูล ชุมชน 1) การค้นหาข้อมูล 2) การเก็บรวบรวม ข้อมูล 3) การวิเคราะห์ ข้อมูล 4) การสังเคราะห์ ข้อมูล 5) คลังข้อมูล 6) การนำข้อมูลไปใช้ ประโยชน์	1.ชุมชนมีชุดข้อมูล แต่กระบวนการเก็บ ข้อมูลไม่ได้ถูกรวบ รวมอย่างครบถ้วน ไม่ได้มีการนำข้อมูล มาวิเคราะห์ โดยการ มีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้ข้อมูลอยู่ใน หน่วยงานที่รับผิดชอบ ชอบหรือกลุ่มบาง กลุ่ม	1. ชุมชนมีการจัดการ ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ภาคีเครือข่ายได้แก่ ผู้นำชุมชน องค์กรปก ครอง ส่วน ท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และ หน่วยงานอื่นๆ 2.การมีส่วนร่วมใน กระบวนการจัดการ ข้อมูล ซึ่งได้จากเวที ประชาคม ของหมู่บ้าน การถอดบท เรียน หลังจากมีการประชุม ทำให้ ชุม ชน เห็น ความสำคัญของข้อมูล และการนำข้อมูลไปใช้ ประโยชน์	1.เกิดจากกระบวนการมี ส่วนร่วมของชุมชนกับภาคี เครือข่ายที่มีศักยภาพใน การจัดการข้อมูล ทำให้ได้ ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน ตรงตามความต้องการของ ชุมชน 2.กระบวนการจัดการ ข้อมูล มีการถอดบทเรียน และการคืนข้อมูลกลับ ให้กับชุมชน 3.ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การ จัดการข้อมูลมีการพัฒนา ต่อเนื่องเกิดจากการมีส่วน ร่วมของชุมชน และภาคี เครือข่ายที่มีศักยภาพ 4.กระบวนการจัดการ ข้อมูลชุมชน โดยชุมชน เป็นผู้ให้ข้อมูลข้อมูลที่ได้ จึง มีความ ถูก ต่ อ ง น่าเชื่อถือ การนำข้อมูลไป ใช้ในกระบวนการจัดทำ แผนต่อไป

ตารางที่ 3 ความยั่งยืนของกระบวนการจัดทำแผนชุมชน หมู่ที่ 5 บ้านท่าช้าง ตำบลพนาสูง
อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

กระบวนการ พัฒนาโครงการ	ผลการศึกษา		
	ก่อนเข้าร่วมโครงการ	ผลจากการเข้าร่วม โครงการ	ความยั่งยืนในการรักษาไว้ และพัฒนาต่อเนื่อง
1.การจัดทำแผนชุมชน 1) กระบวนการ จัดทำแผน 2) การนำแผนไป ปฏิบัติ	1.กระบวนการจัดทำ แผน ชุมชนไม่ได้มี ส่วนร่วมในการจัดทำ แผนแต่เป็นเรื่องของ ผู้นำชุมชนกับองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น แผน ออกมาจาก ข้างบนลงสู่ชุมชนโดย ให้ชุมชนปฏิบัติตาม แผนที่วางไว้	1.กระบวนการจัดทำ แผนมีหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมใน การจัดทำแผน ได้แก่ ภาคีเครือข่าย ซึ่งมีผู้นำ ชุมชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น หน่วยงาน ภาครัฐ และหน่วยงาน อื่นๆ การจัดทำแผน ของชุมชน ได้จากการ นำข้อมูลปัญหาของ ชุมชนที่ได้จากการถอด บทเรียนมาใช้จัดทำ แผน 2.การนำแผนไปปฏิบัติ ของชุมชนเป็นกระบวน การขับเคลื่อนการดำ เนินงานหรือกลไกให้ สามารถดำเนินการ ตามเป้าหมายที่วางไว้ การเสนอแผนไปยัง องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น และหน่วยงาน อื่นๆ เพื่อขอสนับสนุน ด้านงบประมาณ	1.กระบวนการจัดทำแผน มีการพัฒนาแผนชุมชน ให้ ทันสมัยเข้ากับสถานการณ์ ปัจจุบัน แผนจึงมีการ พัฒนาอย่างต่อเนื่อง 2.ชุมชนสามารถจัดทำ แผน และดำเนินการตาม แผนจนสามารถบรรลุตาม เป้าหมายได้เนื่องจาก ศักยภาพของชุมชน กับ ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมใน กระบวนการจัดทำแผน และพัฒนาแผน

ตารางที่ 4 ความยั่งยืนของระบบบริหารจัดการในชุมชน หมู่ที่ 5 บ้านท่าช้าง ตำบลพนาสูง อำเภอ
ควนขนุน จังหวัดพัทลุง

กระบวนการ พัฒนาโครงการ	ผลการศึกษา		
	ก่อนเข้าร่วมโครงการ	ผลจากการเข้าร่วม โครงการ	ความยั่งยืนในการรักษาไว้ และพัฒนาต่อเนื่อง
1. ระบบบริหารจัดการ การในชุมชน	1. ระบบบริหารจัดการ การ ชุมชนมีส่วนร่วม	1. ระบบบริหารจัดการ ในชุมชน ซึ่งเกิดจาก กลไกทางสังคม ได้แก่ พี่เลี้ยงโครงการ กลุ่ม ต่างๆ ภาศิเครือข่าย จากหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานอื่นๆ มี การรวมตัวกันเกิด กระบวนการเรียนรู้ และ การเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม จากพฤติ กรรม ที่ไม่เคยทำ หลังจากมีการเรียนรู้ แล้วสามารถทำในสิ่งที่ ไม่เคยทำได้การเปลี่ยน แปลงอาจเป็นลักษณะ ค่อยเป็นค่อยไปจน กระทั่งเป็นแบบถาวร	1. กลไกทางสังคมได้แก่ พี่ เลี้ยง ติดตามประเมินผล การดำเนินงาน และเข้า ร่วมกิจกรรมของชุมชน อย่างต่อเนื่อง 2. กระบวนการมีส่วนร่วม ของชุมชน กับภาศิเครือ ข่ายจาก องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น หน่วยงาน ภาครัฐ และหน่วยงาน อื่นๆ สร้างความเข้มแข็ง ให้กับชุมชน 3. การดำเนินงานของกลุ่ม มีการพัฒนาเกิดกลุ่มใหม่ฯ ขึ้น 4. กระบวนการเรียนรู้ของ ชุมชน สร้างความเข้มแข็ง ทำให้ชุมชน พึ่งพาตนเอง จัดการตนเองได้
1. กลไกทางสังคม (พี่ เลี้ย ยง / ก ลุ่ ม / เครือข่าย	คิด ร่วมวางแผน ร่วม ทำ แต่ในการบริหาร จัดการยังไม่มีรูปแบบ	ต่าง ๆ ภาศิเครือข่าย	
2. ระบบสนับสนุน/ ระบบข้อมูล	การบริหารจัดการ ที่ ชัดเจน ขาด การ		
3. กระบวนการเรียน รู้/กระบวนการมีส่วน ร่วม	ประสานงาน กลไก ต่างๆ ในชุมชน		
		2. ชุมชนเข้มแข็งเกิด จากการมีส่วนร่วมของ ชุมชนกับภาศิเครือข่าย ใน การ ขับ เคลื่อน ทางด้านเศรษฐกิจที่ทำ ให้ชุมชนพึ่งพาตนเอง และจัดการตนเองได้ 3. ระบบสนับสนุนด้าน งบประมาณเกิดจาก ภาศิเครือข่ายมีส่วน ร่วมและสนับสนุน	

โครงการที่ 2 โครงการชุมชนปลอดภัยที่บ้านบ่อโพธิ์ หมู่ที่ 2 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

ข้อมูลจาก 1) การสัมภาษณ์กลุ่ม 2) การสนทนากลุ่ม 3) การสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า

บริบทชุมชน

บ้านบ่อโพธิ์ หมู่ที่ 2 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ลักษณะภูมิประเทศพื้นที่ราบลุ่ม มีคลองนาโหนดไหลผ่าน มีห้วยมาบยางเป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่ พื้นที่เหมาะสำหรับทำการเกษตร สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการทำสวนยางพารา ทำนา และรับจ้าง ในอดีตพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้วิธีการทำนา “แบบดั้งเดิม” ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการลงแขกเกี่ยวข้าว มีความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งน้ำ ที่นา และป่ายาง ส่งผลต่อความมั่นคงทางด้านอาหาร เมื่อวิถีชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงจากการทำนาแบบดั้งเดิมกลายมาเป็นการทำนาเพื่อการค้ามีการนำสารเคมีมาใช้กำจัดวัชพืช และนำปุ๋ยเคมีมาใช้ในกระบวนการเพาะปลูกทำให้เกิดการปนเปื้อน และตกค้างของสารเคมีดินเสื่อมสภาพ พืชน้ำในนาเริ่มหายไป ปลาที่มีปริมาณลดลง สืบเนื่องจากราคายางพาราเพิ่มขึ้นชาวนาจึงหันมาปลูกยางพาราแทนการทำนา ทำให้ป่ายางที่มีความอุดมสมบูรณ์ของอาหาร สมุนไพร และต้นไม้สำหรับใช้สอยลดลง เนื่องจากถูกเปลี่ยนเป็นสวนยางพาราแบบเชิงเดี่ยว ปลูกพืชอื่นแซมไม่ได้ ต้องใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีตามที่กองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางกำหนด ทำให้พื้นที่การทำนาดลดลง การปลูกผักเริ่มปลูกเพื่อการจำหน่ายมากขึ้นมีการใช้สารเคมีฆ่าหญ้า และยาฆ่าแมลงกำจัดศัตรูพืชวิถีชีวิตเปลี่ยนจากการปลูกผักกินเองเป็นซื้อจากตลาด ซื้อแกงถุง ไม่รู้แหล่งที่มาของอาหารจากสถานการณ์ปัญหาทำให้ความมั่นคงทางด้านอาหารของชุมชนลดลง ผู้นำชุมชนร่วมกับกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขในพื้นที่ พยายามปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไปสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ ขับเคลื่อนไปสู่ชุมชนน่าอยู่ปลอดภัย

ลักษณะความพร้อมของชุมชน เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน และภาคีเครือข่ายที่มีส่วนร่วม ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงเรียน และวัด ผลักดันให้เกิดการร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร ความเพียงพอของอาหารปลอดภัย การเข้าถึงอาหารของชุมชน ชุมชนเกิดการเรียนรู้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการคิดปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองกลายเป็นชุมชนเข้มแข็ง

กลไก

กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน และภาคีเครือข่ายที่ให้ความร่วมมือ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กองทุนสุขภาพตำบล โรงเรียน และวัด กำหนดแนวทางและทิศทางขับเคลื่อนนำไปสู่ชุมชนน่าอยู่ชุมชนปลอดภัย และเกิดสุขภาวะชุมชน ขบวนการขับเคลื่อนสู่การสร้างชุมชนสุขภาวะด้วยวิธีการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร โดยความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน เครือข่ายเกษตรทางเลือกได้

การจัดการข้อมูลชุมชน

ก่อนเข้าร่วมโครงการ พบว่า ชุมชนมีชุดข้อมูลที่เกิดจากหน่วยงานที่อยู่ในพื้นที่มีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้ให้ข้อมูล แต่กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนไม่ได้ถูกเก็บรวบรวมไว้อย่างถูกต้องครบถ้วน ไม่ได้มีการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้ข้อมูลที่ได้อยู่กับหน่วยงานที่รับผิดชอบ หรือเฉพาะกลุ่มบางกลุ่มในชุมชนเท่านั้น

ผลจากการเข้าร่วมโครงการ พบว่า ชุมชนใช้กระบวนการจัดการข้อมูลชุมชนอย่างต่อเนื่องโดยมีภาคีเครือข่ายซึ่งประกอบไปด้วย ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงเรียน วัด และหน่วยงานอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการค้นหาข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูล จากเวทีประชาคมหมู่บ้าน มีการถอดบทเรียนหลังจากการประชุม และคืนข้อมูลกลับให้กับชุมชน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนต่อไป

ความยั่งยืนในการรักษาไว้และพัฒนาต่อเนื่อง เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนกับภาคีเครือข่ายในชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงเรียน วัด และหน่วยงานอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการข้อมูลซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ของชุมชน การระดมวิสัยทัศน์ การถ่ายทอดความคิด และการปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ของ ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ ประชาชนชาวบ้าน และประชาชนทั่วไป ในเวทีประชาคมของหมู่บ้าน มีการถอดบทเรียน และคืนข้อมูลกลับสู่ชุมชน ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดการข้อมูลมีการพัฒนาต่อเนื่อง เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งชุมชนจัดการตนเอง พึ่งพาตนเองได้

การจัดทำแผนชุมชน

ก่อนเข้าร่วมโครงการ กระบวนการจัดทำแผน ชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วม เนื่องจากกระบวนการจัดทำแผน เกิดจากผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ดำเนินการจัดทำแผน ทำให้แผนเกิดจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เสนอออกมาให้ชุมชนปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ผลจากการเข้าร่วมโครงการ ชุมชนสามารถจัดทำแผนได้ เกิดจากการมีส่วนร่วมของพี่เลี้ยงโครงการแนะนำกระบวนการจัดทำแผนให้กับชุมชนและภาคีเครือข่ายซึ่งมีหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนได้แก่ ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงเรียน วัด และหน่วยงานอื่นๆ กระบวนการจัดทำแผนของชุมชน ได้นำเอาข้อมูลจากการถอดบทเรียนเวทีประชาคมของหมู่บ้าน ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผน การนำแผนไปปฏิบัติ ขั้นตอนการเสนอแผนไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นๆ เพื่อขอสนับสนุนด้านงบประมาณ ส่งผลให้ชุมชนได้รับการสนับสนุนแผนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ตั้งเป็นเทศบัญญัติรายจ่ายประจำปี ให้ชุมชนทุกปี

ความยั่งยืนในการรักษาไว้และพัฒนาต่อเนื่อง เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน และภาคีเครือข่าย กระบวนการจัดทำแผนโดยนำข้อมูลจากการถอดบทเรียนของชุมชนมาปรับปรุงแผน

ชุมชนใหม่ จึงทำให้แผนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนงบประมาณจากภาคีเครือข่ายมีอย่างต่อเนื่องเกิดจากชุมชนให้ความสำคัญของแผน และร่วมกันปฏิบัติตามแผนที่จัดทำไว้

ระบบบริหารจัดการชุมชน

ก่อนเข้าร่วมโครงการ ระบบบริหารจัดการในชุมชนยังไม่มีรูปแบบการบริหารจัดการที่ชัดเจนขาดการประสานงานระหว่างชุมชน กับกลไกทางสังคมต่างๆ ที่อยู่ในชุมชน

ผลจากการเข้าร่วมโครงการ ระบบบริหารจัดการในชุมชน เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจากกลไกทางสังคม ได้แก่ พี่เลี้ยงโครงการ กลุ่มต่างๆ ภาคีเครือข่ายจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับภาคีเครือข่ายสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการบริหารจัดการ และสร้างความเชื่อมั่นให้ภาคีเครือข่ายจึงทำให้มีการสนับสนุนทั้งเรื่องของข้อมูล งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ที่ชุมชนต้องการ

ความยั่งยืนในการรักษาไว้และพัฒนาต่อเนื่อง เกิดจากกลไกทางสังคม ได้แก่ พี่เลี้ยงมีการติดตามการดำเนินงาน และเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายกับชุมชน และการสนับสนุนงบประมาณให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนตามความถนัด และความต้องการของชุมชน ส่งผลให้ชุมชนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนเป็นชุมชนเข้มแข็ง จัดการตนเอง และพึ่งพาตนเองได้

ปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการจัดการข้อมูลชุมชน การจัดทำแผนชุมชน และระบบบริหารจัดการชุมชน ประกอบด้วย

ปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการจัดการข้อมูลชุมชน การจัดทำแผนชุมชน และระบบบริหารจัดการชุมชน เป็นผลมาจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการคือ

1. ปัจจัยด้านบริบทของชุมชน ชุมชนเข้มแข็งสามารถจัดการตนเองได้ เกิดจากการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน และกลไกพี่เลี้ยงที่มีการติดตามการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ชุมชนมีเศรษฐกิจรายได้เพิ่มขึ้นสร้างความมั่นคงให้กับชุมชนและครอบครัว จากการศึกษาความสัมพันธ์กันแบบเครือข่าย มีการยอมรับนับถือของคนในชุมชนร่วมกัน ส่งผลให้ชุมชนสามารถเข้าร่วมทำกิจกรรมของชุมชนได้ดีขึ้น

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุน หนุนเสริม โดยกระบวนการของโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ ที่มีกลไก สจรส. และกลไกพี่เลี้ยง ลงไปพัฒนาศักยภาพของชุมชนในเรื่องการให้แนวคิดเรื่องชุมชนน่าอยู่ การจัดการข้อมูล การทำแผนชุมชน การพัฒนาโครงการ การติดตาม การประเมินผลสังเคราะห์บทเรียน การฝึกชุมชนให้รู้จักการบริหารจัดการทั้งการวางแผนการดำเนินงาน การจัดทำระบบรายงานผลการดำเนินงาน การรายงานผลทางการเงิน ทำให้ชุมชนมีศักยภาพ ชุมชนเข้มแข็ง จัดการตนเอง พึ่งพาตนเองได้

ตารางที่ 5 ความยั่งยืนของกระบวนการจัดการข้อมูลชุมชน หมู่ที่ 2 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

กระบวนการ พัฒนาโครงการ	ผลการศึกษา		
	ก่อนเข้าร่วมโครงการ	ผลจากการเข้าร่วม โครงการ	ความยั่งยืนในการรักษาไว้ และพัฒนาต่อเนื่อง
1.การจัดการข้อมูล ชุมชน 1)การค้นหาข้อมูล 2)การเก็บรวบรวม ข้อมูล 3)การวิเคราะห์ ข้อมูล 4)การสังเคราะห์ ข้อมูล 5)คลังข้อมูล 6)การนำข้อมูลไปใช้ ประโยชน์	1.ชุมชนมีชุดข้อมูลที่เกิดจากหน่วยงานที่อยู่ในพื้นที่มีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลคือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้ให้ข้อมูลแต่กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนไม่ได้ถูกเก็บรวบรวมไว้อย่างถูกต้องครบถ้วน ไม่ได้มีการนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้ข้อมูลที่ได้อยู่กับหน่วยงานที่รับผิดชอบหรือเฉพาะกลุ่มบางกลุ่มในชุมชนเท่านั้น	1. ชุมชนมีการจัดการข้อมูลเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจากกลไกทางสังคม ได้แก่ พี่เลี้ยงโครงการ กลุ่มต่างๆ ภาครัฐ เครือข่ายจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมทำกับชุมชนทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้การมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับภาครัฐเครือข่ายสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการบริหารจัดการ และสร้างความเชื่อมั่นให้ภาครัฐเครือข่ายจึงทำให้มีการสนับสนุนทั้งเรื่องของข้อมูล งบประมาณวัสดุอุปกรณ์ที่ชุมชนต้องการ	1.เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนกับภาครัฐเครือข่ายในชุมชนที่มีความเข้มแข็ง 2.การมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการข้อมูลซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ของชุมชน การระดมวิสัยทัศน์การถ่ายทอดความคิดและการปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ของ ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ ประชาชนชาวบ้าน และประชาชนทั่วไป 3.การถอดบทเรียน และคืนข้อมูลกลับสู่ชุมชนปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดการข้อมูล มีการพัฒนาต่อเนื่อง เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ชุมชนจัดการตนเอง พึ่งพาตนเองได้

ตารางที่ 6 ความยั่งยืนของกระบวนการจัดทำแผนชุมชน หมู่ที่ 2 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

กระบวนการ พัฒนาโครงการ	ผลการศึกษา		
	ก่อนเข้าร่วมโครงการ	ผลจากการเข้าร่วม โครงการ	ความยั่งยืนในการรักษาไว้ และพัฒนาต่อเนื่อง
2.การจัดทำแผนชุมชน	1.กระบวนการจัดทำแผนชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วม เนื่องจากกระบวนการจัดทำแผน เกิดจากผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ดำเนินการจัดทำแผน ทำให้แผนเกิดจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	1.เกิดจากการมีส่วนร่วมของพี่เลี้ยงโครงการแนะนำกระบวนการจัดทำแผนให้กับชุมชนและภาคีเครือข่ายซึ่งมีหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนและได้นำเอาข้อมูลจากการถอดบทเรียนจากเวทีประชาคม	1.เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน และภาคีเครือข่าย ในกระบวนการจัดทำแผนโดยนำข้อมูลจากการถอดบทเรียนมาปรับปรุงได้แผนชุมชนใหม่ จึงทำให้แผนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนงบประมาณจากภาคีเครือข่ายที่มีอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชุมชนเห็นความสำคัญของแผน และให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามแผนที่ทำได้
1) กระบวนการจัดทำแผน	ส่วนร่วม เนื่องจากกระบวนการจัดทำแผน เกิดจากผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ให้กับชุมชนและภาคีเครือข่ายซึ่งมีหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนและได้นำเอาข้อมูลจากการถอดบทเรียนจากเวทีประชาคม	เครือข่ายที่มีอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชุมชนเห็นความสำคัญของแผน และให้
2) การนำแผนไปปฏิบัติ	เสนอออกมาให้ชุมชนปฏิบัติตามแผนที่วางไว้	ส่งผลให้ชุมชนได้รับการสนับสนุนแผนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ตั้งเป็นเทศบาล ัญญาติ ร าย จ ่าย ประจำปี ให้ชุมชนทุกปี	ตามแผนที่ทำได้

ตารางที่ 7 ความยั่งยืนของระบบบริหารจัดการในชุมชน หมู่ที่ 2 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง

กระบวนการ พัฒนาโครงการ	ผลการศึกษา		
	ก่อนเข้าร่วมโครงการ	ผลจากการเข้าร่วม โครงการ	ความยั่งยืนในการรักษาไว้ และพัฒนาต่อเนื่อง
3.ระบบบริหารจัดการ ในชุมชน 1.กลไกทางสังคม (พี่เลี้ยง / กลุ่ม / เครือข่าย 2.ระบบสนับสนุน/ ระบบข้อมูล 3.กระบวนการเรียนรู้/ กระบวนการมีส่วนร่วม	1.ระบบบริหารจัดการ ในชุมชนยังไม่ มีรูปแบบการบริหาร จัดการที่ชัดเจนขาด การประสานงาน ระหว่างชุมชน กับ กลไกทางสังคมต่างๆ ที่อยู่ในชุมชน	1.เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากกลไกทางสังคม ได้แก่ พี่เลี้ยงโครงการ กลุ่มต่างๆ ภาคีเครือข่าย จากหน่วยงาน ภาครัฐ และเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมกับ ชุมชนทำให้ชุมชนเกิด การเรียนรู้ การมีส่วน ร่วมระหว่างชุมชนกับ ภาคีเครือข่ายสร้าง ความเข้มแข็งให้กับ ชุมชนในการบริหาร จัดการ และสร้างความ เชื่อมั่นให้ภาคีเครือข่าย จึงทำให้มีการสนับสนุน ทั้งเรื่องของข้อมูล งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ที่ชุมชน ต้องการ	1.เกิดจากกลไกทางสังคม ได้แก่พี่เลี้ยง มีการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน และเข้าร่วมกิจกรรมของ ชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทำให้ ชุมชนมีความเข้มแข็ง 2.การมีส่วนร่วมของภาคี เครือข่ายกับชุมชน และ การสนับสนุนงบประมาณ ให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง 3.เกิดกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน ตามความถนัด และความ ต้องการของชุมชน ส่งผล ให้ชุมชนมีการพัฒนาอย่าง ต่อเนื่องจนเป็นชุมชน เข้มแข็ง จัดการตนเอง และพึ่งพาตนเองได้

โครงการที่ 3 โครงการสวนผักชุมชนคนหยวน บ้านนาอยู่ สุขุขภาวะ ตำบลนาท่อม อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

ข้อมูลจาก 1) การสัมภาษณ์กลุ่ม 2) การสนทนากลุ่ม 3) การสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า

บริบทชุมชน

บ้านหยวน หมู่ที่ 8 ตำบลนาท่อม อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่ลุ่มน้ำคลองนาท่อม แหล่งน้ำใช้ประโยชน์ในการทำน้ำประปาในเขตอำเภอเมือง และชลประทาน ในหลายตำบล เป็นพื้นที่ทำการเกษตรผลิตอาหารเพื่อการบริโภคและจำหน่าย สภาพดินและน้ำ อุดมสมบูรณ์ ทำให้ประชาชนในพื้นที่หันมาปลูกผัก ปลูกพืชสมุนไพร และเลี้ยงผึ้ง สร้างรายได้เสริมให้กับชุมชน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนมีความผูกพันกันแบบเครือญาติ จากการพัฒนาชุมชน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากวิถีชีวิตเกษตรธรรมชาติไปเป็นการเกษตรที่พึ่งสารเคมี ทำให้สภาพดินเสื่อม น้ำเสียไม่สามารถนำมาบริโภคได้ วิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนพฤติกรรมไปเป็นการซื้ออาหารมาบริโภค การพึ่งตนเองด้านการผลิตอาหารลดลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน เนื่องจากปริมาณขยะเพิ่มขึ้นจนเป็นปัญหาในระดับชุมชนและท้องถิ่น จากการสุ่มตรวจเลือดของประชาชนในตำบลนาท่อมพบสารเคมีตกค้างในร่างกาย ร้อยละ 97 มีความเสี่ยงที่จะเป็นโรค ทำให้คนในชุมชนหันมาปรับพฤติกรรมบริโภค โดยเริ่มจากการปรับที่ตัวบุคคล ครั้วเรือน ไปสู่ชุมชน ด้วยวิธีการหันมาปลูกผักปลอดสารพิษบริโภค และจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้

กลไก

กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดขึ้นเนื่องจาก กลไกทางด้านสังคมซึ่ง มีพี่เลี้ยง และภาคีเครือข่ายที่อยู่ในชุมชน เข้ามาผลักดันให้ชุมชนรู้จักการจัดการตนเอง พึ่งพาตนเอง ภาคีเครือข่ายแค่มีสวนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และร่วมสนับสนุนงบประมาณให้กับชุมชน

การจัดการข้อมูลชุมชน

ก่อนเข้าร่วมโครงการ พบว่า ชุมชนไม่มีการจัดการข้อมูล การจัดการข้อมูลเกิดจาก โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีการจัดเก็บข้อมูลด้านสุขภาพของชุมชน และได้มีหน่วยงานต่างๆ ที่นำข้อมูลไปใช้ได้แก่ ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนเพื่อใช้ในการจัดทำแผนแก้ปัญหาให้กับชุมชน

ผลจากการเข้าร่วมโครงการ พบว่า การจัดการข้อมูลของชุมชนมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีภาคีเครือข่ายจากหน่วยงานต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการข้อมูลให้กับชุมชน มีการถอดบทเรียน เพื่อให้ชุมชนนำข้อมูลที่ได้ไปสู่กระบวนการจัดทำแผนแก้ปัญหา จาก การที่ข้อมูลมีความสำคัญทำให้ข้อมูลมีการพัฒนาอยู่เสมอ เป็นปัจจุบัน

ความยั่งยืนในการรักษาไว้และพัฒนาต่อเนื่อง เมื่อชุมชนเห็นความสำคัญของข้อมูล จึงทำให้การจัดการข้อมูลเป็นปัจจุบันพบว่า มีหมู่บ้านเดียวในตำบลนาท่อมที่มีการจัดการข้อมูลและใช้ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง มีหลายหน่วยงานในพื้นที่ได้นำข้อมูลของชุมชนไปใช้ในการจัดทำแผน และสนับสนุนแผน และสนับสนุนงบประมาณในการแก้ปัญหาให้กับชุมชน

การจัดทำแผนชุมชน

ก่อนเข้าร่วมโครงการ กระบวนการจัดทำแผน ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผน แต่แผนเกิดจากหน่วยงานภาครัฐที่อยู่ในพื้นที่ มีการจัดทำแผน และสนับสนุนงบประมาณให้กับพื้นที่ ในการดำเนินการตามแผน

ผลจากการเข้าร่วมโครงการ ชุมชนสามารถจัดทำแผน และปรับปรุงแผนอย่างต่อเนื่องมีหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนในกระบวนการจัดทำแผน สนับสนุนงบประมาณตามแผนที่ชุมชนจัดทำขึ้นส่งผลให้ชุมชนเห็นความสำคัญของแผน กระบวนการจัดทำแผน ชุมชนมีพี่เลี้ยง และภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมจัดทำแผน การนำแผนไปปฏิบัติมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนงบประมาณ ให้กับชุมชนทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง จนเป็นชุมชนจัดการตนเองและพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด

ความยั่งยืนในการรักษาไว้และพัฒนาต่อเนื่อง เกิดจากกลไกพี่เลี้ยงที่เข้ามาสอนให้ชุมชนรู้จักการจัดทำแผน และการนำแผนไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาการเขียนแผน และดำเนินการจัดทำแผนได้โดยมีภาคีเครือข่ายที่มีศักยภาพในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผน และการสนับสนุนงบประมาณตามแผนที่ชุมชนจัดทำขึ้น

ระบบบริหารจัดการชุมชน

ก่อนเข้าร่วมโครงการ ระบบบริหารจัดการ ชุมชนไม่มีส่วนร่วมคิด วางแผน และปฏิบัติ เนื่องจากระบบบริหารจัดการเป็นเรื่องของผู้นำชุมชน กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ชุมชนมีหน้าที่ปฏิบัติตามคำสั่ง

ผลจากการเข้าร่วมโครงการ ชุมชนมีส่วนร่วมในระบบบริหารจัดการ โดยมีกลไกทางสังคมซึ่งมีพี่เลี้ยง ที่เป็นแกนนำสำคัญในการทำให้กลุ่ม และภาคีเครือข่ายในพื้นที่มีการทำงานร่วมกัน มีการสนับสนุนด้านข้อมูล ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ ชุมชนมีส่วนร่วม สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สามารถจัดการตนเองพึ่งพาตนเองได้

ความยั่งยืนในการรักษาไว้และพัฒนาต่อเนื่อง เกิดจากกลไกพี่เลี้ยงซึ่งเป็นคนในพื้นที่สามารถลงติดตามชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง กลุ่มมีการทำงานเป็นทีมแบ่งหน้าที่รับผิดชอบชัดเจน และภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการสนับสนุนข้อมูล ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ ชุมชนสามารถจัดการตนเอง พึ่งพาตนเอง จนกลายเป็นชุมชนเข้มแข็งและน่าอยู่มาจนถึงปัจจุบัน

ปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการจัดการข้อมูลชุมชน การจัดทำแผนชุมชน และระบบบริหารจัดการชุมชน เป็นผลมาจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการคือ

1. ปัจจัยด้านบริบทชุมชน เกิดจากชุมชนมีความเข้มแข็ง ชุมชนจัดการตนเองได้ ภาคีเครือข่ายมีความเข้มแข็งมีส่วนร่วม สภาพสังคมแบบพี่น้องเครือญาติ
2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนกระบวนการของโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ เกิดจากกลไกพี่เลี้ยง มีการติดตามและพัฒนาศักยภาพของแกนนำชุมชนอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย

ตารางที่ 8 ความยั่งยืนของกระบวนการจัดการข้อมูลชุมชน หมู่ที่ 8 บ้านหุยาน ตำบลนาท่อม อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

กระบวนการ พัฒนาโครงการ	ผลการศึกษา		
	ก่อนเข้าร่วมโครงการ	ผลจากการเข้าร่วม โครงการ	ความยั่งยืนในการรักษา ไว้และพัฒนาต่อเนื่อง
1.การจัดการข้อมูล ชุมชน 1)การค้นหาข้อมูล 2)การเก็บรวบรวม ข้อมูล 3)การวิเคราะห์ ข้อมูล 4)การสังเคราะห์ ข้อมูล 5)คลังข้อมูล 6)การนำข้อมูลไปใช้ ประ โยชน์	1.ชุมชนไม่มีการ จัดการข้อมูล การจัดการ ข้อมูลเกิดจาก โรงพยาบาลส่งเสริม สุขภาพตำบล มีการ จัดเก็บข้อมูลด้าน สุขภาพของชุมชน และได้มีหน่วยงาน ต่างๆที่นำข้อมูลไปใช้ ได้แก่ผู้นำชุมชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนเพื่อใช้ในการ จัดทำแผนแก้ปัญหาให้กับชุมชน	1. การจัดการข้อมูล ของชุมชนมีการดำเนิน การอย่างต่อเนื่อง โดย มีภาคีเครือข่าย จาก หน่วยงานต่างๆ เข้ามา มีส่วนร่วมในกระบวนการ จัดการข้อมูลให้ กับชุมชน มีการถอด บทเรียน เพื่อให้ชุมชน นำข้อมูลที่ได้ไปสู่กระ บวนการจัดทำแผน แก้ปัญหา จากการที่ ข้อมูลมีความสำคัญทำ ให้ข้อมูลมีการพัฒนา อยู่เสมอมาเสมอ เป็น ปัจจุบัน	1.เมื่อชุมชนเห็นความ สำคัญของข้อมูลจึงทำให้ การจัดการข้อมูลเป็น ปัจจุบัน มีหมู่บ้านเดียว ในตำบลนาท่อมที่มีการ จัดการข้อมูลและใช้ ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง มี หลายหน่วยงานในพื้นที่ ได้นำข้อมูลของชุมชนไป ใช้ในการจัดทำแผน สนับสนุนแผน และ สนับสนุนงบประมาณใน การแก้ปัญหาให้กับ ชุมชน

ตารางที่ 9 ความยั่งยืนของกระบวนการจัดทำแผนชุมชน หมู่ที่ 8 บ้านหุยาน ตำบลนาท่อม อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

กระบวนการ พัฒนาโครงการ	ผลการศึกษา		
	ก่อนเข้าร่วมโครงการ	ผลจากการเข้าร่วม โครงการ	ความยั่งยืนในการรักษา ไว้และพัฒนาต่อเนื่อง
2.การจัดทำแผนชุมชน 1)กระบวนการจัดทำ แผน 2)การนำแผนไป ปฏิบัติ	1.ชุมชนไม่มีส่วนร่วม ในการจัดทำแผน แต่ แผนเกิดจากหน่วย งานภาครัฐ ที่อยู่ใน พื้นที่มีการจัดทำแผน และสนับสนุนงบประมาณให้กับพื้นที่ ในการดำเนินการ ตามแผน	1.ชุมชนสามารถจัดทำ แผน และปรับปรุงแผน อย่างต่อเนื่อง มีหน่วย งานต่างๆ ที่เข้ามามี ส่วนร่วมกับชุมชนใน 2.กระบวนการจัดทำ แผนมีพี่เลี้ยง และภาคี เครือข่าย มีส่วนร่วม จัดทำแผน 3.การนำแผนไปปฏิบัติ มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนงบประมาณ ให้กับชุมชน ทำให้ ชุมชนมีความเข้มแข็ง จนเป็นชุมชนจัดการ ตนเอง และพึ่งพา ตนเองได้ในที่สุด	1.เกิดจากกลไกพี่เลี้ยง ที่เข้ามาสอนให้ชุมชน รู้จักการจัดทำแผน และการนำแผนไปใช้ให้ เกิดประโยชน์ 2.ชุมชน สามารถพัฒนา การ เขียนแผน และดำเนิน การจัดทำแผนได้ 3.ภาคีเครือข่ายที่มี ศักยภาพในพื้นที่เข้ามา มีส่วนร่วมใน กระบวนการจัดทำแผน และการสนับสนุนงบประมาณตามแผนที่ ชุมชนจัดทำขึ้น

ตารางที่ 10 ความยั่งยืนของระบบบริหารจัดการในชุมชน หมู่ที่ 8 บ้านหุยาน ตำบลนาท่อม อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

กระบวนการ พัฒนาโครงการ	ผลการศึกษา		
	ก่อนเข้าร่วมโครงการ	ผลจากการเข้าร่วม โครงการ	ความยั่งยืนในการรักษาไว้ และพัฒนาต่อเนื่อง
3.ระบบบริหารจัดการ การในชุมชน 1.กลไกทางสังคม (พี่เลี้ยง / กลุ่ม / เครือข่าย 2.ระบบสนับสนุน/ ระบบข้อมูล 3.กระบวนการเรียน รู้/กระบวนการมีส่วน ร่วม	1.ชุมชนไม่มีส่วนร่วม คิด วางแผน และ ปฏิบัติ เนื่องจาก ระบบบริหารจัดการ เป็นเรื่องของผู้นำ ชุมชน กบองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐ ในพื้นที่ ชุมชนมี หน้าที่ปฏิบัติตาม คำสั่ง	1.ชุมชนมีส่วนร่วมใน ระบบบริหารจัดการ โดยมี 2.กลไกทางสังคมซึ่งมีพี่ เลี้ยง ที่เป็นแกนนำ สำคัญในการทำให้กลุ่ม และภาคีเครือข่ายใน พื้นที่มีการทำงาน ร่วมกัน 3.การสนับสนุนด้าน ข้อมูล ทำให้ชุมชนเกิด การเรียนรู้ ชุมชนมี ส่วนร่วม สร้างความ เข้มแข็งให้กับชุมชน สามารถจัดการตนเอง พึ่งพาตนเองได้	1.เกิดจากกลไกพี่เลี้ยงซึ่ง เป็นคนในพื้นที่สามารถลง ติดตามชุมชนได้อย่าง ต่อเนื่อง 2.กลุ่มมีการทำงานเป็นทีม แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ ชัดเจน 3.ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วม ในการสนับสนุนข้อมูล ทำ ให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ ชุมชนสามารถจัดการ ตนเอง พึ่งพาตนเอง จน กลายเป็นชุมชนเข้มแข็ง และน่าอยู่มาถึงปัจจุบัน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความยั่งยืนของกระบวนการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ กรณีศึกษา 3 โครงการ จังหวัดพัทลุง เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative study) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความยั่งยืนของกระบวนการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ ศึกษาถึงความสามารถในการรักษาไว้ และการพัฒนาต่อเนื่อง 3 ประเด็นคือ การจัดการข้อมูลชุมชน การจัดทำแผนชุมชน และระบบบริหารจัดการในชุมชน และปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสร้างความยั่งยืนของการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ ศึกษาใน 2 ประเด็นคือ บริบทชุมชน และกลไกทางสังคม ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

สรุป และอภิปรายผลการวิจัย

โครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ เกิดจากแนวคิดของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ เมื่อปี พ.ศ.2553 เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยทำให้ชุมชนมีศักยภาพสามารถจัดการตนเองได้ การพัฒนาศักยภาพของชุมชน เริ่มจากการทำให้ชุมชนเข้าใจแนวคิดของชุมชนน่าอยู่ และมีความสนใจที่จะเข้าร่วมโครงการ จากบทเรียน และประสบการณ์บ้านหนองกลางดง บ้านไม้เรียง ชุมชนสามารถจัดการข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ และการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และสถาบันการจัดการระบบสุขภาพ ได้วางกลไกขับเคลื่อน โครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ ไว้ดังนี้คือ 1) ด้านวิชาการ 2) สนับสนุนปฏิบัติการของชุมชนในพื้นที่ 3) บริหารจัดการโครงการในชุมชน 4) การสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เป็นสื่อมวลชน การทำให้ชุมชนเข้มแข็งนำไปสู่ชุมชนน่าอยู่ เกิดจากกระบวนการจัดการที่สำคัญ 3 ประเด็น ดังนี้

1.การจัดการข้อมูลชุมชน เป็นกระบวนการ ค้นหาข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สังเคราะห์ข้อมูล (คลังข้อมูล) นำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ การจัดการข้อมูลที่ดีต้องมีทุนทางสังคม ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ที่มีศักยภาพในการจัดการข้อมูล ข้อมูลเกิดความถูกต้อง ครบถ้วน ทันสมัยตรงกับความต้องการของชุมชน (จุฑามาศ โชติบาง และคณะ, 2553) การนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการจัดทำแผน

2.การจัดทำแผน เป็นกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน กระบวนการจัดทำแผนต้องอาศัยแนวคิด ดังนี้

2.1) แนวคิดหลักปรัชญาพัฒนาชุมชน บ่งบอกว่าคนมีศักยภาพมีความสามารถในการพัฒนาตนเอง

2.2) แนวคิดหลักการพัฒนาชุมชน เกิดจากการพึ่งพาตนเองและการมีส่วนร่วม

2.3) แนวคิดการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนเข้าใจกระบวนการจัดการข้อมูล เรียนรู้การทำงานเป็นทีม

2.4) แนวคิดการสร้างชุมชนเข้มแข็ง การสร้างพลังอำนาจให้กับชุมชน

2.5) แนวคิดการแก้ปัญหาชุมชนโดยชุมชน

3.ระบบบริหารจัดการในชุมชน เน้นการสร้างกลไกในชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐ และเอกชน ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการมีส่วนร่วม ระหว่างชุมชน และภาคีเครือข่าย

ความยั่งยืนของกระบวนการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ ที่เกิดขึ้น 3 ประเด็น คือ การจัดการข้อมูล การจัดทำแผน และระบบบริหารจัดการ ใน 2 ลักษณะ คือ 1) ความสามารถในการรักษาไว้ 2) การพัฒนาต่อเนื่อง

1.การจัดการข้อมูลชุมชน ทั้ง 3 โครงการ พบว่า ชุมชนมีความเข้มแข็ง พึ่งพาตนเอง สามารถดำเนินการจัดการข้อมูลได้เอง เนื่องจากมีคนในชุมชนที่มีความรู้ เข้าใจกระบวนการจัดการข้อมูล มีภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็งเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการข้อมูล กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเกิดจากกลไกพี่เลี้ยง ลงมาให้ความรู้ และพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้สามารถจัดการข้อมูล การถอดบทเรียน และคืนข้อมูล

ความยั่งยืนในการรักษาไว้ และการพัฒนาต่อเนื่อง ทั้ง 3 ชุมชน เกิดจากปัจจัยด้าน บริบทชุมชน ความผูกพันแบบเครือญาติ พึ่งพาช่วยเหลือกัน ด้านประเพณีวัฒนธรรม พิธีกรรม ความเชื่อของชุมชนที่เหมือนกัน ปัจจัยด้านกลไกซึ่งมีพี่เลี้ยง ทำหน้าที่พัฒนาศักยภาพของชุมชน ให้มีทักษะ กระบวนการจัดการข้อมูล ค้นหาข้อมูล จัดเก็บข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ จนเกิดฐานข้อมูล มีการนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในกระบวนการจัดทำแผน ภาคีเครือข่ายที่ถือว่าเป็นทุนทางสังคมที่มีศักยภาพ ได้แก่ ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานเอกชนฯ ที่เข้ามามีส่วนร่วม ในกระบวนการจัดการข้อมูล ทำให้การจัดการข้อมูลของชุมชนดำเนินการไปได้ด้วยความถูกต้อง ได้ ข้อมูลที่เกิดจากชุมชนจริงๆ

2.การจัดทำแผนชุมชน ทั้ง 3 โครงการ พบว่า ชุมชนมีความเข้มแข็ง ชุมชนจัดการตนเองได้ การจัดทำแผนชุมชนสามารถดำเนินการจัดทำแผนได้เอง เนื่องจากชุมชนเข้าใจกระบวนการจัดทำแผนที่ได้เรียนรู้ และได้รับการฝึกทักษะ มาจากพี่เลี้ยง และภาคีเครือข่ายที่มีความรู้ ความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผน ทำให้แผนที่ออกมามีความถูกต้องครบถ้วน กับข้อมูลที่ชุมชนมี นอกจากนี้ชุมชนสามารถเสนอแผนไปยังหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อขอ สนับสนุนงบประมาณเข้ามาพัฒนาชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง เกิดจากกระบวนการดำเนินงานตามแผน หลังจากชุมชนได้รับการสนับสนุนงบประมาณแล้ว และชุมชนมีการสรุปผลการดำเนินงานส่งกลับไป ยังหน่วยงานที่สนับสนุนงบประมาณ จึงเป็นจุดเด่นของชุมชน ที่ทำให้หน่วยงานต่างๆ เข้ามาสนับสนุน อย่างต่อเนื่อง

ความยั่งยืนในการรักษาไว้ และการพัฒนาต่อเนื่อง ทั้ง 3 ชุมชน เกิดจากปัจจัย ด้านบริบทชุมชนที่เกิดจากความผูกพันแบบพี่น้อง ความเชื่อวัฒนธรรม วิถีชีวิตในชุมชนเหมือนกัน ทำให้ทิศทางการดำเนินโครงการของชุมชนไปในทางเดียวกัน ด้านกลไกเกิดจากพี่เลี้ยงที่ลงมาพัฒนาศักยภาพของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชุมชนเกิดทักษะ เข้าใจกระบวนการและปฏิบัติตาม

กระบวนการจัดทำแผนได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และตรงประเด็น จุดแข็งของชุมชนเกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนกับภาคีเครือข่ายในชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานจากภาครัฐ และหน่วยงานเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผน การดำเนินงานตามแผน และการสรุปผล

3.ระบบบริหารจัดการ ทั้ง 3 โครงการ พบว่า กลไกทางสังคม ซึ่งมีพี่เลี้ยง ที่เป็นแกนนำสำคัญในการทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ชุมชนจัดการตนเอง และพึ่งพาตนเองได้ เกิดจากความต้องการที่จะพัฒนาศักยภาพให้กับชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ เข้าใจกระบวนการจัดการข้อมูล การจัดทำแผน และเข้าใจระบบบริหารจัดการในชุมชน ความพร้อมของชุมชน และความร่วมมือของภาคีเครือข่ายที่อยู่ในพื้นที่ เข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการที่ชุมชนดำเนินการ สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สามารถจัดการตนเอง พึ่งพาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

ความยั่งยืนในการรักษาไว้ และการพัฒนาต่อเนื่อง ของชุมชนเกิดจากกลไกพี่เลี้ยง ซึ่งเป็นคนในพื้นที่ทำให้สามารถลงติดตาม การดำเนินงานของชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง การทำงานของกลุ่มมีการทำงานเป็นทีมแบ่งหน้าที่รับผิดชอบชัดเจน การมีภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็งมีความรู้ มีศักยภาพ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของชุมชน การสนับสนุนข้อมูลสนับสนุนงบประมาณ ส่งผลให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ ชุมชนสามารถจัดการตนเอง พึ่งพาตนเอง จนกลายเป็นชุมชนเข้มแข็ง และน่าอยู่สืบเนื่องมาถึงปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

1. การทำโครงการเพื่อจะทำให้เกิดความยั่งยืนต้องคำนึงถึงทั้งบริบทของชุมชนและกระบวนการดำเนินการของโครงการชุมชนนำอยู่หากบริบทมีความแตกต่างกันการออกแบบกระบวนการของโครงการร่วมสร้างชุมชนก็ควรจะมีจุดเน้นที่แตกต่าง

2. ในการดำเนินโครงการจำเป็นต้องทำความเข้าใจในเรื่องหลักคิดของคำว่า “ชุมชนนำอยู่” ซึ่งจะต้องทำให้ชุมชนเข้มแข็ง สามารถจัดการตนเองได้ และควรให้พี่เลี้ยงของโครงการทำความเข้าใจเรื่องนี้ กับผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้เข้าร่วมโครงการตลอดจนแกนนำที่สำคัญของชุมชน เพื่อสร้างความตระหนัก และแรงบันดาลใจให้ชุมชนมีความมุ่งมั่นที่จะทำให้ชุมชนตัวเองเป็นชุมชนนำอยู่

3. ในกระบวนการพัฒนาคุณภาพชุมชนให้สามารถจัดการข้อมูลควรพัฒนาศักยภาพและสร้างทีม ที่มีทักษะในการจัดการข้อมูลโดยเฉพาะเรื่องการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสู่การทำแผนชุมชน

4. ในกระบวนการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการทำแผนชุมชน ควรดึงผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องโดยเฉพาะคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้แทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแกนนำชุมชนเข้าสู่กระบวนการพัฒนาศักยภาพในการทำแผนชุมชน พร้อมๆ กับผู้รับผิดชอบโครงการและผู้เข้าร่วมโครงการ

5. ในระหว่างการทำโครงการของภาคีได้ มีการใช้ระบบติดตามประเมินผลผ่านระบบออนไลน์ ควรเพิ่มการทำความเข้าใจกับขั้นตอนแต่ละขั้นตอนในระบบออนไลน์ซึ่งจะทำให้

ผู้รับผิดชอบโครงการ และผู้เข้าร่วมโครงการมีความเข้าใจหลักคิดและวิธีการบริหารจัดการโครงการมากขึ้นจะเป็นประโยชน์ทำให้ผู้ที่ใช้ระบบออนไลน์ สามารถบริหารจัดการโครงการอื่นๆ ต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ควรเพิ่มการพัฒนาศักยภาพให้ชุมชนโดยเฉพาะผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้เข้าร่วมโครงการมีศักยภาพในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ถอดบทเรียน ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบของโครงการตลอดจนสามารถนำไปสู่ การทบทวน ปรับปรุง การดำเนินงานเพื่อการแก้ปัญหาของชุมชน รวมถึงการพัฒนาชุมชนในประเด็นต่างๆ

7. องค์กรและหน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ควรนำรูปแบบการบริหารจัดการโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่นี้ ไปประยุกต์ใช้กับโครงการต่างๆ ที่มีลักษณะเดียวกันจะทำให้ผลการดำเนินการของโครงการเหล่านี้ มีประสิทธิผล มีประสิทธิภาพ และมีความคุ้มค่ามากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research :PAR) เพื่อสังเกตกระบวนการจัดการข้อมูลชุมชน การจัดทำแผนชุมชน และระบบบริหารจัดการชุมชน

2. ควรมีการทบทวนข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ เปรียบเทียบข้อมูลกับพื้นที่อื่นๆ ที่ยังมีการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง และมีความเข้มแข็งของชุมชน

บรรณานุกรม

- กิติพร โชษประการ และนริศรา แสงเทียน. (2550). *กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของแก่งสะพือ อำเภอพิบูลย์มังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- จิตติพัฒน์ จำเริญเจือ. (2557). *แนวทางการพัฒนาการจัดการศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์สู่ความยั่งยืน* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จุฑามาศ โชติบางและคณะ. (2553). การพัฒนาแกนนำในการจัดการระบบฐานข้อมูลชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสุขภาพ
- ตระกูล ชำนาญ. (2553). *ยุทธศาสตร์แผนกิจกรรมพลังเจ็ดสร้างชุมชนน่าอยู่*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา.
- ทิศทางและการพัฒนาประเทศตามนโยบายของรัฐบาลและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. สืบค้น 16 พฤษภาคม 2559 จาก <http://www.ic.moi.go.th/doc/bmt29/slide/2.pdf>
- เนาวรัตน์ ลินพิศาล. (2551). *การประเมินความยั่งยืนและปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนของชุมชนป่าเมี่ยงในภาคเหนือของประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์เกษตร). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535 - 2539) (ออนไลน์) สืบค้น 18 เมษายน 2559, จาก http://www.elearning.msu.ac.th/opencourse/0001065/admin/learn10_16.html.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 - 2554). (ออนไลน์) สืบค้น 18 เมษายน 2559, จาก http://www.plan.su.ac.th/2014/Document/strategyPlan/plan_part2.pdf.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555 - 2559) (ออนไลน์) สืบค้น 18 เมษายน 2559, จาก <http://www.art-culture.cmu.ac.th/images/uploadfile/depfile-150910140608>.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564) (ออนไลน์) สืบค้น 18 เมษายน 2559, จาก <http://www.nesdb.go.th/download/plan12/>
- พงศ์เทพ สุธีรัฐภูมิ. (2554). *คู่มือการติดตามสนับสนุนและประเมินผล โครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ ภาคใต้*. สงขลา: สถาบันการจัดการระบบสุขภาพภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พงศ์เทพ สุธีรัฐภูมิ. (2557). *ร่วมสร้างชุมชนให้น่าอยู่*. สงขลา: สถาบันการจัดการระบบสุขภาพภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ไพศาล ธีรธงชัย. (2547). *ชุมชนน่าอยู่สู่สุขภาวะ กรณีศึกษา ตำบลท้อแท้ อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัด*

- พิษณุโลก. (รายงานการศึกษา) พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ภิรมณ์ ทิพย์วงศ์. (2554). การวิเคราะห์เปรียบเทียบความยั่งยืนของกลุ่มอาชีพในเขตเทศบาลตำบลหนองแขง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดสุรินทร์ (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศักดิ์ศรี มงคลอิทธิเวช. (2552). กระบวนการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อให้เป็นชุมชนน่าอยู่ กรณีศึกษาบ้านสบยาย อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมชาย ศรีวิรัตน์. (2556). การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น : แนวคิด หลักการพัฒนา และการดำเนินงาน พัฒนาชุมชน. สืบค้น 16 พฤษภาคม 2559, จาก https://www.gotoknow.org/_posts/549133.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2542). เมืองน่าอยู่ชุมชนน่าอยู่.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สำนัก 6. (2558). คนได้สร้างสุข. โครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นน่าอยู่. สืบค้น 25 มีนาคม 2558, จาก <http://happynetwork.org/>
- ศิริพร เลิศยิ่งยศ. (2553). โครงการจัดทำแผนชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้านโคกแฝก ตำบลขามทะเลสอ อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์วิทยากรจัดการมหาบัณฑิต). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- อุทัย ศรีพินิจ. (2554). การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมโครงการชุมชนน่าอยู่ กรณีศึกษาชุมชนบ้านอุตะเภา ตำบลหนองไม้แดง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต) ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Krieger, J.(2014). Policy and Systems Change to Build Healthy Communities in King County, Washington.
- Ridini, S., Spong, S., & Foley, J. (Winter 2013). Building Healthy Communities in Massachusetts Key Ingredients and Lessons Learned.
- Srinivasan, S., O'Fallon, L. R., & Deary, A. (2003). Creating Healthy Communities, Healthy Homes, Healthy People: Initiating a Research Agenda on the Built Environment and Public Health. American Journal of Public Health. American Journal of Public Health, 93(9), 1446-1450. doi:10.2105/ajph.93.9.1446
- Smith, N., Littlejohns, L.B., Hawe, P., & Sutherland, L. (2008). Great expectations and hard times: developing community indicators in a Healthy Communities Initiative in Canada. Health Promotion International, 23(2), 119-126 doi:10.1093/heapro/dan003
- World Health Organization. (1986). Ottawa Charter for Health Promotion. In First International Conference on Health Promotion. Ottawa, 21 November 1986. <http://www.who.int/hpr/rohive/does/ottawa.html>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย
(Informed Consent Form)

แบบฟอร์มนี้ใช้สำหรับ

(1) ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยหัวหน้าโครงการ /คณะทำงาน/ผู้เข้าร่วมโครงการ/พี่เลี้ยงโครงการ/เจ้าหน้าที่สถาบันการจัดการระบบสุขภาพ(สจรส.ม.อ.) โครงการวิจัย เรื่อง ความยั่งยืนของผลการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ วิทยาลัยศึกษา 3 โครงการ จังหวัดพัทลุง

ข้าพเจ้า (นาย /นาง /นางสาว).....นามสกุล.....อายุ.....ปี
ขอแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย ในโครงการวิจัยเรื่อง ความยั่งยืนของผลการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ วิทยาลัยศึกษา 3 โครงการ จังหวัดพัทลุง

ข้าพเจ้าได้อ่านเอกสารคำอธิบายโครงการวิจัยและ /หรือได้รับฟังคำอธิบายจากนางสุทธิลักษณ์ แก้วบัณฑิตย์ และได้รับทราบถึงรายละเอียดของโครงการวิจัยเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์และระยะเวลาที่ทำการวิจัย ขั้นตอน ตลอดจนผลประโยชน์ที่ข้าพเจ้า จะได้รับ

และข้าพเจ้า ยินยอมให้ผู้วิจัยใช้ข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้า เพื่อการวิจัยเท่านั้น โดยให้วิเคราะห์และนำเสนอเป็นข้อมูลในภาพรวม ผู้วิจัยต้องเก็บรักษาข้อมูลที่ได้จากข้าพเจ้าไว้เป็นความลับ และไม่เผยแพร่ต่อสาธารณะเป็นรายบุคคล ทั้งนี้ข้าพเจ้าสามารถถอนตัวหรืองดเข้าร่วมการวิจัยได้ทุกเมื่อ โดยจะไม่มีผลกระทบใดๆ ในอนาคต

หากข้าพเจ้ามีข้อข้องใจเกี่ยวกับขั้นตอนของการวิจัย ข้าพเจ้าสามารถติดต่อกับนางสุทธิลักษณ์ แก้วบัณฑิตย์ ได้ที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านป่าบอนท่า หมู่ที่ 1 ตำบลป่าบอน อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง 93170 โทรศัพท์ 074 – 601911 (ในเวลาราชการ) และ มือถือ 089 - 9761095 ได้ตลอด 24 ชั่วโมง หากได้รับการปฏิบัติไม่ตรงตามที่ระบุไว้ในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย ข้าพเจ้าสามารถขอรับค่าปรึกษา/แจ้งเรื่อง/ร้องเรียน ได้ที่สถาบันการจัดการระบบสุขภาพภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โทรศัพท์ 074-282900 ได้ในวันและเวลาราชการ

ข้าพเจ้า เข้าใจข้อความในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย และหนังสือแสดงเจตนายินยอมนี้ โดยตลอดแล้ว ข้าพเจ้ายินดีให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และได้ลงลายมือชื่อ หรือให้นักวิจัยผู้ที่อ่านให้ข้าพเจ้าฟัง ลงลายมือชื่อในใบแสดงความยินยอมให้ข้อมูลแทนข้าพเจ้า

ลงชื่อ .....

(นักวิจัยผู้ลงนามแทน)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

ลงชื่อ .....

(ผู้ตอบแบบสอบถาม)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

ภาคผนวก ข

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรื่อง ความยั่งยืนของผลการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ กรณีศึกษา 3 โครงการ จังหวัดพัทลุง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การสัมภาษณ์กลุ่ม สำหรับหัวหน้าโครงการ คณะทำงาน ผู้เข้าร่วมโครงการ พี่เลี้ยงโครงการ ทั้ง 3 โครงการ
2. การสนทนากลุ่ม หัวหน้าโครงการ พี่เลี้ยงโครงการ และผู้เข้าร่วมโครงการ
3. การสัมภาษณ์เชิงลึก หัวหน้าโครงการ พี่เลี้ยงโครงการ และเจ้าหน้าที่สถาบันการจัดการระบบสุขภาพ (สจรส.ม.อ.)

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้มีจุดประสงค์

1. เพื่อศึกษาความยั่งยืนของกระบวนการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ กรณีศึกษา 3 โครงการ จังหวัดพัทลุง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสร้างความยั่งยืนของการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ กรณีศึกษา 3 โครงการ จังหวัดพัทลุง
3. ถ้าจะทำให้โครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่เกิดความยั่งยืนมากขึ้น ควรจะปรับวิธีการดำเนินโครงการอะไรบ้าง อย่างไร

แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

- ข้อมูลชุดที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมโครงการ
- ข้อมูลชุดที่ 2 ข้อคำถามการสัมภาษณ์กลุ่ม
- ข้อมูลชุดที่ 3 ข้อคำถามการสนทนากลุ่ม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

คำชี้แจง โปรดเติมคำตอบลงในช่องว่าง.....ตามความเป็นจริงมากที่สุด

ชื่อ - สกุล.....

อายุ.....ปี

ระดับการศึกษา.....

ตำแหน่งในหมู่บ้าน.....

บทบาทในชุมชน.....

โครงการชุมชนน่าอยู่ มีบทบาทหน้าที่.....

ภาคผนวก ค
แนวคำถามการสัมภาษณ์กลุ่ม

เรื่อง ความยั่งยืนของกระบวนการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ กรณีศึกษา 3 โครงการ
จังหวัดพัทลุง

.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลศักยภาพของชุมชนก่อนดำเนินโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่

ด้านการจัดการข้อมูล

1. ชุมชนมีการจัดการข้อมูล อย่างไร
.....
2. ประเภทของข้อมูลและการนำข้อมูลมาใช้
.....
3. ปัจจัยที่ทำให้มีการจัดการข้อมูล/ไม่มีการจัดการข้อมูล
.....
4. ปัญหาหรืออุปสรรคที่ส่งผลต่อการจัดการข้อมูล และการจัดเก็บข้อมูลมีอะไรบ้าง อย่างไร
.....

ด้านการจัดทำแผนชุมชน/แผนปฏิบัติการ

1. ชุมชนมีการจัดทำแผนชุมชน/แผนปฏิบัติการอย่างไร
.....
2. กระบวนการจัดทำแผนชุมชน/แผนปฏิบัติการมีอะไรบ้าง อย่างไร
.....
3. ประเภทของแผนชุมชน/แผนปฏิบัติการ
.....
4. ปัจจัยที่ทำให้มีแผนชุมชน/แผนปฏิบัติการ/ไม่มีการทำแผนชุมชน/แผนปฏิบัติการ
.....
5. ปัญหาหรืออุปสรรคที่ส่งผลต่อการจัดทำแผนชุมชน/แผนปฏิบัติการมีอะไรบ้าง อย่างไร
.....

ด้านกลไกทางสังคม

1. ชุมชนมีกระบวนการเรียนรู้เรื่องชุมชนอย่างไร
.....
2. ประเภทของการเรียนรู้/การใช้การเรียนรู้
.....

3. ปัจจัยที่ทำให้มีการเรียนรู้/ไม่มีการเรียนรู้
.....
4. ชุมชนมีการทำงานร่วมกับคณะทำงาน/ภาคีเครือข่ายอย่างไร
.....
5. ปัจจัยที่ทำให้มีการทำงานร่วมกับคณะทำงาน/ภาคีเครือข่าย/ไม่มีการทำงานร่วมกับคณะทำงาน/
ภาคีเครือข่าย.....
6. การดำเนินงานของชุมชนที่ผ่านมาเชื่อมโยงกับสุขภาวะทั้ง 4 มิติ กาย จิต สังคม ปัญญา อย่างไร
.....
7. ปัจจัยที่ทำให้มีการดำเนินงานของชุมชนที่ผ่านมาเชื่อมโยงกับสุขภาวะทั้ง 4 มิติ กาย จิต สังคม
ปัญญา /ไม่มีการดำเนินงานของชุมชนที่ผ่านมาเชื่อมโยงกับสุขภาวะทั้ง 4 มิติ กาย จิต สังคม ปัญญา
.....
8. ปัญหาหรืออุปสรรคที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้เรื่องชุมชน/การทำงานร่วมกับคณะทำงาน/ภาคี
เครือข่าย/การเชื่อมโยงกับสุขภาวะทั้ง 4 มิติ กาย จิต สังคม ปัญญา มีอะไรบ้าง อย่างไร
.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลศักยภาพของชุมชนโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ ณ ปัจจุบัน

ด้านการจัดการข้อมูล

1. ชุมชนมีการจัดการข้อมูลเพิ่มขึ้น/ดีขึ้นอย่างไร
.....
2. ประเภทของข้อมูล/การใช้ข้อมูลเป็นอย่างไร
.....
3. ชุมชนยังมีการจัดทำข้อมูลอยู่ต่อเนื่องหรือไม่ อย่างไร
.....
4. ปัจจัยที่ทำให้มีการจัดการข้อมูลมีอะไรบ้าง อย่างไร
.....

ด้านการจัดทำแผนชุมชน

1. ชุมชนมีการจัดทำแผนชุมชน/แผนปฏิบัติการเพิ่มขึ้น/ดีขึ้นอย่างไร
.....
2. ประเภทของแผนชุมชน/แผนปฏิบัติการ และมีการใช้แผนชุมชน/แผนปฏิบัติการ เป็นอย่างไร
.....
3. การจัดทำแผนชุมชน/แผนปฏิบัติการยังทำอยู่ต่อเนื่องหรือไม่
.....
4. ปัจจัยที่ทำให้มีการจัดทำแผนชุมชน/แผนปฏิบัติการ มีอะไรบ้าง อย่างไร
.....

ด้านกลไกทางสังคม

1. ชุมชนมีกระบวนการเรียนรู้เพิ่มขึ้น/ดีขึ้นอย่างไร
.....
2. ประเภทของการเรียนรู้/การใช้การเรียนรู้ อย่างไร
.....
3. การเรียนรู้ยังทำอยู่อย่างต่อเนื่องหรือไม่อย่างไร
.....
4. ปัจจัยที่ทำให้มีการเรียนรู้มีอะไรบ้าง อย่างไร
.....
5. ชุมชนมีการทำงานร่วมกับคณะทำงาน/ภาคีเครือข่ายเพิ่มขึ้น/ดีขึ้นอย่างไร
.....
6. ประเภทการทำงานและการใช้ของคณะทำงาน/ภาคีเครือข่าย อย่างไร
.....
7. การทำงานของคณะทำงาน/ภาคีเครือข่ายยังทำอยู่อย่างต่อเนื่องหรือไม่อย่างไร
.....
8. ปัจจัยที่ทำให้มีคณะทำงาน/ภาคีเครือข่าย มีอะไรบ้างอย่างไร
.....
9. การดำเนินงานของชุมชนที่ผ่านมาเชื่อมโยงกับสุขภาวะทั้ง 4 มิติ กาย จิต สังคม ปัญญาเพิ่มขึ้น/ดีขึ้นอย่างไร
.....
10. ประเภทการดำเนินงานของชุมชนที่ผ่านมาเชื่อมโยงกับสุขภาวะทั้ง 4 มิติ กาย จิต สังคม ปัญญา/การใช้เชื่อมโยงกับสุขภาวะทั้ง 4 มิติ กาย จิต สังคม ปัญญา อย่างไร
.....
11. การดำเนินงานของชุมชนเชื่อมโยงกับสุขภาวะทั้ง 4 มิติ กาย จิต สังคม ปัญญา ยังทำอยู่อย่างต่อเนื่องหรือไม่อย่างไร
.....
12. ปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานของชุมชนเชื่อมโยงกับสุขภาวะทั้ง 4 มิติ กาย จิต สังคม ปัญญา มีอะไรบ้าง อย่างไร
.....

ตอนที่ 3 ข้อมูลศักยภาพของชุมชนระหว่างการดำเนินโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่

ด้านการจัดการข้อมูล

1. การอบรมเรื่องชุมชนเข้มแข็งมีส่วนช่วยในการจัดการข้อมูลหรือจัดเก็บรวบรวมข้อมูลของชุมชนเป็นอย่างไร

.....

2. การพัฒนาศักยภาพของคนหลังจากมีการอบรมการเขียนโครงการเป็นอย่างไร

.....

3. การติดตามการดำเนินโครงการของพี่เลี้ยงทำให้เกิดระบบข้อมูลอย่างไร

.....

4. การติดตามการดำเนินโครงการของ สจรส.ม.อ.ทำให้เกิดระบบข้อมูลอย่างไร

.....

ด้านการจัดทำแผนชุมชน/แผนปฏิบัติการ

1. การดำเนินการอบรมเรื่องชุมชนเข้มแข็งมีส่วนช่วยในการจัดทำแผนชุมชน/แผนปฏิบัติการเป็นอย่างไร

.....

2. การพัฒนาศักยภาพของแผนชุมชน/แผนปฏิบัติการหลังจากมีการอบรมการเขียนโครงการอย่างไร

.....

3. การติดตามการดำเนินโครงการของพี่เลี้ยงทำให้เกิดแผนชุมชน/แผนปฏิบัติการอย่างไร

.....

4. การติดตามการดำเนินโครงการของ สจรส.ม.อ.ทำให้เกิดแผนชุมชน/แผนปฏิบัติการอย่างไร

.....

ด้านกลไกทางสังคม

1. การดำเนินโครงการอบรมเรื่องชุมชนเข้มแข็งมีส่วนช่วยชุมชนในกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างไร

.....

2. หลังจากมีการอบรมการเขียนโครงการชุมชนมีการพัฒนาศักยภาพการทำงานของคนะทำงาน/ภาคีเครือข่ายอย่างไร

.....

3. การติดตามการดำเนินงานของชุมชนที่ผ่านมาเชื่อมโยงกับสุขภาวะทั้ง 4 มิติ กาย จิต สังคม ปัญญาอย่างไร

.....

ตอนที่ 4 การดำเนินโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ ให้เกิดความยั่งยืน

1. ถ้าจะทำให้โครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่เกิดความยั่งยืนมากขึ้น ควรจะปรับวิธีการดำเนินโครงการอะไรบ้าง อย่างไร

.....

2. การอบรมเรื่องชุมชนน่าอยู่ ควรจะปรับวิธีการดำเนินโครงการอะไรบ้าง อย่างไร

.....

3. การอบรมการเขียนโครงการ ควรจะปรับวิธีการดำเนินโครงการอะไรบ้าง อย่างไร

.....

4. การติดตามการดำเนินงานของพี่เลี้ยง ควรจะปรับวิธีการดำเนินโครงการอะไรบ้าง อย่างไร

.....

5. การติดตามการดำเนินงานของ สจรส.ม.อ. ควรจะปรับวิธีการดำเนินโครงการอะไรบ้าง อย่างไร

.....

6. การสนับสนุนจาก สสส. ควรจะปรับวิธีการดำเนินโครงการอะไรบ้าง อย่างไร

.....

ภาคผนวก ง
แนวคำถามการสนทนากลุ่ม

เรื่อง ความยั่งยืนของผลการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ กรณีศึกษา 3 โครงการ จังหวัด
พัทลุง

.....

1.โครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ที่เกิดขึ้นในชุมชน สามารถดำเนินโครงการได้อย่างต่อเนื่อง และมีการพัฒนาจนถึงปัจจุบันได้ อย่างไร

.....

2.ปัจจัยที่ทำให้โครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และมีการพัฒนาจนถึงปัจจุบันได้อย่างไร

.....

3.ขั้นตอนการดำเนินโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ ที่ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จสามารถพัฒนาโครงการให้มีความยั่งยืน

.....

4.ก่อนการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่มีกระบวนการจัดทำข้อมูล และจัดเก็บข้อมูลชุมชนเป็นอย่างไร

.....

5.หลังการดำเนินโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่มีกระบวนการจัดทำข้อมูล และการจัดเก็บข้อมูลเป็นอย่างไร

.....

6.กระบวนการจัดทำแผนชุมชน/แผนปฏิบัติการมีอะไรบ้าง อย่างไร

.....

7.กลไกทางสังคมมีส่วนช่วยทำให้โครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่มีการดำเนินการต่อเนื่องอะไรบ้างอย่างไร

.....

8.ภาคีเครือข่ายประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐบาล หน่วยงานสนับสนุนจากภายนอกมีส่วนร่วมในเรื่องของการจัดทำข้อมูลชุมชน แผนชุมชน/แผนปฏิบัติการ และกลไกทางสังคม อย่างไร

.....

9.การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่มีอะไรบ้างอย่างไร

.....

10.ชุมชนมีส่วนทำให้โครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่มีการพัฒนาจนเกิดความยั่งยืนได้อย่างไร

.....

11. หลังเสร็จสิ้นการดำเนินโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่

- ความรู้หรือนวัตกรรมชุมชนเป็นอย่างไร.....
- การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เอื้อต่อสุขภาพอย่างไร.....
- การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพทางด้านกายภาพ สังคม เศรษฐกิจเป็นอย่างไร.....
- การพัฒนานโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อสุขภาพเป็นอย่างไร.....
- กระบวนการชุมชนเป็นอย่างไร.....

ภาคผนวก จ
การจัดกลุ่มคำและให้ความหมายของคำ

- วัตถุประสงค์ : 1) เพื่อศึกษาความยั่งยืนของกระบวนการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ใน 3 ประเด็น คือ การจัดการข้อมูลชุมชน การจัดทำแผนชุมชน ระบบบริหารจัดการในชุมชน
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสร้างความยั่งยืนของการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่

โครงการ1 ลดมลพิษผลิตข้าวปลอดภัย หมู่ที่ 5 บ้านท่าช้าง ตำบลนางตุง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

1) กระบวนการพัฒนาโครงการ	ประเด็น
การจัดการข้อมูลชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - ค้นหาข้อมูลของชุมชนว่ามีอะไรบ้าง มีปัญหาอะไรบ้าง เอาข้อมูลมาวิเคราะห์ เห็นว่าการที่จะทำต้องมีอาชีพผลิตข้าวปลอดภัย สุขภาพ ปัจจัยอีกตัวคือองค์ความรู้ของคนในชุมชน P1L10-13 - เก็บข้อมูลของชุมชน สำรวจปัญหา สำรวจความเป็นไปได้ของชุมชนนำข้อมูลมาวิเคราะห์ P1L18-19 - กระบวนการเก็บข้อมูลใช้ทีมงาน ประมาณ 10 คนได้ศึกษาออกแบบการเก็บข้อมูลของที่นา คลอง และเมล็ดพันธุ์ P1L33-34 - การเก็บข้อมูลชุมชนเก็บเอง P1L37 - ข้อมูลยังใช้เหมือนเดิมบางตัวมีการเก็บข้อมูลเพิ่ม ชุมชนจัดเก็บเอง P1L44-45 - นโยบายหลักๆ ตอนนี้ นโยบายการลด ละ เลิกสารเคมี P1L115
การจัดทำแผนชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดทำแผน P1L47 - หลายภาคส่วนเข้ามาส่งเสริมให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในการเข้ามาทำแผน เทศบาล รพ.สต.มี ศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียน P1L51-52 - การจัดทำแผนกิจกรรม P1L59 - แผนหลักๆ คือการทำขวัญข้าว P1L60 - แผนงานประจำปี การพัฒนาแผนคือการพัฒนาหลักสูตรทำนา ความมั่นคงด้านอาหารร่วมกันทำแผนปีละประมาณ ครั้ง 2 ครั้ง แผนได้จากการถ่ายทอดความรู้ P1L62-64 - การจัดทำแผนช่วงนี้ถึงเดือนกันยายน มีแผนการจัดการเขต การประชาคมหมู่บ้านการทำเขตอนุรักษ์ การทำกฎ กติกา ร่วมกับเทศบาลและวิทยาลัยภูมิปัญญาชุมชนเป็นตัวประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับนโยบาย นโยบายของกลุ่มของวิชาลัยรวงข้าวยังทำเรื่องของ การ

1) กระบวนการพัฒนาโครงการ	ประเด็น
	ลด ละ เลิก การใช้สารเคมีทำระบบเศรษฐกิจพอเพียง นำมาปรับใช้ P1L118-123
ระบบบริหารจัดการในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - พี่เลี้ยงมาช่วยออกแบบการเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูลมีมหาวิทยาลัยทักษิณ พัทลุง วิทยาลัยภูมิปัญญาชุมชน การเก็บข้อมูลได้ให้นักศึกษาช่วยวัดคุณภาพน้ำเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลา นักศึกษาเก็บข้อมูลคุณภาพน้ำ ทีมคณะทำงาน นักศึกษา พี่เลี้ยง P1L37-41 - ร่วมกันหลายภาคมีเทศบาล มหาวิทยาลัยทักษิณ พัทลุง เกษตร ประมง สภาเกษตรกร ศูนย์วิจัยข้าว พัฒนาที่ดิน P1L47-48 - สมาชิกที่มาทำกลุ่มได้ค่าตอบแทน ร่วมกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มมีการจัดทำสวัสดิการ การประชุม ประจำเดือนของกลุ่ม สมาชิกกลุ่มสามารถช่วยกิจกรรมของหมู่บ้านได้ตลอด สมาชิกกลุ่มมีหน้าที่ชัดเจน คณะกรรมการจะมีประธาน รองประธาน เลขานุการ บางครั้งจะเป็นกรรมการเฉพาะกิจแต่ละโครงการจะแบ่งเป็นทีมอีกที ในวิชาลัยรวงข้าวกรรมการรับผิดชอบ กลุ่มย่อย กลุ่มปุ๋ย กลุ่มผลิตข้าว กลุ่มแปรรูป จะแบ่งคนรับผิดชอบแต่ละทีม นอกจากแบ่งโครงสร้างประธาน เครือข่ายแล้วยังมีการกระจาย ไปกลุ่มย่อยๆ P1L67-74 - จังหวัดเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อน P1L79-80 - ภาคี มีส่วนร่วมเกิดขึ้นมีบ่อยเช่นหน่วยงานที่สนับสนุนก็จะสนับสนุนอยู่ตลอด ไม่ทิ้ง และยังส่งเสริมกิจกรรมทำอยู่อย่างต่อเนื่อง ทำให้มีกิจกรรม เช่นการแปรรูปเช่นน้ำมันรำข้าวเป็นตัวหนึ่งที่ทำให้ต่อยอดไปได้หลายสิ่ง เครื่องสำอาง P1L83-86 - ถ่ายทอดให้คนอื่น P1L89 - วิชาลัยรวงข้าวเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยเหลือสังคม ทางด้านกีฬา สำนักสงฆ์มีการทำบุญสนับสนุนบริจาควัด สนับสนุนกีฬาเป็นเรื่องของสังคมใช้วิชาลัยรวงข้าวเป็นตัวเชื่อม P1L100-103
2) ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสร้างความยั่งยืนของการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่	
บริบทชุมชน	- รวบรวมทีมงานในชุมชน ถ้าไม่มีทีมงานการทำงานไปได้ยากส่วนหนึ่งก็ทำความเข้าใจกับทีมงาน แลกเปลี่ยนกับทีมงาน P1L3-5

2) ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสร้างความยั่งยืนของการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ (ต่อ)

- ทีมได้เข้าใจกับกิจกรรมว่าสามารถพึ่งพาชุมชนได้และพึ่งตนเองได้ P1L6-7
- ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมสามารถอำนวยความสะดวกทำให้ปัจจัยที่มีในชุมชนสามารถดำเนินการต่อเนื่อง P1L14-15
- กิจกรรมเสริมเช่นการทำนากการดูแลรักษาระบบนิเวศ ในนากการดูแลระบบน้ำ คลอง ความมั่นคงด้านอาหาร จากที่ทำปีแรกผลิตข้าวปลอดภัยและชวนเยาวชนมาศึกษา ปีที่ 2 มาทำเรื่องคลองดูแลน้ำในคลองและดูแลระบบนิเวศในคลองปล่อยปลาสร้างความอุดมสมบูรณ์ ปีที่ 3 ทำความมั่นคงด้านอาหารทำทั้งข้าวทั้งคลองเข้าร่วมแข่งเดียวกัน เป็นองค์ความรู้ความมั่นคงทางด้านอาหาร มาวิเคราะห์ข้อมูลสร้างกระบวนการต่อในเรื่องของเมล็ดพันธุ์ ความมั่นคงของอาหารและอนุรักษ์พันธุ์ปลา สามารถทำให้ปลาเพิ่มขึ้น พันธุ์ข้าวมีหลากหลาย P1L20-27
- กิจกรรมทำเสริมอยู่ตลอดโดยทีมงานสามารถขยายแกนนำ เยาวชนเพิ่มขึ้นมาต่อยอดไปถึงการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ทดลองการท่องเที่ยว P1L28-30
- วัฒนธรรมข้าว การกวนข้าวยาคุ การทำขวัญข้าว P1L61-62
- หมู่บ้านใกล้เคียงชุมชนรอบนอกเป็นที่รู้จัก เห็นความสำคัญ รู้และสามารถบอกได้ว่าพื้นที่บ้านทำข้างทำเรื่องข้าวอินทรีย์ ทำปุ๋ย การออมทรัพย์ P1L77-79
- พูดถึงบ้านทำข้างและวิชาลัยรวงข้าว เห็นคนเห็นพื้นที่ P1L80-81
- การปรับตัวมาใช้ปุ๋ยชีวภาพ P1L88
- ทำนาอินทรีย์เพิ่มขึ้นการใช้พันธุ์ข้าวที่หลากหลายขึ้นสามารถนำวัตถุดิบ ทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้อย่างคุ้มค่าขยายไปหมู่บ้านอื่น P1L89-91
- สมาชิกที่ทำนาอินทรีย์เพิ่มขึ้น P1L92-93
- เศรษฐกิจใช้วิสาหกิจชุมชนทำผลิตภัณฑ์ ผลิตข้าว ใช้กลุ่มกิจกรรมกลุ่มข้าวอินทรีย์ ผลิตปุ๋ย กลุ่มผักข้างบ้าน และกลุ่มกิจกรรมที่ทำโครงการโดยเฉพาะ P1L103-105
- อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำใช้วิสาหกิจ และกลุ่มกิจกรรมย่อยทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ของชุมชนเรื่องของชุมชนที่สามารถทำให้เศรษฐกิจ ผลผลิตของชุมชนมาแปรรูป ขายทำให้เกิดรายได้มีงานทำในกลุ่มเป็นเรื่องของเศรษฐกิจเรื่องของสิ่งแวดล้อม สามารถถนอมการปรับภูมิทัศน์ให้เป็นที่

2) ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสร้างความยั่งยืนของการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ (ต่อ)	
	<p>ท่องเที่ยว นอกจากทำนาอินทรีย์แล้ว ดูแลเขตอนุรักษ์แล้ว ดูแลทรัพยากรในชุมชนแล้วก็พยายามทำในเรื่องของการท่องเที่ยว พยายามทำท่องเที่ยววิถีนา เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ร่วมกับหลายหน่วยงานหลายภาค P1L105-113</p> <p>- นโยบายของหมู่บ้านในเรื่องของการจัดการเขตการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำร่วมกับเทศบาล P1L116-118</p>
กลไกทางสังคม	<p>- แบ่งทีมแบ่งหน้าที่ P1L34-35</p> <p>- เครือข่ายเกษตร อสม. ทสจ.สมาคมข้าวชาวนาเกษตรอินทรีย์ สมาคมลุ่มน้ำ ช่วยขับเคลื่อน P1L56-57</p> <p>- มีวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานจังหวัดมีวิทยาลัยภูมิปัญญา และสภาการเกษตร P1L60-61</p> <p>- วิทยาลัยรวงข้าวเป็นศูนย์ประสานงานภาครัฐและเป็นศูนย์ประสานงานกลางชาวบ้าน หน่วยงานและองค์กรเอกชน เป็นสถานที่ประกอบการทำกิจกรรมของการบรรจุภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์จำหน่าย อีกส่วนหนึ่งก็เป็นที่เรียนรู้ของชุมชนของสมาชิกทั่วไป P1L96-100</p>

โครงการ 2 ชุมชนปลอดภัยที่บ้านบ่อโพธิ์ หมู่ที่ 2 ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

1) กระบวนการพัฒนาโครงการ	ประเด็น
การจัดการข้อมูลชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - การถ่ายทอดความคิด P2L3 - ผู้นำชุมชนมานั่งคุยก่อนตามสถานการณ์ของพื้นที่ พุดเป็นรูปธรรมวิถีนาลดน้อยลงไปเพิ่มพื้นที่การปลูกยาง จากปี พ.ศ.2554 ถึงปัจจุบันทำไมถึงทำต่อเนื่องเกิดจากวิถีดิดของผู้นำ P2L4-6 - ระดมวิถีดิด การประชุมหมู่บ้านจากประชุมหมู่บ้านเดียว หมู่ที่ 2 P2L45 - เอาปัญหาเหล่านี้มาคุยกัน เกิดประเด็น พันวิถีดิดทำนาขึ้นใหม่ P2L48-49 - การจัดเก็บข้อมูล ชุมชนจัดเก็บเอง ทำเวที ระดมการจัดเก็บข้อมูลของหมู่บ้าน พัฒนาแกนนำของหมู่บ้านเก็บช่วงหลังเจ้าหน้าที่ของเทศบาลร่มเมืองเข้ามาช่วยเก็บให้เป็นปัจจุบัน P2L55-57 - การจัดเก็บข้อมูล เห็นโครงการเดินไป การถอดบทเรียนได้ข้อมูล P2L60-61 - ความรู้ในชุมชนความรู้การจัดทำหลักสูตร เด็กได้เอาไปใช้เป็นหลักสูตรของโรงเรียน P2L105-106
การจัดทำแผนชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - ตามแผนคิดจะทำหลายไรเพื่อชุมชนอื่นขอเมล็ดพันธุ์และแบ่งปันให้ชุมชนอื่น P2L26-27 - การประชุมการทำโครงการเพื่อให้สอดคล้องกับแผนของท้องถิ่น P2L49-50 - การจัดทำแผนชุมชนปีละ 1 ครั้ง เป็นการประชุมของหมู่บ้าน มีสภาชุมชนตำบลและเทศบาลเข้ามาร่วมผลักดันแผนทำให้เกิดในการพัฒนาหมู่บ้านให้เกิดแผนตำบล เอาแผนของทุกหมู่บ้านไม่มีแผนใครแผนมันแต่เป็นแผนของตำบล นอกจากนี้เสนอแผนไปยังอำเภอ เสนอทุกปี แผนไว้ทำปฏิบัติในหมู่บ้านจริง การจัดการสุขภาพใช้แผนของชุมชนเสนอแผนของงบประมาณกองทุนหลักประกันสุขภาพ การตรวจสุขภาพ การให้ชุมชนบริโภคปลอดภัย P2L68-74 - ภาศิกายนอกไม่ได้เข้ามาเพราะแผนจะทำแบบนี้ตลอดใช้ภาศิกายใน P2L91-92 - การเขียนแผนชุมชนจะจัดการขึ้นไปเอง คณะกรรมการหมู่บ้านมีการชวนคุยทั้ง อสม.ทั้งชุมชนส่วนไหนที่ไม่มีเงิน

1) กระบวนการพัฒนาโครงการ	ประเด็น
	ทำโครงการเสนอกองทุนหลักประกันสุขภาพและจัดการ กันเองในหมู่บ้าน ในพื้นที่ อสม.10 คน เจ้าหน้าที่ สาธารณสุขของเทศบาลลงมาช่วย P2L117-121
ระบบบริหารจัดการในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - ทดลองทำแปลงต้นแบบเพื่อให้เป็นรูปธรรมเป็นแปลง สาธิตแล้วขยายพื้นที่ ปีแรกทำเป็นแปลงขยายพันธ์ ปีที่ 2 เพื่อต่อยอดของเดิม ปีที่ 3 เข้าสู่โรงเรียนให้เด็กเข้ามา เรียนรู้นำไปสู่กระบวนการทำหลักสูตรของท้องถิ่น และ มหาวิทยาลัยทักษิณ พัทลุง เข้ามาทำวิจัยเกี่ยวกับความ หอมของข้าวดอกพะยอม ช่วยพัฒนาหลักสูตรให้กับ โรงเรียนต่อเนื่องมาปีหนึ่งแล้วมาถอดองค์ความรู้ให้กับ โรงเรียนทำต่อเนื่องในชุมชนมีการทำควบคู่ ระหว่างชุมชน โรงเรียน และสร้างนโยบายให้กับท้องถิ่น นโยบายท้องถิ่น นายก ค่อยกับกองทุนการทำสวนยาง ก่อนจะสงเคราะห์ยาง จะให้ปลูกข้าวไร่ ก่อน 3 ปีแรก P2L7-15 - โรงเรียนก็นำไปทำโครงการส่วนอื่นเห็นสภาเด็กและ เยาวชนเห็นความสำคัญ การนำข้าว แพงสัก ทีมแม่ กวน ข้าวยาคุ มีหลายส่วนมองเห็น P2L16-18 - ปีแรกได้ดำเนินการร่วมกับโรงเรียนวัดโอ P2L21 - ข้อเสีย“ไม่ได้สร้างกระบวนการเรียนรู้ของชาวนาที่ ชัดเจน การคิดเมล็ดพันธุ์ ไม่สามารถสร้างเมล็ดพันธุ์ที่ บริสุทธิ์ให้กับชุมชนได้แท้ จริง P2L23-25 - เป้าหมายสูงสุดของร่มเมืองคือการมีกองทุน มีเมล็ดพันธุ์ เพื่อต้องการขยายไปพื้นที่อื่น P2L37-38 - ปัจจัยหลายสวนที่เข้ามา 1.วิถีคิดของคนพร้อม 2. วิกฤต ของพื้นที่ลดลง 3.เกิดความต้องการของชุมชนเพื่อให้เกิด กองทุนพันธุ์ข้าว 4. ปัจจัยภายนอกที่เข้ามาหนุน คือ มหาวิทยาลัยทักษิณ พัทลุงเข้ามาทำให้เห็นร่มเมืองเลยคง สภาพไว้ P2L39-42 - ภาศิภายนอก ศูนย์วิจัยข้าว มหาวิทยาลัยทักษิณ วัฒนธรรม ถ้ามกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมตลอดทุกปี ผู้นำใน ชุมชนมีพลังจัดร่วม ไม่ต้องมีงบประมาณ จัดร่วมกันฝ่าย ปกครองสนับสนุน แรงงานจากผู้นำ เด็กเยาวชนโรงเรียน ภูมิใจสิ่งที่ทำถ่ายทอดถึงลูก หลาน สิ่งสำคัญผู้สูงอายุเต็ม เป็นทุนเดิมที่มีอยู่ P2L82-86 - เน้นกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและ อสม.เป็นหลัก เน้นใน ครัวเรือนเน้นต้นแบบในการสร้างการจัดการสุขภาพ P2L110-111

1) กระบวนการพัฒนาโครงการ	ประเด็น
	<p>- การพัฒนาแกนนำอสม.ให้เหมือนเจ้าหน้าที่สาธารณสุข คุยในครัวเรือนชุมชน ครัวเรือนน่าจะรักษาสุขภาพยั่งยืน 2.ใช้กลไกให้ชุมชนถ่ายพยาธิ รักษาแต่เรื่องอื่นไม่ได้มองถึงภายในของร่างกายจึง ซ้อย่าถ่ายพยาธิ สุดท้ายมีการเจาะเลือดหาไขมัน รักษาสุขภาพตามผล 4 เดือน เจาะที่ สารเคมี การเฝ้าระวังพฤติกรรมกรรมการกินการดูแลทั้งปี เน้นการกินเป็นหลักเจาะหาสารเคมี เน้นมา 3-4 ปีแล้ว P2L112-117</p> <p>- คุยร่วมกับเทศบาล สาธารณสุข เรื่องของกฎหมายการจัดการสุขภาพไม่จริงจัง พฤติกรรมสุขภาพของผู้ได้ง่ายๆ ในครัวเรือนพูดคุย พยายามรื้อฟื้นแผนชุมชน การใช้ปุ๋ยชีวภาพ การหมუნเวียนภายในชุมชน การใช้ปุ๋ย P2L139-142</p>
2) ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสร้างความยั่งยืนของการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่	
บริบทชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - สอดคล้องกับวิถีความเป็นอยู่ในชุมชนตามความเป็นจริง P2L3-4 - ทำวนไปวนมาทุกปีเลยเป็นวิถีชุมชน มีการขยายผลไปเรื่อยๆ P2L15-16 - กลายมาเป็นวิถีชุมชนเมื่อถึงช่วงฤดู น้ำข้าว ทิมเฒ่า P2L18-19 - เด็กนักเรียนได้เรียนรู้ วัฒนธรรมจังหวัดได้เข้ามาเรียนรู้ พิธีกรรมการทำขวัญข้าว P2L20-21 - ทำขวัญข้าว จัดบูท สาธิตการนำข้าว การเก็บข้าวกับแกะ การกวนข้าวยาคุ การทำขวัญข้าว P2L21-23 - เกิดภัยแล้งเข้ามาทำให้ได้เมล็ดพันธุ์น้อยไม่สามารถขยาย เมล็ดพันธุ์ให้ชุมชนอื่นได้ เก็บไว้ใช้เมล็ดพันธุ์ P2L25-26 - ความภูมิใจที่ชุมชนคิดแล้วหลงเหลือให้ชุมชนเข้ามา เป็นเรื่องที่สุดหายไปแล้วเช่นการนำข้าว ข้าวดอกพะยอม ทิมเฒ่า เก็บข้าว วัฒนธรรมการกวนข้าวยาคุ เป็นความภาคภูมิใจของชุมชน ผู้สูงอายุกับเด็ก P2L30-32 - วิถีชุมชนรักษาไว้ให้เด็กได้สืบทอด P2L38-39 - จากสถานการณ์พื้นที่นาเดิม70%เป็นพื้นที่นา ประชากรน้อยแต่พื้นที่กว้าง จากปัญหา 1. พื้นที่น้อยลงคิดยังไงกับเรื่องนี้ 2. ต้นทุนสูง 3.ผลผลิตไม่ดี P2L46-48 - ทำข้าวไร่เนื่องจากการล้มสวนยาง P2L49

2) ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสร้างความยั่งยืนของการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ (ต่อ)

- การทำโครงการมีการขยายพื้นที่ไม่เฉพาะแต่ร่วมเมือง มีหน่วยงานจากภายนอกเห็นจึงเข้ามา ทุกส่วนของหมู่บ้าน นายกเทศบาล ชุมชนรอบนอกเข้ามา ทำ 16 ไร่ ข้าว เหนียวดำ ข้าวดอกพะยอม P2L50-53
- ปัจจัยหลายๆตัว ในพื้นที่มีพืชเศรษฐกิจตัวอื่นหลายๆตัว เข้ามาปล่อยชุมชนไปกับกระแส แต่พยายามรักษาไว้ไว้ เหมือนปลูกคนหันไปปลูกพืชเยอะมาก พลุส่งไปได้หัวนโครงการของรัฐเข้ามาเกี่ยวกับข้าวเหนียวดำหอมขึ้น ทะเบียนci ทำให้ข้าวดอกพะยอมมีเพียงเล็กน้อยๆ กิจกรรมอื่น P2L62-66
- ช่วงเดือน สิงหาคม นำข้าว มกราคม ปลายเดือนกวน ข้าวยากู ไม่ได้จัดงานใหญ่แต่เป็นวิถีชีวิตชุมชน P2L80-81
- ชุมชนพร้อมทุกกิจกรรมส่งผลต่อการทำให้ประสบความสำเร็จ เสร็จ ระยะเวลาเน้นไปทำในพื้นที่ของตนเองไม่สำเร็จเพราะเน้นเศรษฐกิจตัวอื่น P2L96-98
- กระบวนการคัดเมล็ดพันธุ์ไม่ได้นำมาใช้ เป็นเรื่องที่ต้องพัฒนาขึ้นมาใหม่เป็นองค์ความรู้ของชุมชน นำภูมิปัญญามาใช้ ปัญหาการคัดเมล็ดพันธุ์ชุมชนไม่คัด พลุแพลงเลยหันมาปลูก P2L106-108
- ใช้กิจกรรมเป็นหลักเพื่อสร้างกระบวนการให้เกิดการกระตุ้นในครัวเรือน P2L124-125
- ความเชื่องานประเพณีและสังคม ในครัวเรือนมีการลด ละ เลิก แต่เมื่อไปงานในสังคมประเพณีงานเช่นงานบวช งานแต่งงาน ในครัวเรือนเราควบคุม บทเรียนที่เราจะทำ ยังไงในชุมชนให้สวยหรูในการนำเสนอ เราควรทำ ครอบครัต้นแบบในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ผลสุดท้าย ความเสี่ยงเรื่องสารเคมีสูง ปัญหาเหล่านี้ ปัจจัยภายในไม่เพียงพอถึงปัจจัยภายนอกเข้ามาตลอด แต่ว่าวิถีคิดไม่เหมือนกันทุกหมู่บ้านไม่ทุกครัวเรือน เสร็จแล้วไม่คิดถึงเรื่องสุขภาพงานภายในหมู่บ้านไม่มีฝักภายในเรื่อง เครื่องปรุงเพียบ พอเจาะเลือดพบอีก การจัดการยากมาก บทเรียนใหญ่ไม่รู้จะทำยังไงในการสร้างฐานการจัดการสุขภาพ กากจัดการสุขภาพของชุมชน ถ้าฝึกในชุมชนมาหมด เร็ว หลังจากนั้นฝักมาจากนอกทั้งนั้น ไม่สามารถจัดการ ผู้บริโภคได้เต็มที่ เป็นปัญหาระยะยาว P2L126-137

2) ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสร้างความยั่งยืนของการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ (ต่อ)	
กลไกทางสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - ปีนี้ศึกษามากให้เด็กนักเรียนได้ทำช่วงเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต P2L19-20 - เชื่อมโยงกระบวนการของร่มเมืองให้เป็นเรื่องเดียวกัน ท้องถิ่นกับท้องที่ P2L33 - เตรียมคน คุยวิธีคิดและเป้าที่วางไว้คืออะไร เราต้องทำเองเดิเอง P2L36 - ภาคีมีส่วนร่วมให้ชุมชนมีความกระตือรือร้น ภาคีเป็นแรงจูงใจ ส่วนข้างนอกมาชุมชนอย่างน้อยหน้า สร้างกระบวนการรู้ว่าสิ่งไหนที่ร่มเมืองทำ ภาคีเติมๆ เข้ามา เนื่องจากรู้ว่าชุมชนร่มเมืองดำเนินการ เป็นแรงกระตุ้นให้ชุมชนทำกิจกรรมเติมๆ ทุกปี P2L77-80 - ภาคีในชุมชนที่เข้ามามีสาธารณสุข ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ภาคีภายในตำบล P2L90-91 - ถ้ากิจกรรมภาคีข้างนอกเข้ามา P2L92 - แต่ถ้าทำตรงกลางแปลงรวมวันเดียวเสร็จไม่ว่ากี่ไร่ ปีนี้มีการสอบถามพันธุ์ข้าวดอกพะยอมเหลืองมัยเค้าจะเอาไปปลูกเอง ความร่วมมือในชุมชนกิจกรรมเดียวเสร็จจะเอาที่คนก็ได้เสร็จแต่ต้องเอาแปลงรวม P2L98-101

โครงการ3 สวนผักชุมชนคนหุยาน บ้านน่ายู่ สู่สุขภาพะ ตำบลนาท่อม อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

1) กระบวนการพัฒนาโครงการ	ประเด็น
การจัดการข้อมูลชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งตัวแทนของกลุ่มบ้านมาพูดคุยเรื่องเดียวกันคือเรื่องสุขภาพทำอย่างไรการปลูกผักเป็นตัวเชื่อมกิจกรรมเดินเรื่องรวมคนมาปลูกผักปลอดสารพิษ ไม่ใช่สารเคมีในชุมชน สภา P3L6-8 - ข้อมูลมีความสำคัญอย่างไรจะเห็นว่าทั้ง 8 หมู่บ้านจะมีหมู่บ้านนี้บ้านเดียวที่สามารถใช้ข้อมูล P3L49-50 - การจัดเก็บข้อมูลชุมชนเดิมก่อนที่จะมีแผนชุมชนบ้านหุยานหน่วยงานเป็นผู้ทำ ใครบ้างที่เป็นผู้ทำ 1.มีรพ.สต. 2.เทศบาล 3.เก็บมาจากอสม.ในชุมชน หน่วยงานต่างๆ ศูนย์พัฒนาครอบครัว พมจ.คนที่เก็บข้อมูลรวบรวมแล้วสรุปออกมาเป็นแผนชุมชน ข้อมูลไม่แตกต่างกัน เพียงรับรู้กระบวนการทำข้อมูลไม่ได้มีส่วนร่วมจริงๆ แต่ไม่ได้ต่างไปมากมาย P3L58-63 - หลังชุมชนน่ายู่เกิดขึ้นกระบวนการจัดทำข้อมูลชุด ชุมชนรู้ตัวเองว่ามีปัญหาอะไรต้องจัดเก็บเองยกตัวอย่างว่าชุมชนเกิดภัยแล้งขาดน้ำในการใช้จากภาคการเกษตรเรามาเก็บว่าก็ครัวเรือนที่ขาดน้ำในการทำการเกษตร หลายครัวเรือนเห็นความสำคัญว่ามีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ หรือว่าถ้าเราไม่ได้ใช้น้ำเศรษฐกิจครัวเรือนมีผลกระทบเราสามารถนำเอาข้อมูล P3L66-71 - ประชุมแต่ละครั้งสภาแกนนำต้องเก็บประเด็นข้อมูลปัญหาของชุมชน ที่นี้ประชุมทุกเดือน ทุกวันที่ 10 จะต้องเก็บว่าช่วงนี้มีปัญหาภัยแล้ง ช่วงนี้มีปัญหาหลักเล็กขโมย ปัญหาเรื่องหลุมบ่อ ปัญหาเรื่องใช้เลือดออก ก็ต้องเอามา P3L81-84
การจัดทำแผนชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำใช้แผนชุมชน เคยมีแต่ชุมชนไม่ได้ทำเอง ชาวบ้านไม่ได้รับรู้ ชุมชนไม่ได้รับรู้ รับรู้เฉพาะผู้นำ ตอนหลังสภาแกนนำมาเรียนรู้แผนชุมชน มาเรียนรู้กระบวนการ มาเรียนรู้ความสำคัญว่าสำคัญอย่างไรพอเข้าใจแผนชุมชน แผนชุมชนสามารถนำไปสู่การพัฒนาเหมือนที่เห็นอยู่ในศาลาแห่งนี้ว่ารูปธรรมที่เกิดขึ้นเกิดจากแผนชุมชนมีความคิดร่วมที่ว่าเราจะทำบัญชีครัวเรือน จะทำสภาแกนนำ จะทำกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ ทำตลาดสีเขียว ทำผลิตภัณฑ์สินค้าทดแทนผลของการใช้แผนชุมชน ถ้าพอเข้าใจ แกนนำมีความเก่งอยู่แล้ว พอทำอยู่บ่อยๆความเก่งของเค้าจะเพิ่มขึ้น สามารถไปคบเพื่อนไปหาเครือข่ายหรือว่าไปหาคนที่มีความรู้ P3L9-17

1) กระบวนการพัฒนาโครงการ	ประเด็น
	<ul style="list-style-type: none"> - แผนสำคัญกว่าตัวอื่นเพราะใช้แผนในการดำเนินกิจกรรมโครงการภัยแล้ง โครงการ9101 โครงการของเทศบาล สุดท้ายการมีส่วนร่วมของประชาชน ก็จะมาผ่านการทำเวทีประชาคม เพื่อที่จะระดมความคิด เห็นว่าชุมชนที่นี้ต้องการอะไรต่อไปเพื่อเอาไปปรับในแผน และดำเนินการตามแผน พอเห็นแบบนี้ชุมชนมีกำลังใจ สิ่งที่เคยแสดงความต้องการได้ตอบโจทยให้ เป็นสิ่งจูงใจทำให้เห็นว่าเป็นต้นทางของความยั่งยืนในชุมชนนี้P3L39-45 - ใช้แผนชุมชนได้มีคุณภาพกว่าเพื่อน แต่ก่อนมีหน่วยงานจากเทศบาลเป็นผู้จัดทำให้โดยผู้ใหญ่ กำนันยกหูโทรศัพท์เกร็งให้มาช่วยทำแผนชุมชนให้ที่ แผนชุมชนก็ออกมาสำเร็จเสร็จไปอยู่ที่อำเภอ ถึงเวลาปรับก็โทรมาที่หนึ่งหล่าว กำนันผู้ใหญ่ก็โทรไปหาเทศบาลช่วยทำแผน ปรับแผนให้โดยที่ว่าชุมชนไม่รู้เลย แต่พอหลังจากนั้นกระบวนการพอมาทำชุมชนนำอยู่ ชุมชนเริ่มที่อยากจะเห็นแผนทำแผน นี่ทำแล้วอยู่ประมาณนี้ P3L50-56 - ตรงนี้ไปสู่แผน แผนเขียนไปขอโครงการจากหน่วยงานหรือไม่มีก็มีการทำเรื่องเศรษฐกิจ เศรษฐกิจของชุมชนนี้ รายรับรายจ่าย รายได้น้อยกว่ารายจ่ายหาสาเหตุว่า รายจ่ายจ่ายอะไรไปมาก วิเคราะห์และให้ชุมชนฝึกการทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้ลึกยิ่งขึ้นการนำแผนตรงนี้อามาแก้ปัญหาลดรายจ่ายยังง P3L71-75 - กระบวนการจัดทำแผน เป็นกระบวนการทบทวนแผนมากกว่าเนื่องจากแผนทำมานานแล้ว แผนถูกทบทวนอยู่บ่อยๆ P3L80-81 - เข้าแผน เพื่อปรับแผน ตอนนี้องค์กรภัยแล้งเข้ามา เค้าต้องการโครงการเด่นอยากทำอะไร โครงการ 9101 โครงการไทยนิยม เค้ามาเราก็ได้ปรับแผนตั้งไว้ นี่คือการกระบวนการของที่นี่ปัจจุบัน การประสานแผนล่าสุดขอทำศาลา ทำกลุ่มเครื่องแกง ทำโรงขนม ทำโรงโซ้วสินค้า ไปประสานแผนแล้วมีผลิตภัณฑ์หลายตัว เค้ายากขายของทำโรงขายของ P3L84-89
ระบบบริหารจัดการในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - ชุมชนพยายามรวมตัว P3L3 - งบประมาณหรือว่ามีช่องทางที่จะมาช่วยพัฒนาชุมชน นี่คือหัวใจของอุทยาน P3L18-19

1) กระบวนการพัฒนาโครงการ	ประเด็น
	<ul style="list-style-type: none"> - ปัจจุบันมีหน่วยงานสนับสนุนหลายหน่วยงานอันดับแรก สสส. ศูนย์พัฒนาหน่วยงานสตรีภาคใต้ ทกศ เทศบาล พัฒนาชุมชน 9101 มีหลายหน่วยงานปัจจุบันที่ได้มาต่อยอด ปัจจุบันเกือบร้อยเปอร์เซ็นต์ P3L22-24 - ผู้นำคือกำนันเป็นผู้จัดการโครงการ พี่สุมาลี เป็น ผู้รับผิดชอบเดิมที่เป็นผู้รับผิดชอบ ตอนหลังมีการถ่ายโอนไป ให้เจ้าของพื้นที่เป็นผู้รับผิดชอบ และต้องถอยออกมาเป็นพี่ เลี้ยง เริ่มแข็งแรงก็ต้องสร้างคนขึ้นมาหลาย จะให้พาชุมชน ให้ได้ พี่เลี้ยงจะต้องถอยออกเมื่อชุมชนยืนได้ ไปได้ ชุมชน พึ่งตนเองได้ P3L92-96 - รพ.สต.จะเก็บข้อมูลทำแผนสุขภาพ เทศบาลทำกิจกรรม ครอบครั้ว โรงเรียนผู้สูงอายุเอตส์คนพิการผู้ป่วยติดเตียง การทำการเกษตรเทศบาลที่เก็บเมื่อรวบรวมแล้วของอำเภอ พมจ. เทศบาล รพ.สต. ก็จะนำมาบูรณาการร่วมกัน แก้ปัญหาาร่วมกัน แคนนำเก่งสามารถหาเครือข่าย เชื่อม เครือข่ายได้มากที่เอามาช่วย เครือข่ายพช. ปกครอง ศูนย์ พัฒนาคอบครั้ว ชกส. เทศบาล ทศช. สสส. มีเครือข่ายพม. เครือข่ายครอบครัวเข้มแข็ง P3L103-110 - การพัฒนาเริ่มต้นการมีส่วนร่วมมีเยอะจนถึงปัจจุบัน ความ เยอะมองเห็นน้อยลงการทำกิจกรรม การต่อเนื่องมาหลายปี การที่ชาวบ้านมาน้อยเพราะการทำมาหากิน เห็นเป็นชุมชน มากขึ้น P3L114-116 - ปลอดภัยพิชที่นี้ 100 % เค้าจะไม่ฉีดยาหญ้าเค้าจะ ต่อต้านจะต้องถูกว่าไม่ดูแลเศรษฐกิจของเค้า ไม่ปฏิบัติตาม กติกาของชุมชน ถ้ามีผลผลิตเค้าจะไม่ให้เอามาตั้งขายใน ตลาดเป็นกติกาของชุมชน ขับเคลื่อนให้เป็นนโยบาย สาธารณะอยู่แล้ว หลุดไปจากหมู่อื่นไม่ยอมรับ กำลังขยาย ไปให้ครบทั้ง 8 หมู่ การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างเร่งด่วน ทำทุกหมู่บ้านผลสุดท้ายคือทุกหมู่บ้านขานรับตอบสนอง แต่ จะได้รับร้อยเปอร์เซ็นต์หรือไม่ เรายังต้องทำอีกการสื่อสารเป็น เรื่องที่ต้องขยายออกไปแต่ไม่เข้มข้นเหมือนหุยาน P3L142-149
2) ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสร้างความยั่งยืนของการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่	
บริบทชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - ความสัมพันธ์ มีความเอื้อเฟื้อต่อกัน มีการแลกเปลี่ยนฝึก มีผู้สูงอายุ เด็กเยาวชน มารวมกลุ่มทำเครื่องแกง ขนม มีการ คัดหม้อมากินร่วมกันได้พูดคุย อย่างน้อยผู้สูงอายุดีกว่าเค้าได้

2) ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสร้างความยั่งยืนของการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่	<p>อยู่บ้าน ค่าได้มาทำตรงนี้ มีค่าตอบแทนพอสมควรไม่ได้มีการจ้างเป็นรายวัน ค่าตอบแทนมาแบ่งปันกันในกลุ่ม ทำเครื่องก็มาปัน ทำขนมก็มาแบ่งกันคนเท่าไรก็ว่ากันไปแล้วแต่ใครทำน้อยทำมาก ความต่อเนื่องของแห่งนี้เกิดจากความร่วมมือเมื่อรู้ปัญหา อยู่ 3 เรื่องคือ เศรษฐกิจ ทางด้านสังคม อยู่กันเป็นกลุ่มหย่อมๆ ต่างคนต่างอยู่ ปัญหาเรื่องสุขภาพ การปลูกผักกับเรื่องสุขภาพทำมา 2-3 ปีก็มาถึงเรื่อง เศรษฐกิจเอง เศรษฐกิจพอรวมตัวกันได้ พอรวมกลุ่มทำกิจกรรมเกิดรายได้ จะทำให้จิตใจให้คนเข้ามาร่วมมือ ทำให้เกิดความร่วมมือ ความต่อเนื่องก็เข้ามาเพราะต่างคนต่างตอบใจของตัวเองทำงานถึงเบียดสุขภาพ P3L25-36</p> <ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมการปลูกผัก ส่งเสริมการทำน้ายาเอนกประสงค์เพื่อลดรายจ่ายมันก็จะซัดขึ้น ทำปุ๋ยใช้เอง กำจัดศัตรูพืชที่มาทำลายผัก ก็จะศึกษาปรับใช้ในชุมชน แทนการใช้สารเคมี ทำน้ำหมักเองใช้ในการพ่นฉีด P3L75-78 - นวัตกรรมของชุมชนที่นี้เรื่องสภาผู้นำ สภาแกนนำเป็นนวัตกรรม การปลูกผักไม่ใช้สารเคมี ส่งผลต่อยอดขยายผลมาเป็นวิสาหกิจชุมชนของการเลี้ยงผึ้งเป็นอุตสาหกรรมของจังหวัด เรื่องปิ่นโตมาสานความสัมพันธ์ให้เข้าถึงครอบครัววงถึงครอบครัว มีผู้สูงอายุ พระ ผู้นำที่ต้องทำกิจกรรมกินข้าวร่วมกัน รู้ปัญหาได้เอาปัญหามาเข้าสู่แผน นี่คือกระบวนการของชุมชนที่ต้องดูแลโดยสภาแกนนำ P3L120-125 - ทุกคนจะรู้ว่าถ้ามาตำบลนาท่อมต้องมาหุยาน หุยานทำผักปลอดสารพิษ ที่นี้มีตลาดสีเขียว ชุมชนมีตลาดนาท่อมอีกแห่ง ตลาดที่นี้ไม่เหมือนที่อื่น จะขายได้มากน้อยแต่เป็นเพียงรณรงค์ให้ปลูกแล้วเหลือจากปลูกกินก็เอามารวมตัวขายให้หมู่บ้านอื่นได้กินกัน หรือไม่ก็เอาไปขายในร้านค้าซึ่งมีอยู่หลายร้าน ตอนนี้มีตลาดข้างนอกที่ต้องรวบรวม จะมีคนรวบรวมผลผลิตไปขายที่ตลาดเกษตรอาทิตย์ละ 2 วัน ที่ตลาด รกส.อาทิตย์ละวัน และที่โรงพยาบาลเอาไปเหมือนจะทุกวัน ผลผลิตภัณฑ์แปรรูปเราต้องพัฒนายกระดับเพื่อแปรรูปให้เกิดราคาเพื่อให้ชุมชนเข้าถึงรายได้เศรษฐกิจ การทำเครื่องแกงวัตถุดิบไม่สามารถผลิตได้เองหมดยังต้องซื้อจากข้างนอกบางตัว ผลผลิตภัณฑ์อื่นๆการเพาะเห็ด กล้วย เรื่องขนมเพื่อสร้างเศรษฐกิจ เกิดขึ้นให้คนมีรายได้ไม่ต้องไปทำงานนอกพื้นที่ เป้าหมายปลายทางคือเศรษฐกิจชุมชน
	<p>ท่องเที่ยวชุมชน ชุมชนของบประมาณ ชุมชนจัดการ</p>

	P3L127-139
2) ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสร้างความยั่งยืนของการพัฒนาโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่	
กลไกทางสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - มีการสื่อสารแกนนำแต่ละโซนมีการสื่อสารต่อยอด ความยั่งยืนของโครงการมีการขับเคลื่อนของสภาแกนนำ สภาผู้นำ ทำต่อเนื่องตลอดตั้งแต่ ปี 54 กลไกของชุมชนในการทำงานของชุมชนแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มบ้าน P3L3-6 - การทำงานจะทำงานคนเดียวไม่ได้ ต้องร่วมกับเพื่อน เพื่อนจะช่วยให้เราได้มากขึ้นแค่นั้นบางหน่วยงานช่วยเหลือในการเอาข้อมูลมาช่วย เอาจบประมาณมาให้เมื่อเห็นข้อมูล บ้างหน่วยงานจัดทำข้อมูล รพ.สต. อสม.มาเก็บข้อมูลให้การคัดกรองอะไรต่างๆ ต้นทางมาจากอสม. P3L100-103

ภาคผนวก ฉ
การสัมภาษณ์กลุ่ม

ภาคผนวก ซ
การสนทนากลุ่ม

ภาคผนวก ซ
ภาพกิจกรรมของกลุ่ม

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

- 1.รองศาสตราจารย์ ดร.จิรเนาว์ ทศศรี ผู้เชี่ยวชาญด้านระบบสุขภาพชุมชน
การจัดการระบบสุขภาพ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- 2.รองศาสตราจารย์ ดร.บุญญพัฒน์ ไชยเมล์ ผู้เชี่ยวชาญด้านอนามัยชุมชน
คณะวิทยาการสุขภาพและการกีฬา
มหาวิทยาลัยทักษิณ พัทลุง
- 3.อาจารย์กำไล สมรักษ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านอนามัยชุมชน
สำนักวิชาพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ สกุล นางสุทธิลักษณ์ แก้วบัณฑิตย์

รหัสประจำตัวนักศึกษา 5710024013

วุฒิการศึกษา

วุฒิ	ชื่อ	ปีที่สำเร็จการศึกษา
ศาสตรมหาบัณฑิต	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	2544

ทุนการศึกษา (ที่ได้รับในระหว่างการศึกษา)

- ทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์ หัวข้อโครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ ปี 2560

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านป่าบอนต่ำ
ตำบลป่าบอน อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง

การตีพิมพ์และเผยแพร่ผลงาน

สุทธิลักษณ์ แก้วบัณฑิตย์, พงศ์เทพ สุธีรวุฒิ และชอพิยะห์ นิเมะ. (2561). ความยั่งยืนของกระบวนการพัฒนา
โครงการร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ กรณีศึกษา 3 โครงการ จังหวัดพัทลุง. การประชุมวิชาการระดับชาติ
ครั้งที่ 3 เรื่อง “สร้างคน สร้างงาน สร้างสุข 61 สานพลังที่ก้าวข้ามขีดจำกัดสู่สุขภาวะที่ยั่งยืน”
สถาบันการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

<https://drive.google.com/file/d/1zP7HF5o8pUBtLPXMPoq40BLAh6bL1hlc/view>

